

اقتصادی، تحلیلی

سال بیست و نهم - بهمن ۱۴۰۰ قیمت: ۲۰۰۰ تومان

چشم انداز کشاورزی ایران و جهان

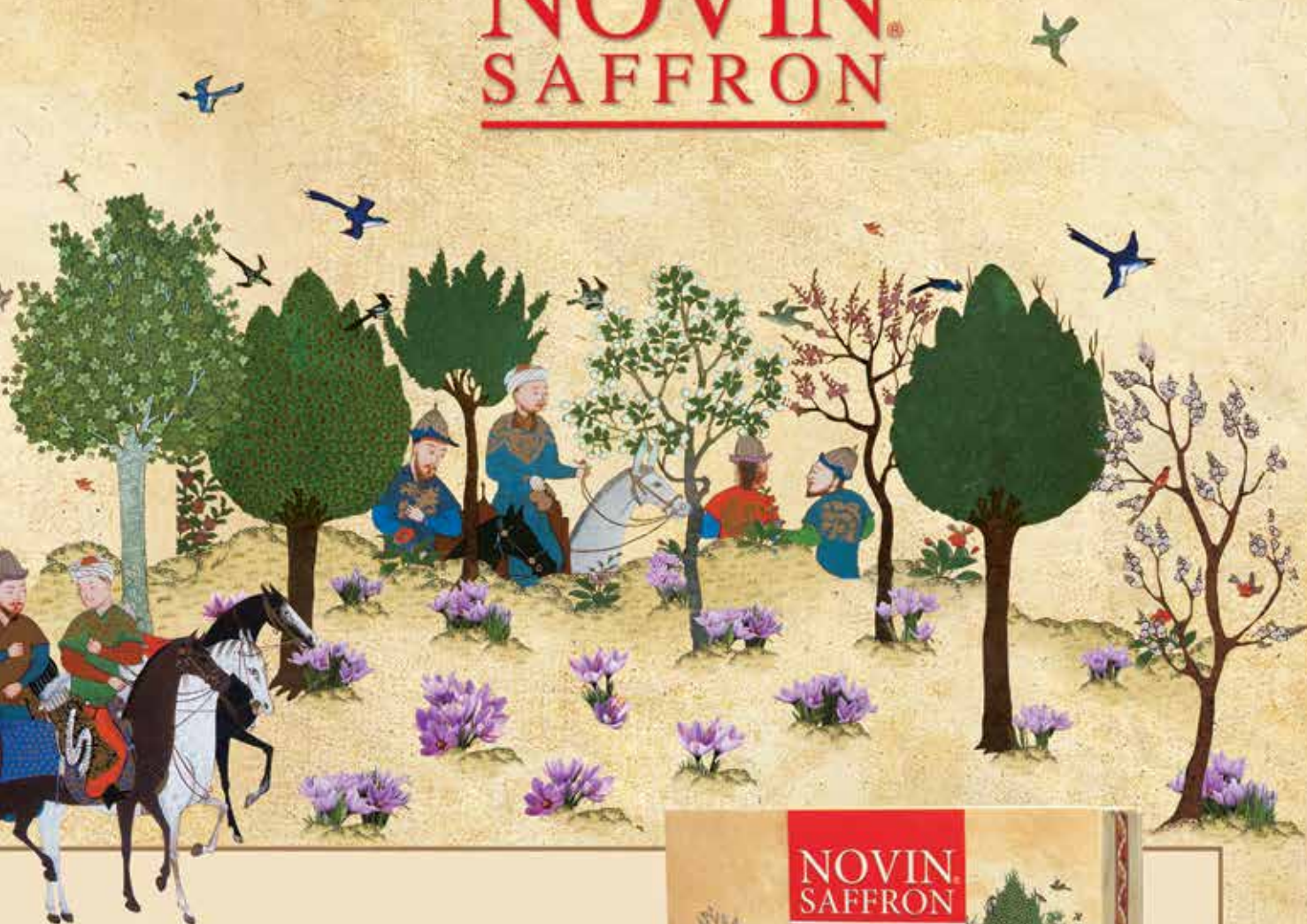
◀ وضعیت صادراتی مواد غذایی ایرانی

◀ تصویر آماری از دهه ۹۰

◀ نمره کشاورزی بهتر از صنعت

◀ چشم انداز رشد اقتصاد جهان ۲۰۲۲

NOVIN SAFFRON

کارخانه: مشهد، شهرک صنعتی توس، نیش اندیشه ۶، پردیس نوین زعفران

تلفن: ۰۵۱-۳۲۲۵۲۱۴۷ فکس: ۰۵۱-۳۲۲۵۵۲۲۶

دفتر خدمات مشتریان تهران: اتوبان شهید چمران، پارک وی، خیابان جوانان، ابتدای خیابان ب بلاک ۱، طبقه سوم، واحد ۷

تلفن: ۲۲۰۱۵۸۰۰-۲۲۰۱۱۷۰۰-۲۲۰۱۱۸۰۰

۲	یادداشت / اهمیت کشاورزی در اقتصاد کشور
۳	چشم انداز کشاورزی ایران و جهان
۱۱	وضعیت صادراتی مواد غذایی ایرانی
۱۵	صادرات ۴۵ میلیارد دلاری تا پایان سال
۱۸	بهبود اشتغال در سال دوم کرونا
۲۰	دست دولت در جیب مردم
۲۳	تصویر آماری از دهه ۹۰
۲۶	تجارت ایران با اتحادیه اوراسیا طی نه ماهه سال ۱۴۰۰
۲۹	مسیریابی گذر از رکود
۳۲	۱۰ ریسک یک دهه آینده
۳۶	تکلیف املاک خارجی ها در ترکیه
۳۸	نمره کشاورزی بهتر از صنعت
۴۲	مشهد سرآمد پزشکی در غرب آسیا
۴۴	چشم انداز رشد اقتصاد جهان ۲۰۲۲
۴۶	بودجه قطره چکانی و چالش تکمیل طرح های عمرانی

صاحب امتیاز و مدیر مسول:

مهندس حمیدرضا شوشتریان

زیر نظر شورای نویسندگان

سردبیر:

مهندس حسین کوه زاد

گروه ترجمه:

زهرا پزشکی

ویراستار:

احمد حسین زاده

طراحی: هدی امیر

صفحه آرایی: الهه ارجمند

عکس:

حسین نظامی

واحد بازرگانی:

جلیل فروتن

تلفکس: ۰۵۱-۳۸۴۴۳۰۷۴

روابط عمومی:

محبوبه احمدپور

پایگاه اینترنتی:

فرشاد عباسی

نشانی:

تهران - شریعتی - خیابان دستگردی

پلاک ۷۴

طبقه دوم - واحد ۳

تلفن: ۰۲۱-۲۲۲۲۰۹۶۱

دورنگار: ۰۲۱-۲۲۲۶۹۰۳۲

نشانی: مشهد - خیابان فلسطین

فلسطین ۱ - ساختمان سروش

طبقه تحتانی

تلفکس: ۰۵۱-۳۸۴۴۳۰۷۴

www.eghtesadasia.ir

اهمیت کشاورزی در اقتصاد کشور

حسین کوه زاد
سردبیر

کشاورزی یکی از بخش‌های مهم اقتصادی کشور و تامین کننده غذای مورد نیاز مردم و همچنین تامین کننده بخشی از مواد اولیه صنایع می باشد. در ایران، کشاورزی تامین کننده ۸۵ درصد مواد غذایی، ۲۰ درصد اشتغال، ۳۵ درصد مواد اولیه صنایع و ۱۸ درصد تولید ناخالص ملی می باشد.

اهمیت بخش کشاورزی در اقتصاد کشور تا آنجاست که هفت قلم از ۱۰ قلم عمده محصولات وارداتی به کشور با ارزشی در حدود ۱۵ میلیارد دلار در سال‌های اخیر محصولات کشاورزی نظیر گندم، ذرت، برنج، کنجاله سویا و نظایر آن تشکیل داده است و اگر بخشی اندک از همین مبالغ در طول زمان صرف بهسازی و اصلاح روش‌های تولید، بهبود راندمان و کارایی مصرف آب، اصلاح بذرها و در کل تحقیقات در بخش کشاورزی و صنایع وابسته می‌شود، می‌توانست کشاورزی کشور را دگرگون کند و علاوه بر ایجاد اشتغالی پایدار و مولد، از ظرفیت‌های خدادادی کشور به نحو بهتری استفاده شود.

برای مقایسه بد نیست به این موضوع اشاره شود که در کشوری مانند آمریکا حدود ۲۵ درصد از ارزش صادرات مربوط به محصولات بخش کشاورزی است و در عین حال بودجه تحقیقات بخش کشاورزی در این کشور رقمی بالغ بر ۳۰۰ میلیارد دلار برآورد می‌شود.

به گفته کارشناسان و فعالان بخش کشاورزی، مشکلات پس از تولید از جمله مسائل مربوط به بازار و بازاریابی از مهم‌ترین عوامل موجود بر سر راه رشد و توسعه بخش کشاورزی در ایران است که در برنامه‌های توسعه و برنامه‌ریزی‌های ملی و منطقه‌ای خیلی به آن توجه نشده است.

واقعیت امر آن است که عدم هماهنگی بین تولیدکنندگان و صادرکنندگان، نبود نهادهای نظارتی و کنترلی قوی در حوزه صادرات محصولات کشاورزی، نبود استانداردهای لازم سلامتی و محیط زیستی در محصولات تولید شده، عدم توجه به مسائل بازاریابی بین‌المللی برای صادرات محصولات، نبود کارشناسان قوی در حوزه بازاریابی بین‌الملل محصولات کشاورزی، نبود یا کمبود تحقیقات کاربردی در حوزه صادرات و بازاریابی محصولات کشاورزی از مهمترین مشکلاتی هستند که توسعه صادرات بخش کشاورزی ایران را با محدودیت‌های جدی مواجه کرده و توسعه این بخش را به تاخیر انداخته است.

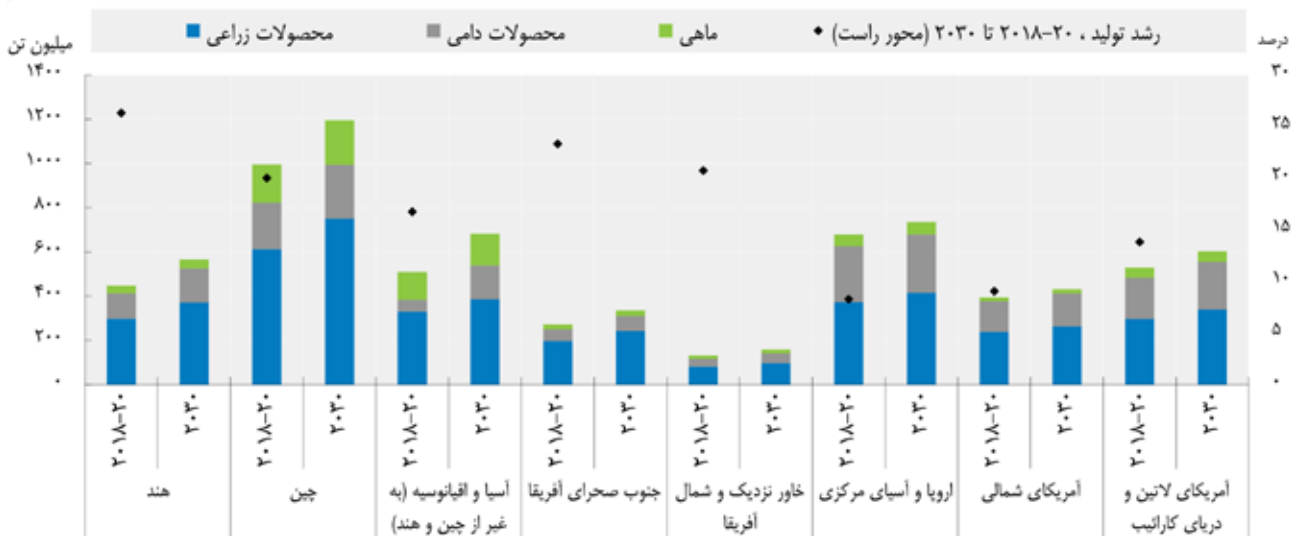

حسین کوه زاد

باید نزدیک به دو برابر باشد تا مواد غذایی مورد نیاز جمعیت آنها تامین شود. بنابراین امنیت غذایی به خصوص در کشورهای در حال توسعه موجب نگرانی است. بر این اساس اینکه آیا زمین و منابع آبی کافی برای تحقق این افزایش در محصولات کشاورزی در اختیار است یا خیر، نیاز به ارزیابی های گوناگونی در مقیاس جهانی دارد. افزایش در تولید محصولات کشاورزی می تواند از طریق گسترش سطح زیر کشت یا بهبود بازدهی برداشت محصولات باشد. در مقیاس جهانی تقریباً ۹۰ درصد از افزایش تولیدات کشاورزی ناشی از بهبود بهره‌وری است. اما در کشورهای در حال توسعه گسترش سطح زیر کشت (تا ۱۲۰ میلیون هکتار) یکی از مهم ترین عوامل کمک کننده رشد تولیدات کشاورزی به حساب می آید. ارزیابی های کیفیت زمین، تحلیل های شکاف محصول و مدل های پویای کشت حکایت از آن دارد که بهبود پایدار بهره‌وری تولید به تنهایی یا توأم با گسترش سطح زیر کشت می تواند نیازهای رو به رشد مواد غذایی جوامع را در آینده پاسخ دهد. گرچه به نظر می رسد جهان در مجموع می تواند مواد غذایی مورد نیاز برای جمعیت آینده خود را تولید کند، اما چشم انداز امنیت غذایی برخی کشورها کمتر امیدوار کننده است. در واقع تفاوت های قابل توجهی در دسترسی به منابع خاکی

جمعیت رو به رشد و مصرف بی حد و حصر جهان نگرانی هایی پیرامون ظرفیت بخش کشاورزی در تامین امنیت غذایی آینده ایجاد کرده است. پیامدهای فراگیر تغییرات آب و هوایی نیز بر تهدیدات پایداری نظام های کشاورزی افزوده است. یافته های مطالعات علمی به تازگی نشان می دهد به منظور اینکه تقاضای بیش از ۹ میلیارد نفری جمعیت جهان در سال ۲۰۵۰ پاسخ داده شود باید تولیدات کشاورزی تا ۷۰ درصد افزایش یابد. نظر به رشد بالای جمعیت کشورهای در حال توسعه، افزایش تولید محصولات کشاورزی در این کشورها

روند تولید محصولات کشاورزی جهان

پیش بینی می شود در سال ۲۰۳۰، همچنان بخش قابل توجهی از محصولات کشاورزی جهان در کشور چین تولید شود. تولید این کشور در سال ۲۰۳۰ در مقایسه با متوسط تولید ۲۰۱۸-۲۰، ۲۲.۵ درصد افزایش خواهد یافت.

تولید محصولات کشاورزی جهان

محصول	واحد سنجش	کشورهای توسعه یافته		کشورهای در حال توسعه		جهان	
		متوسط ۲۰۱۸ تا ۲۰۲۰	۲۰۳۰	متوسط ۲۰۱۸ تا ۲۰۲۰	۲۰۳۰	متوسط ۲۰۱۸ تا ۲۰۲۰	۲۰۳۰
برنج	Mt	۱۸	۱۸	۴۹۲	۵۵۰	۵۶۷	۵۰۹
پنبه	kt pw	۱۹,۸۶۶	۲۲,۵۲۲	۴,۲۰۲	۵,۰۹۱	۲۷,۶۱۳	۲۴,۰۶۷
ذرت	Mt	۵۱۵	۵۷۱	۶۳۶	۷۴۱	۱,۳۱۲	۱,۱۵۱
روغن‌های گیاهی	Mt	۵۳	۵۹	۱۶۰	۱۸۸	۲۴۷	۲۱۳
سایر دانه‌های روغنی	Mt	۹۵	۱۱۱	۶۱	۶۹	۱۸۰	۱۵۶
سایر غلات دانه درشت	Mt	۱۸۱	۱۸۹	۱۲۰	۱۴۱	۳۳۰	۳۰۱
شکر	Mt tq	۴۱	۴۳	۱۳۲	۱۵۷	۲۰۰	۱۷۳
شیر	kt pw	۴۰۳,۹۳۱	۴۳۵,۹۹۶	۴۲۷,۱۱۵	۵۸۳,۶۹۵	۱,۰۱۹,۶۹۱	۸۵۱,۰۴۶
کوه	kt pw	۴,۸۲۹	۵,۱۹۴	۶,۷۸۲	۹,۰۹۶	۱۴,۲۹۰	۱۱,۶۱۱
گندم	Mt	۲۸۵	۲۴۲	۳۶۸	۴۰۷	۸۴۰	۷۵۳
گوشت خوک	kt cwe	۴۶,۳۰۵	۴۶,۳۲۲	۶۶,۶۲۴	۸۰,۹۵۶	۱۲۷,۲۷۸	۱۱۲,۹۲۸
گوشت گوسفند	kt cwe	۳,۴۷۹	۳,۶۸۸	۱۲,۳۸۳	۱۴,۶۷۱	۱۸,۳۵۹	۱۵,۸۶۲
گوشت مرغ	kt rtc	۵۱,۶۲۲	۵۷,۴۲۳	۷۹,۰۰۶	۹۶,۰۵۶	۱۵۳,۴۷۹	۱۳۰,۶۲۹
لوبیای سویا	Mt	۱۳۰	۱۴۷	۲۲۷	۲۶۴	۴۱۱	۳۵۶
ماهی	kt	۳۹,۴۷۰	۴۱,۰۲۸	۱۴۸,۳۳۱	۱۶۹,۵۰۱	۲۰۰,۵۲۹	۱۷۷,۸۰۱

جهانی در سال ۲۰۳۰ ناخالص داخلی تولید پیش بینی ها، در ادامه روال کسب و کار معمول، دستیابی به اهداف توسعه پایدار برای جهانی بدون گرسنگی تا سال ۲۰۳۰، بسیار چالش برانگیز خواهد بود.

چالش های ریشه کن کردن گرسنگی در میان کشورها متفاوت هستند. براساس چشم انداز، انتظار می رود متوسط دسترسی جهانی غذا به ازای هر نفر طی ۱۰ سال آینده ۴ درصد رشد کند و در سال ۲۰۳۰ به کمی بیشتر از ۳۰۲۵ کیلو کالری در روز برسد. پیش بینی می شود مصرف کنندگان در کشورهای با درآمد متوسط، مصرف مواد غذایی خود را به میزان قابل توجهی افزایش دهند؛ این در حالی است که رژیم های غذایی در کشورهای کمدرآمد تا حد زیادی بدون تغییر باقی می ماند. پیش بینی می شود در جنوب صحرای آفریقا، که طی سال های ۲۰۱۷ تا ۲۰۱۹، حدود ۲۲۴,۳ میلیون نفر از مردم این منطقه دچار سوء تغذیه شده بودند، سرانه دسترسی روزانه به کالری آن ها، طی دهه آینده تنها ۲,۵ درصد رشد کند و در سال ۲۰۳۰ به ۲۵۰۰ کیلو کالری برسد.

انتظار می رود طی دهه آینده، در کشورهای با درآمد بالا، سرانه مصرف پروتئین حیوانی تقریباً ثابت بماند. با توجه به افزایش نگرانی های بهداشتی و زیست محیطی، انتظار نمی رود که مصرف سرانه گوشت افزایش یابد و پیش بینی می شود مصرف کنندگان به طور فزاینده ای گوشت قرمز را با مرغ و محصولات لبنی جایگزین کنند. انتظار می رود در کشورهای با درآمد متوسط، اولویت برای محصولات دامی و ماهی ها همچنان پابرجا بماند و پیش بینی می شود که سرانه دسترسی به پروتئین حیوانی ۱۱ درصد افزایش یابد و اختلاف مصرف این کشورها با کشورهای با درآمد بالا، ۴ درصد کاهش یابد و به ۳۰ گرم مصرف سرانه در روز برسد. ترکیب رژیم های غذایی بر سطح سلامت جهانی تاثیر گذار است. انتظار می رود که چربی ها و مواد غذایی اصلی حدود ۶۰ درصد از افزایش کالری مصرفی طی دهه آینده را تشکیل

می کند که به عنوان مرجعی برای تجزیه و تحلیل سیاست و برنامه ریزی های آینده به کار می رود. به نظر می رسد بخش کشاورزی و مواد غذایی، در مقایسه با سایر بخش های اقتصادی، مقاومت بالایی را در برابر همه گیری جهانی کووید-۱۹ داشته؛ اما تأثیرات مخرب افت درآمد و تورم در قیمت مواد غذایی مصرفی باعث شده دسترسی به رژیم های غذایی سالم برای بسیاری از مردم دشوار تر شود.

چشم انداز دسترسی جهانی به غذا

براساس پیش بینی ها انتظار می رود پس از رکود اقتصادی اولیه ناشی از شوک کووید-۱۹، بهبود اقتصادی گسترده ای از سال ۲۰۲۱ اتفاق بیافتد. ناخالص داخلی از دست رفته طی همه گیری به طور کامل بهبود یابد، پیش بینی می شود سطح که انتظار نم یروید تولید حال، از آنجایی که با این کمتر از پیش بینی های انجام شده در پیش از همه گیری برای سال مزبور، باشد. براساس

استفاده جهانی از کالاهای عمده کشاورزی

مصرف محصولات کشاورزی جهان

محصول	واحد سنجش	جهان			کشورهای توسعه یافته		کشورهای در حال توسعه	
		متوسط ۲۰۱۸ تا ۲۰۲۰	۲۰۲۰	متوسط ۲۰۱۸ تا ۲۰۲۰	۲۰۲۰	متوسط ۲۰۱۸ تا ۲۰۲۰	۲۰۲۰	
گندم	Mt	۷۴۹	۸۲۵	۲۶۶	۲۷۱	۴۸۳	۵۶۴	
ذرت	Mt	۱۱۶۶.۳	۱۳۰۵.۱	۴۶۶	۴۹۸	۷۰۰	۸۰۸	
سایر غلات دانه درشت	Mt	۲۸۸	۳۳۳	۱۴۵	۱۴۹	۱۴۳	۱۷۴	
برنج	Mt	۵۰۶	۵۶۷	۲۰	۲۱	۴۸۷	۵۴۶	
لوبیای سویا	Mt	۳۵۹	۴۱۱	۹۸	۱۰۳	۲۶۰	۳۰۸	
شکر	Mt tq	۱۶۹	۱۹۶	۴۶	۴۷	۱۲۳	۱۴۹	
گوشت گاو و گوساله	kt cwe	۷۰.۲۸۱	۷۴.۴۲۱	۳۹.۹۹۲	۳۰.۳۷۶	۴۰.۲۸۹	۴۳.۰۴۵	
گوشت خوک	kt cwe	۱۱۲.۳۹۳	۱۳۷.۰۲۷	۴۱.۱۰۰	۴۱.۹۱۲	۷۱.۱۹۳	۸۵.۱۱۶	
گوشت مرغ	kt rtc	۱۲۸.۹۱۲	۱۵۱.۸۳۱	۴۸.۵۵۸	۵۳.۶۳۴	۸۰.۳۵۴	۹۸.۲۰۷	
گوشت گوسفند	kt cwe	۱۵.۹۰۱	۱۸.۳۹۵	۲.۷۲۰	۲.۸۹۴	۱۳.۱۸۱	۱۵.۵۰۱	
مصرف سرانه کل گوشت	kg rwt	۴۳	۴۴	۸۶	۸۸	۳۳	۳۵	
کره	kt pw	۱۱.۶۳۲	۱۴.۲۸۳	۴.۳۳۹	۴.۵۷۹	۷.۲۹۲	۹.۷۰۴	
بنتن	kt pw	۲۴.۰۴۴	۲۷.۶۱۳	۱۸.۸۸۱	۲۱.۲۴۵	۵.۱۶۳	۶.۳۶۸	
ماهی	kt	۱۷۸.۲۶۰	۲۰۰.۵۶۰	۳۷.۳۰۲	۳۷.۸۷۵	۱۴۰.۹۵۸	۱۶۲.۶۸۴	

همچنین سرمایه گذاری های افزایش شده بهره وری در فن اوری، زیرساخت ها و آموزش های کشاورزی محرک های مهم توسعه کشاورزی محسوب می شوند. اولویت بندی بخش کشاورزی و هدفمند کردن صحیح هزینه های عمومی و خصوصی، برای بهبود بهره وری کشاورزی، به ویژه برای کشورهای که منابع عمومی محدود و وابستگی اقتصادی زیادی به بخش کشاورزی دارند، مهم هستند.

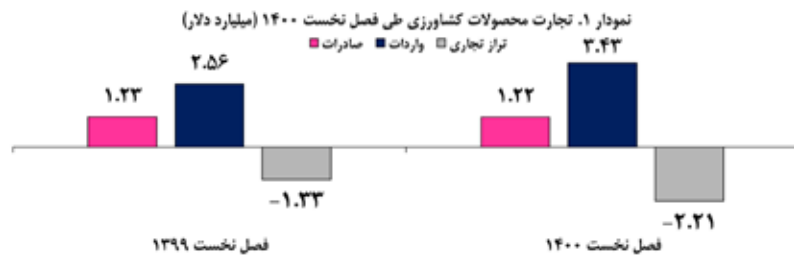
سرمایه گذاری در بهبود عملکرد و بهبود مدیریت مزرعه، موجب رشد تولید محصولات جهانی می شود. با فرض تداوم انتقال به سمت سیستم های تولیدی مبتنی بر افزایش بازدهی طی دهه آینده، ۸۷ درصد رشد تولید محصولات زراعی جهانی پیش بینی شده از طریق بهبود راندمان، ۷ درصد از محل افزایش شدت استفاده از نهاده در تولید محصول و تنها ۶ درصد از افزایش سطح زیرکشت حاصل می شود. انتظار می رود شکاف عملکرد تولید منطقه ای طی دهه آینده کاهش یابد، زیرا پیش بینی می شود از طریق سازگاری بهتر بذر ها و بهبود مدیریت محصولات، راندمان در هکتار محصولات زراعی اصلی در هند و جنوب صحرای آفریقا افزایش یابد.

چشم انداز تولید محصولات دامی

مشابه روند تولید محصولات زراعی، سهم بزرگی از ۱۴ درصد رشد پیش بینی شده در تولیدات دامی و ماهی ها از بهبود بهره وری حاصل خواهد شد. با این حال، انتظار می رود بزرگ شدن گله ها به طور قابل توجهی به رشد تولید دام در اقتصادهای نوظهور و کشورهای کم درآمد کمک کند. بهبود بهره وری در بخش دام عمدتاً از طریق به کارگیری روش های تغذیه متمرکز تر، بهبود ژنتیک و روش های بهتر مدیریت گله حاصل خواهد شد. پیش بینی می شود در سال ۲۰۲۷ آبی پرووری از تولید شیلات سبقت بگیرد و این روش سهم ۵۲ درصد از کل تولید ماهی تا سال ۲۰۳۰ را تشکیل دهد.

رشد راندمان پیش بینی شده برای محصولات و کشورهای منتخب - ۲۰۲۱ تا ۲۰۳۰

زمانی چشم انداز، تعدیلی در قیمت ها صورت گیرد. متعاقب آن، پیش بینی میشود که عوامل اصلی بازار بازار منجر به کاهش اندکی در قیمت حقیقی اقلام شود که ناشی از بهبود بهره وری و کند شدن رشد تقاضا است.

کاهش قیمت های حقیقی می تواند در آمد کشاورزان، به ویژه مالکان خرد و خانواده هایی که نمی توانند با بهبود بهره وری، هزینه های خود را به اندازه کافی کاهش دهند، را تحت فشار قرار دهد. طی دهه آینده، تنوع آب و هوایی، آفات و بیماریهای حیوانات و گیاهان، تغییر قیمت نهاده ها، تحولات اقتصادی کلان و سایر عدم قطعیت ها باعث تغییر در قیمتهای مورد انتظار خواهند شد.

تجارت بخش کشاورزی و غذایی ایران طی فصل نخست ۱۴۰۰

تجارت محصولات کشاورزی و غذایی طی فصل نخست سال ۱۴۰۰ بالغ بر ۴,۶ میلیارد دلار بوده که از این مقدار، حدود ۱,۲ میلیارد دلار را صادرات و تقریباً ۳,۴ میلیارد دلار را واردات تشکیل داده است. در مقایسه با مدت مشابه سال ۱۳۹۹، ارزش صادرات این محصولات، ۱,۱ درصد کاهش و ارزش واردات آنها ۳۴ درصد افزایش یافته است. سهم صادرات و واردات این محصولات از کل صادرات و واردات کالایی طی مدت مذکور به ترتیب ۱۱,۴ درصد و ۳۲,۸ درصد بوده است.

مهمترین مقاصد صادراتی محصولات کشاورزی و غذایی ایران نیز طی سه ماهه نخست ۱۴۰۰، کشورهای عراق، افغانستان و امارات متحده عربی بوده که به تهای بیش از ۵۳ درصد ارزش صادرات محصولات کشاورزی و غذایی را طی مدت مذکور تشکیل داده اند.

مهمترین اقلام وارداتی محصولات کشاورزی و غذایی طی فصل نخست ۱۴۰۰ روغن خام دانه، ذرت دامی، به ترتیب بوده اند که در مجموع دانه سویا ترا ریخته و آفتابگردان ۴۵ درصد از کل ارزش واردات محصولات کشاورزی و غذایی را طی مدت مذکور تشکیل می دهند.

جدول ۱. عمده ترین کالاهای کشاورزی و غذایی صادراتی ایران طی سه ماهه نخست ۱۴۰۰

ردیف	کد تعرفه	شرح تعرفه	ارزش (میلیون دلار)	وزن (هزار تن)	میانگین قیمت (دلار بر تن)	سهم از کل محصولات کشاورزی (درصد)	تغییر نسبت به بهار ۱۳۹۹ (درصد)	سهم در رشد (واحد درصد)
۱	۰۸۰۲۵۱۰۰	پسته ها با پوست تازه یا خشک	۱۵۳	۲۵	۶۰۵۶	۱۲.۵۰	۲۶.۰۰	۲.۵۵
۲	۰۸۰۷۱۱۰۰	هندوانه، تازه	۱۳۹	۶۱۹	۲۲۲	۱۱.۲۷	۳۹.۲۷	۳.۱۸
۳	۰۷۰۲۰۱۰	گوجه فرنگی زرغی تازه یا سرد کرده	۷۳	۱۵۶	۴۷۱	۶.۰۱	-	-
۴	۰۸۰۸۱۰۰۰	سیب تازه	۶۵	۲۰۷	۳۱۵	۵.۳۵	۲۶.۰۴	۱.۰۹
۵	۰۸۰۲۵۱۰	مغز پسته تازه یا خشک	۴۹	۴	۱۱۰۶۷	۳.۹۸	۵۲.۹۱	۱.۳۶
۶	۰۷۰۲۰۲۰	گوجه فرنگی گلخانه ای تازه یا سرد کرده	۴۱	۸۲	۴۹۹	۳.۳۶	۲۲۲۶۷	۳.۳۱
۷	۰۷۰۱۹۰۰۰	سیب زمینی، تازه یا سرد کرده	۳۴	۲۲۵	۱۵۱	۲.۷۷	۱۸.۲۶	۰.۴۲
۸	۰۸۰۴۱۰۴۰	خرما مسافتی تازه یا خشک کرده	۳۹	۲۶	۱۱۰۹	۲.۴۰	۱۶.۱۷	۰.۳۳
۹	۱۷۰۶۹۰۰	سایر شیرینی ها بدون کاکائو	۳۷	۲۸	۹۶۰	۲.۲۲	-۲۰.۳۶	-۰.۵۶
۱۰	۲۰۰۲۹۰۱۰	رب گوجه فرنگی	۲۴	۴۴	۵۴۲	۲.۰۰	-۲۳.۷۶	-۰.۶۲
۱۱	۰۸۰۶۲۰۳۰	تزیانی بی دانه (انگور خشک کرده)	۲۲	۲۰	۱۱۰۶	۱.۷۹	۳۵.۷۰	۰.۴۷
۱۲	۰۸۰۶۲۰۶۰	انگوری بی دانه (انگور خشک کرده)	۲۲	۱۴	۱۵۸۷	۱.۷۷	۵۳.۷۷	۰.۶۱
۱۳	۰۸۰۷۱۹۰۰	خرزنده و همانند آن، تازه	۲۱	۱۴۱	۱۴۷	۱.۷۰	-۱۸.۴۱	-۰.۳۸
۱۴	۰۴۰۲۱۰۲۰	شیر خشک صنعتی از گاو یا حداکثر چربی ۱.۵ درصد	۲۱	۱۴	۱۵۰۵	۱.۶۹	-	-
۱۵	۰۸۰۵۱۰۰۰	پرتقال، تازه یا خشک کرده	۱۹	۵۳	۳۶۳	۱.۵۸	-۴.۸۶	-۰.۰۸
۱۶	۰۴۰۶۹۰۰۰	سایر پنبه ها که در جای دیگری مذکور یا مشمول نباشد	۱۹	۱۷	۱۰۷۸	۱.۵۲	-۱۷.۰۳	-۰.۳۱
۱۷	۰۸۱۰۵۰۰۰	کیوی، تازه	۱۸	۲۳	۵۶۱	۱.۴۹	۱۶.۵۹	۰.۲۱
۱۸	۰۹۱۰۴۰۰۰	زعفران در بسته بندی بیش از ۳۰ گرم	۱۸	-	۳۹۱۹۰.۸	۱.۴۷	۷۱.۹۲	۰.۶۱
۱۹	۰۷۰۶۶۰۰۰	ظفل فرنگی	۱۶	۴۲	۳۶۸	۱.۲۷	۲۸.۴۶	۰.۳۵
۲۰	۰۴۰۱۵۰۱۰	لحانه شیر	۱۵	۱۴	۱۰۶۷	۱.۲۳	-۳۰.۷۶	-۰.۵۴

تجارت به ویژه برای کشورهای مواجه با محدودیت منابع که وابستگی زیادی به واردات کالاهای اساسی و با ارزش غذایی دارند، از اهمیت ویژه ای برخوردار است. در سطح جهانی، انتظار می رود سهم کالری وارداتی از کل مصرف در حدود ۲۰ درصد تثبیت شود، اگرچه تفاوت های بین منطقه ای هم وجود دارد. به عنوان مثال، پیش بینی میشود سهم کالری وارداتی از کل مصرف در منطقه خاور نزدیک و آفریقای شمالی به ۶۴ درصد برسد. در عین حال صادرات به نوبه خود در توسعه تولید محصولات کشاورزی در بسیاری از کشورها و مناطق نقش مهمی دارد. پیش بینی می شود تا سال ۲۰۳۰، حدود ۳۴ درصد از محصولات کشاورزی در آمریکای لاتین و کارائیب صادر شود. با توجه به افزایش عدم تعادل منطقه ای، استفاده از سیاست های محدود کننده تجارت (به عنوان مثال محدودیت های صادرات و واردات) می تواند اثرات مخربی بر امنیت غذایی و تغذیه جهانی و معیشت کشاورزان داشته باشد.

چشم انداز قیمت محصولات کشاورزی

قیمت های بین المللی اکثر کالاهای اساسی در نیمه دوم سال ۲۰۲۰ افزایش یافت که به دلیل تقاضای قوی چین و محدودیت در رشد تولید جهانی بود. در نتیجه تحولات مزبور، انتظار می رود در نیمه نخست بازه

جدول ۲. عمده‌ترین مقاصد صادراتی کالاهای کشاورزی و غذایی ایران طی سه ماهه نخست ۱۴۰۰

ردیف	کشور	ارزش (میلیون دلار)	وزن (هزار تن)	میانگین قیمت (دلار بر تن)	سهم از کل صادرات کشاورزی (درصد)	رشد نسبت به بهار ۱۳۹۹ (درصد)	سهم از رشد صادرات (واحد درصد)
۱	عراق	۳۹۸	۱۰۲۸	۳۸۷.۴	۳۲.۶	-۱۶.۹	-۶.۶
۲	افغانستان	۱۳۴	۲۹۶	۴۵۲.۰	۱۰.۹	-۳۴.۲	-۵.۶
۳	امارات متحده عربی	۱۲۰	۲۸۸	۴۱۶.۸	۹.۸	۴۶.۱	۳.۱
۴	فدراسیون روسیه	۹۵	۱۸۱	۵۲۶.۲	۷.۸	۱۵.۷	۱.۱
۵	پاکستان	۶۳	۶۶	۹۵۴.۰	۵.۲	۲۵.۶	۱.۰
۶	هند	۶۳	۵۳	۱۱۸۲.۴	۵.۲	۳۷۰.۸	۴.۰
۷	ترکیه	۴۶	۸۱	۵۶۱.۴	۳.۷	۲۳.۷	-۰.۷
۸	چین	۳۹	۸	۴۷۴۲.۱	۳.۲	-۲.۵	-۰.۱
۹	آلمان	۳۷	۷	۵۱۵۹.۷	۳.۰	۲.۰	-۰.۱
۱۰	قزاقستان	۲۱	۲۹	۷۴۰.۱	۱.۷	۱۱.۶	-۰.۳
۱۱	جمهوری آذربایجان	۱۷	۵۵	۳۱۰.۸	۱.۴	۳۹.۵	-۰.۳
۱۲	قطر	۱۶	۵۳	۳۰۹.۳	۱.۳	۵.۵	-۰.۱
۱۳	کویت	۱۵	۲۳	۶۶۱.۰	۱.۲	۵.۷	-۰.۱
۱۴	قرقیزستان	۱۴	۸	۱۷۴۴.۹	۱.۲	۹۵۹.۸	۱.۰
۱۵	عمان	۱۴	۲۸	۳۶۱.۳	۱.۱	-۲۰.۰	-۰.۳
۱۶	ازبکستان	۱۲	۵۲	۲۳۸.۵	۱.۰	۱۲۰.۷۸	-۰.۹
۱۷	ترکمنستان	۹	۳۷	۲۵۳.۰	-۰.۸	۳۱۷۶.۰	-۰.۷
۱۸	اوکراین	۸	۹	۸۷۱.۶	-۰.۶	۶۵.۴	-۰.۲
۱۹	اسپانیا	۷	۱	۱۱۹۰۱.۷	-۰.۶	-۳۳.۱	-۰.۳
۲۰	ارمنستان	۷	۱۷	۴۰۵.۷	-۰.۶	۸۸.۷	-۰.۳

از کل واردات (آن رانیز واردات تشکیل داده است. صادرات و واردات گروه محصولات مزبور طی بهار ۱۴۰۰ نسبت به فصل نخست سال ۱۳۹۹ به ترتیب با کاهش ۱،۱ درصد و افزایش حدود ۳۴ درصدی همراه بوده است.

میانگین قیمت صادرات محصولات کشاورزی و غذایی طی مدت مورد بررسی حدود ۵۰۸ دلار به ازای هر تن بوده که نسبت به مدت مشابه سال قبل حدود ۱۶ درصد کاهش یافته است. میانگین قیمت واردات نیز طی بازه مذکور با افزایش ۴۵،۲ درصدی نسبت به فصل نخست ۱۳۹۹ به ۵۳۹ دلار به ازای هر تن رسیده است.

کسری تراز تجاری محصولات کشاورزی ایران طی بهار ۱۴۰۰ نسبت به مدت مشابه سال گذشته بیشتر تضعیف شده و به حدود ۲،۲ میلیارد دلار رسیده است (کاهش حدود ۸۸۱ میلیون دلاری)

مقایسه سهم صادرات و واردات محصولات کشاورزی و غذایی از کل صادرات و واردات کالای فصول نخست ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ نشان می‌دهد که سهم‌های مزبور به ترتیب با کاهش ۱۷،۱ واحد درصدی و ۱ واحد درصدی همراه بوده است.

مهمترین مبادی واردات محصولات کشاورزی ایران طی فصل نخست ۱۴۰۰ نیز کشورهای امارات متحده عربی، ترکیه و سوییس بوده که به تنهایی حدود ۴۹ درصد از واردات این محصولات را طی مدت مورد بررسی تشکیل داده‌اند.

وضعیت تجارت کلی تجارت

تجارت محصولات کشاورزی و غذایی ایران طی فصل نخست ۱۴۰۰ بالغ بر ۴،۶۵ میلیارد دلار بوده که حدود ۱،۲۲ میلیارد دلار (۱۱،۴ درصد از کل صادرات کالایی) (آن را صادرات و ۳،۴۳ میلیارد دلار) ۳۲،۸ درصد

عمده‌ترین کالاهای وارداتی

جدول ۳. عمده‌ترین کالاهای کشاورزی و غذایی وارداتی ایران طی سه ماهه نخست ۱۴۰۰

ردیف	کد تعرفه	شرح تعرفه	ارزش (میلیون دلار)	وزن (هزار تن)	میانگین قیمت (دلار بر تن)	سهم از کل واردات کشاورزی (درصد)	رشد نسبت به بهار ۱۳۹۹ (درصد)	سهم از رشد (واحد درصد)
۱	۱۰۰۵۹۰۱۰	فرت دامی	۶۴۴	۲۰۱۱	۳۲۰	۱۸.۸	۹۰.۸	۲۰.۹
۲	۱۵۱۲۱۱۰۰	روغن خام آفتابگردان، روغن گلرنگ یا زعفران کاذب	۴۵۲	۳۱۵	۱۴۳۳	۱۳.۲	۴۲۱.۳۹	۱۴.۲۴
۳	۱۲۰۱۹۰۱۰	ذانه سویا تراریخته	۴۲۸	۶۶۷	۶۴۲	۱۲.۵	-	۱۶.۶۷
۴	۱۰۰۱۹۲۰	گندم معمولی	۳۷۵	۸۸۶	۴۲۰	۸.۰	-	۱۰.۷۱
۵	۱۰۰۳۹۰۰۰	جو به استثنای بزر	۳۲۸	۸۴۱	۳۸۳	۶.۹	۷۹.۱۶	۴.۱۰
۶	۲۳۰۴۰۰۰	کنجاله سویا	۲۳۰	۴۳۸	۵۲۴	۶.۷	۵۵.۳۹	۳.۱۹
۷	۱۰۰۶۳۰۰۰	برنج نیمه سفید شده یا برنج کامل سفید شده حتی صیقلی یا برای شده	۱۶۵	۱۸۳	۹۰۲	۴.۸	-۱۸.۸۴	-۱.۵۰
۸	۱۷۰۱۱۳۰۰	شکر خام	۱۶۳	۳۸۷	۴۲۲	۴.۸	۷.۳۳	-۰.۴۲
۹	۱۵۱۱۹۰۱۰	پالم اوپل در ظروف ۲۰۰ لیتری و بیشتر	۱۵۶	۱۵۰	۱۰۳۷	۴.۵	۳۱۵.۳۸	۴.۶۱
۱۰	۱۵۰۷۱۰۰۰	روغن خام سویا	۱۳۵	۱۱۶	۱۱۶۲	۳.۹	۹۱۷۹۵۹۳.۶۷	۵.۲۶
۱۱	۰۸۰۳۱۰۰۰	موز سبز تازه یا خشک کرده	۹۳	۱۳۶	۶۸۲	۲.۷	۳.۲۰	-۰.۱۱
۱۲	۰۹۰۳۴۰۱۰	چای سیاه (نخچیر شده) و چای جزئی نخچیر شده کوبیده در بسته بندی غیر خرده فروشی	۶۱	۱۲	۳۹۰	۱.۸	۳.۲۷	-۰.۰۸
۱۳	۰۷۱۲۴۰۹۰	عدس به استثنای بزر و دال عدس غلافدار خشک، غلاف کنده، حتی پوست کنده یا لپه شده	۲۷	۳۰	۸۷۶	-۰.۸	-	۱۰.۴
۱۴	۰۲۰۲۳۰۹۰	سایر قلمت‌های استخوان منجمد از نوع گاو	۲۰	۵	۴۳۳۶	-۰.۶	-۲۷.۱۶	-۰.۶۹
۱۵	۱۲۰۷۳۰۹۰	ذانه کنجد به استثنای بزر آن	۱۸	۱۱	۱۶۹۷	-۰.۵	-	-۰.۶۹
۱۶	۰۹۰۱۱۱۹۰	قهوه، بوناده کافئین نگرته غیر مذکور	۱۶	۶	۲۶۰.۸	-۰.۵	۹۸.۵۰	-۰.۲۲
۱۷	۲۱۰۶۹۰۹۰	سایر فرآورده‌های غذایی که در جای دیگر مذکور یا مشمول نباشد	۱۵	۲	۹۳۷۲	-۰.۵	۳۵۰.۵۵	-۰.۴۷
۱۸	۰۲۰۷۱۲۰۰	گوشت مرغ و خروس از نوع خانگی بریده نشده بصورت قلمت، بیخ زده	۱۴	۷	۱۹۹۳	-۰.۴	۱۸۰.۸۶.۲۷	-۰.۵۶
۱۹	۱۲۰۶۰۰۹۰	سایر ذانه آفتابگردان حتی خرده شده	۱۳	۱۰	۱۲۳۷	-۰.۴	۵۱.۹۷	-۰.۱۷
۲۰	۱۸۰۱۰۰۹۰	ذانه کائو کامل یا خرد شده، خام یا پودره در بسته‌های بیش از ده کیلوگرم	۱۳	۳	۲۸۲۸	-۰.۴	۸۲.۳۱	-۰.۴۴

منبع داده‌ها: گمرک ج.ا.ا و محاسبات کارشناسی

عمده‌ترین مبادی وارداتی

جدول ۴. عمده‌ترین مبادی وارداتی کالاهای کشاورزی و غذایی ایران طی سه ماهه نخست ۱۴۰۰

ردیف	کشور	ارزش (میلیون دلار)	وزن (هزار تن)	میانگین قیمت (دلار بر تن)	سهم از کل واردات کشاورزی (درصد)	رشد نسبت به بهار ۱۳۹۹ (درصد)	سهم از رشد (واحد درصد)
۱	امارات متحده عربی	۹۶۴٫۹	۲۰۷۰٫۱	۴۶۶٫۱	۲۸٫۱	۲۱۰	۲۵۵۰
۲	ترکیه	۴۰۱٫۰	۶۷۶٫۶	۵۹۲٫۷	۱۱٫۷	-۱۷	-۲٫۲۹
۳	سویس	۲۹۴٫۹	۴۸۴٫۲	۶۰۹٫۱	۸٫۶	۱۱۰۳	۱۰۵۴
۴	فدراسیون روسیه	۲۶۰٫۴	۴۱۱٫۱	۶۲۳٫۴	۷٫۶	-۲۸	-۳٫۸۷
۵	انگلستان (بریتانیا)	۲۴۸٫۸	۵۷۷٫۲	۲۳۱٫۰	۷٫۲	-۴	-۰٫۲۶
۶	هند	۲۰۲٫۱	۲۴۱٫۹	۸۳۹٫۸	۵٫۹	-۴۲	-۵٫۶۸
۷	هلند	۲۰۲٫۱	۴۶۹٫۸	۴۳۰٫۲	۵٫۹	۱۸	۱٫۱۹
۸	برزیل	۱۴۴٫۱	۲۲۷٫۵	۳۷۸٫۸	۳٫۶	۴۱	۱٫۴۰
۹	سنگاپور	۹۹٫۱	۹۹٫۱	۱۰۰۰٫۴	۲٫۹	۷۳	۱٫۶۲
۱۰	آرژانتین	۸۶٫۰	۷۳٫۰	۱۱۶۰٫۹	۲٫۵	۱۷۳۹۱	۲٫۲۳
۱۱	آلمان	۷۴٫۲	۲۱۰٫۹	۲۵۱٫۸	۲٫۲	-۲۸	-۱٫۷۴
۱۲	پاکستان	۶۲٫۴	۶۲٫۶	۹۹۷٫۳	۱٫۸	۶۸	-۰٫۹۹
۱۳	اوکراین	۵۸٫۴	۷۲٫۵	۸۰۴٫۶	۱٫۷	۲۷۶	۱٫۶۷
۱۴	مالزی	۵۷٫۵	۵۰٫۵	۱۱۳۹٫۹	۱٫۷	۳۱۵	۱٫۷۰
۱۵	عمان	۵۳٫۵	۱۱۷٫۷	۴۵۴٫۴	۱٫۶	۴۸	-۰٫۶۸
۱۶	ایتالیا	۵۳٫۵	۱۳۰٫۸	۴۰۱٫۶	۱٫۵	۱۲	-۰٫۲۲
۱۷	ترکیه	۳۱٫۹	۵۱٫۴	۶۱۹٫۹	-۰٫۹	۱۰	-۰٫۱۱
۱۸	هنگ کنگ	۲۰٫۶	۵۹٫۴	۲۴۶٫۴	-۰٫۶	۴۷۴۷	-۰٫۷۹
۱۹	عراق	۲۰٫۲	۶۸٫۳	۲۹۶٫۵	-۰٫۶	۶۳۱۸۴۶	-۰٫۷۹
۲۰	سری لانکا	۱۶٫۶	۳٫۴	۴۹۳۱٫۴	-۰٫۵	۱۸	-۰٫۱۰

عمده‌ترین مقاصد صادراتی

طی فصل اول ۱۴۰۰، صادرات محصولات کشاورزی و غذایی ایران به مقصد کشور عراق با سهم ۳۲٫۶ درصدی از کل صادرات محصولات مزبور، رتبه نخست را در بین مقاصد صادراتی این گروه محصولات به خود اختصاص داده است. طی مدت مذکور حدود ۱٫۰۳ میلیارد تن کالا به ارزش ۳۹۸ میلیون دلار به کشور عراق صادر شده که نسبت به مدت مشابه سال گذشته با کاهش حدود ۱۷ درصدی همراه بوده است. میانگین قیمت صادرات محصولات کشاورزی به عراق نیز طی مدت مورد بررسی حدود ۳۸۷ دلار به ازای هر تن است.

پس از عراق، کشورهای افغانستان و امارات متحده عربی به ترتیب با سهم حدود ۱۱ درصد و ۱۰ درصد از کل صادرات این گروه محصولات، رتبه‌های دوم و سوم را در میان مقاصد اصلی صادرات محصولات کشاورزی غذایی ایران طی بهار ۱۴۰۰ دارا هستند. طی مدت مورد بررسی، ۲۹۶ هزار تن کالای کشاورزی و غذایی به ارزش ۱۳۴ میلیون دلار (کاهش ۳۴٫۲ درصدی نسبت به مدت مشابه سال قبل) به افغانستان و حدود ۲۸۸ هزار تن از محصولات این گروه به ارزش ۱۲۰ میلیون دلار (افزایش ۴۶٫۱ درصدی نسبت به مدت مشابه سال

قبل) به امارات متحده عربی صادر شده است. میانگین قیمت صادرات محصولات کشاورزی نیز برای دو کشور افغانستان و امارات متحده عربی به ترتیب حدود ۴۵۲ دلار به ازای هر تن و ۴۱۷ دلار به ازای هر تن بوده است.

محصولات کشاورزی و غذایی ایران طی بهار ۱۴۰۰ به ۱۱۱ کشور صادر شده که سهم ارزشی صادرات به ۲۰ کشور نخست حدود ۹۳ درصد از کل صادرات این گروه از محصولات بوده است.

همانطور که ملاحظه می‌شود از عوامل مسلط بر کاهش ۱٫۱ درصدی صادرات محصولات کشاورزی و غذایی طی فصل نخست ۱۴۰۰ میتوان به سهم منفی ۶٫۶ واحد درصدی افت صادرات به کشور عراق و سهم منفی ۵٫۶ واحد درصدی کاهش صادرات به افغانستان اشاره کرد.

نقشه صادرات کشاورزی ایران

در حوزه صادرات، بی‌شک مهم‌ترین محصولات صادراتی ما، فراورده‌های نفتی و پتروشیمی و محصولات معدنی هستند. بعد از آن نیز شاید بتوان از کالاهای سنتی و صنایع دستی، فراورده‌های دامی و... نام برد اما در این میان براساس آخرین گزارشی که اتاق بازرگانی تهران ارائه داده، محصولات کشاورزی جایگاه خاصی در صادرات دارد تا جایی که حدود ۱۱ درصد از کل تجارت ایران در حوزه صادرات را همین محصولات کشاورزی و باغی تشکیل می‌دهند. هر چند صادرات این محصولات که ریسک خراب شدنشان وجود دارد، همواره با مشکلاتی همراه است و در آخرین اتفاق، برخی از این محصولات صادراتی مان برگشت خوردند اما به هر حال نمی‌توان منکر این قضیه شد که کالاهای کشاورزی و باغی تولید شده در ایران، مشتریان خودشان را در بازارهای بین‌المللی پیدا کرده‌اند. در این گزارش سری به استان‌های مختلف کشور زده‌ایم تا ببینیم هر استان چه محصول کشاورزی و باغی خود را به دیگر کشورها صادر می‌کند و اساساً بر طرفدارترین محصولات کشاورزی ما میان مردم دنیا چه محصولاتی است.

نگاهی به استان‌های صنعتی

کشاورزی و باغداری تقریباً در تمام استان‌های کشور رونق دارد اما در برخی از استان‌ها به دلیل فعالیت بیشتر آنها در حوزه‌های صنعت و معدن، محصولات کشاورزی و باغی در

طریق صادرات محصولات کشاورزی و باغی می‌کوشند. به‌عنوان مثال آذربایجان شرقی با صادرات سیب، پیاز، خیار، کاهو، کلم و کشمش قدم در راه صادرات فرآورده‌های کشاورزی گذاشته است و البرز اگرچه بیشتر توت‌فرنگی‌هایش در کشورهای دیگر طرفدار دارد اما هلو، شلیل، آلو و گوجه‌فرنگی هم صادر می‌کند. اصفهان هم همین وضعیت را دارد؛ این استان بیشتر با تولید و صادرات انواع فلفل شناخته می‌شود اما این به آن معنا نیست که گل کلم، سیب و خرمایش را صادر نکند. خراسان شمالی، خراسان جنوبی، هرمزگان، زنجان، فارس، سیستان و بلوچستان، کردستان، همدان و یزد از دیگر استان‌هایی هستند که هم‌زمان چند محصول کشاورزی و باغی خود را به دنیا صادر می‌کنند.

عراق، افغانستان و امارات بزرگ‌ترین خریداران محصولات کشاورزی ایران

بسته به موقعیت جغرافیایی استان‌های مختلف کشور و همسایگی آنها با کشورهای دیگر، خریدار هر کدام از محصولات کشاورزی ما یکی از کشورهای همجوار است. به‌عنوان مثال سیب آذربایجان غربی و آذربایجان شرقی بیش از هر کشور دیگری نصیب جمهوری آذربایجان، ارمنستان، ترکیه و عراق می‌شود. یازعفران و زرشک و همچنین صیفی‌جات، سبزی و میوه‌های خراسان شمالی، رضوی و جنوبی بیشتر سهم افغانستان است، کیوی استان‌های شمالی بیشتر سر از ترکمنستان درمی‌آورد و خرما، بوشهر و فارس و خوزستان و سیستان و بلوچستان بیش از هر کشور دیگری به دلیل همجواری به پاکستان و امارات و عربستان صادر می‌شود. در این میان اگرچه محصولات کشاورزی ما به ده‌ها کشور دنیا از جمله عراق، روسیه، لهستان، افغانستان، کویت، مالزی، هلند، دانمارک، آلمان، اتریش، بلژیک، ایتالیا، امارات، ارمنستان، بحرین، ترکیه، افغانستان، هند و... صادر می‌شود، اما طبق آمار، بزرگ‌ترین خریداران محصولات کشاورزی ما سه کشور عراق، افغانستان و امارات هستند که در مجموع حدود ۵۰ درصد از کل صادرات کشاورزی ایران را به خود اختصاص داده‌اند.

منابع: گمرک جمهوری اسلامی ایران، اتاق بازرگانی ایران، اتاق بازرگانی تهران، روزنامه همشهری

ایران، استان‌های شمالی ما هستند. همین چند روز پیش مدیر امور باغبانی جهاد کشاورزی گیلان، از این استان به‌عنوان بزرگ‌ترین صادرکننده کیوی کشور نام برد و گفت: «۶۴۱۴ هکتار باغ کیوی در گیلان وجود دارد که براساس پیش‌بینی‌ها، امسال ۲۱۰ هزار تن کیوی از این باغ‌ها برداشت خواهد شد. ۵۰ درصد کیوی تولید شده در گیلان به کشورهای روسیه، آذربایجان، قزاقستان و آسیای میانه صادر می‌شود».

این استان علاوه بر کیوی، برنج، چای، زیتون و بادام زمینی‌اش را هم به کشورهای مختلف صادر می‌کند، درست مثل همسایه‌هایش گلستان و مازندران که هر کدام علاوه بر کیوی، صادرات محصولات دیگر از جمله پرتقال و نارنج و سبزی را هم در دستور کار دارند. اما همانطور که گفته شد این استان‌های شمالی بیش از هر محصول دیگری، با کیوی در دنیا شناخته شده هستند.

همه استان‌های صادرکننده

برخی از استان‌های کشور هم هستند که نمی‌توان آنها را در یکی دو محصول پرتفردار صادراتی خلاصه کرد؛ یا به عبارت دیگر یک یا ۲ محصول را برند صادراتی شان در نظر گرفت. این استان‌ها هم‌زمان با صادرات چند محصول، در راه ارزی از

نقشه تجارت کالاهای کشاورزی و غذایی ایران با کشورهای همسایه طی فصل نخست ۱۴۰۰

موسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی بازار محصولات غذایی ایران را بررسی کرد

وضعیت صادراتی مواد غذایی ایرانی

پژوهش‌ها نشان می‌دهد صنعت غذای ایران در دهه اخیر صرفاً توانسته است ۲۵ درصد از نیاز بازارهای هدف را پوشش دهد. در بسته نامتوازن محصولات صادراتی صنعت غذایی ایران صرفاً به ۱۰ گروه کالایی برای ۵ بازار هدف توجه شده است. موضوعی که نشان از عیار پایین صادراتی در این حوزه دارد. در این بین باگ پایداری توسعه صادرات ایران محصولاتی از جمله غلات، گوشت و روغن حیوانات و گیاهان است.

غذایی کشورهای همسایه از جمله غلات، گوشت و احشای گوشت خوراکی و روغن حیوانات و گیاهان در عمل ایران واردکننده بوده یا پتانسیل صادراتی قابل توجهی ندارد. بر این اساس کارشناسان توصیه می‌کنند باید بیش از پیش بر تنوع بخشی به بازار توجه شود. اگر چه نفوذ به بازارهای صادراتی دور دست، نیازمند رعایت استانداردهای سختگیرانه تری است که در بازارهای موجود کمتر دیده می‌شود.

با این تفاسیر از نگاه کارشناسان همزمان با اجرای این سیاست در راستای کاهش تهدید و ریسک بازار ایران باید توجه به همه ۱۵ کشور همسایه مورد توجه قرار گیرد. در حال حاضر کشور عراق با اختصاص بیش از نیمی از حجم صادرات ایران به خود یعنی ۵۳ درصد مهم ترین مقصد صادراتی محسوب می‌شود. کشورهای افغانستان، پاکستان و امارات متحده عربی در رتبه‌های بعدی قرار دارند. در این شرایط توجه به عربستان و بحرین که به دلیل بحرانی شدن روابط دیپلماتیک به نازل ترین سطح رسیده باید بازنگری شود و سهم سایر کشورها از صادرات ایران افزایش یابد.

در کنار موضوع تمرکز بر بازار، فعالان اقتصادی بر این باورند که سیاستگذاران باید به بحران آب نیز توجه کنند. بحران آب در ایران همانند دنیا به دلیل وابستگی شدید تولید به این نهاد مهم، تجارت محصولات غذایی را تحت تاثیر قرار خواهد داد. برای عبور از این سد از نگاه تحلیلگران خلق مزیت‌های نسبی و رقابتی در تولید و صادرات در بستر فناوری‌های نوین و باهدف صیانت از منابع محدود آبی امری ضروری است. در کنار این سیاست «اصلاح نظام یارانه‌ای»، «به‌کارگیری روش‌های نوین آبیاری»، «ترویج روش‌های جدید بهره‌برداری از آب»، توجه به «کشت فراسرزمینی» به‌ویژه در کشورهای آسیای میانه و تولید محصولات «فراوری شده و با ارزش افزوده و کیفیت بالاتر» باید مورد توجه سیاستگذاران قرار گیرد.

وضعیت تجارت ایران در محصولات غذایی

بر اساس گزارش موسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی، بحث مهم امنیت غذایی، درآمدهای ارزی حاصل از صادرات مواد غذایی و نقش غیر قابل انکار صنعت غذایی در اشتغالزایی، موجب شده است تا این صنعت به‌عنوان یکی از صنایع مهم در رشد اقتصادی کشور مورد توجه قرار گیرد. در حال حاضر صنایع غذایی در ایران پس از صنایع پالایشگاهی و

در دهه اخیر، عدم تنوع بسته غذایی و کشاورزی ایران برای کشورهای هدف از نگاه تحلیلگران به یکی از چالش‌های جدی تجارت غذا تبدیل شده است. جدیدترین گزارش موسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی نشان می‌دهد، تجارت سالانه محصولات غذایی و کشاورزی ایران طی دهه اخیر بین ۱۴ تا ۱۸/۳ میلیارد دلار در نوسان بوده است.

بر این اساس سهم ایران از بازار ۱۵ کشور همسایه با حجم بالغ بر ۱۱۲ میلیارد دلار حدود ۶ میلیارد دلار یعنی ۴-۵ درصد است. سهمی که کمتر از ۴۰ درصد آن به صادرات اختصاص دارد. صادراتی که در دهه‌های اخیر از پنج گروه کالایی فراتر نرفته است. بر این اساس نیز ایران صرفاً ۲۵ درصد نیاز وارداتی کشورهای هدف را در این حوزه تامین کرده است. بیشترین تقاضای کشورهای همسایه در جریان واردات گروه‌های کالایی مختلف محصولات غذایی و کشاورزی، متمرکز بر محصولاتی از قبیل میوه و آجیل با سهم ۱۰ درصد، سبزیجات خوراکی و ریشه‌ها با سهم ۹/۱۴ درصد و محصولات لبنی و تخم مرغ و عسل و... با سهم ۵/۸ درصد است. در ضمن در خصوص برخی نیازهای محصولات

عمده‌ترین مقاصد صادراتی کالاهای کشاورزی و غذایی ایران طی سه ماهه نخست ۱۴۰۰

ردیف	کشور	ارزش (میلیون دلار)	وزن (هزار تن)	میانگین قیمت (دلار بر تن)	سهم از کل صادرات کشاورزی (درصد)	رشد نسبت به بهار ۱۳۹۹ (درصد)	سهم از رشد صادرات (واحد درصد)
۱	عراق	۳۹۸	۱۰۲۸	۳۸۷/۴	۳۲/۶	-۱۶/۹	-۶/۶
۲	افغانستان	۱۳۴	۲۹۶	۴۵۲/۰	۱۰/۹	-۳۴/۲	-۵/۶
۳	امارات متحده عربی	۱۲۰	۲۸۸	۴۱۶/۸	۹/۸	۴۶/۱	۳/۱
۴	فدراسیون روسیه	۹۵	۱۸۱	۵۲۶/۲	۷/۸	۱۵/۷	۱/۱
۵	پاکستان	۶۳	۶۶	۹۵۴/۰	۵/۲	۲۵/۶	۱/۰
۶	هند	۶۳	۵۳	۱۱۸۲/۴	۵/۲	۳۷۰/۸	۴/۰
۷	ترکیه	۴۶	۸۱	۵۶۱/۴	۳/۷	۲۳/۷	-۰/۷
۸	چین	۳۹	۸	۴۷۴۱/۱	۳/۲	-۲/۵	-۰/۱
۹	آلمان	۳۷	۷	۵۱۵۹/۷	۳/۰	۲/۰	-۰/۱
۱۰	قرزاقستان	۲۱	۲۹	۷۲۰/۱	۱/۷	۱۱/۶	-۰/۲
۱۱	جمهوری آذربایجان	۱۷	۵۵	۳۱۰/۸	۱/۴	۲۹/۵	-۰/۳
۱۲	قطر	۱۶	۵۳	۳۰۹/۳	۱/۳	۵/۵	-۰/۱
۱۳	کویت	۱۵	۲۳	۶۶۱/۰	۱/۲	۵/۷	-۰/۱
۱۴	قرقیزستان	۱۴	۸	۱۷۴۴/۹	۱/۲	۹۵۹/۸	۱/۰
۱۵	عمان	۱۴	۳۸	۳۶۱/۳	۱/۱	-۲۰/۰	-۰/۳
۱۶	ازبکستان	۱۲	۵۲	۲۳۸/۵	۱/۰	۱۲۰۷/۸	-۰/۹
۱۷	ترکمنستان	۹	۳۷	۲۵۳/۰	۰/۸	۳۱۷۶/۰	-۰/۷
۱۸	اوکراین	۸	۹	۸۷۱/۶	۰/۶	۶۵/۴	-۰/۲
۱۹	اسپانیا	۷	۱	۱۱۹۰۱/۷	-۰/۶	-۳۳/۱	-۰/۳
۲۰	ارمنستان	۷	۱۷	۴۰۵/۷	-۰/۶	۸۸/۷	-۰/۳

منبع داده‌ها: گمرک ج.ا.ا و محاسبات کارشناسی

محصولات لبنی و تخم مرغ و عسل و... با سهم ۵/۸ درصد است. پنج گروه عمده محصولات غذایی و کشاورزی بیش از ۷۵ درصد صادرات ایران به کشورهای مذکور در این محصولات را به خود اختصاص داده‌اند، در حالی که فقط حدود ۲۵ درصد نیازهای وارداتی همسایگان در محصولات غذایی را تشکیل می‌دهد. در خصوص برخی نیازهای محصولات غذایی کشورهای مذکور از جمله غلات، گوشت و احشای گوشت خوراکی و روغن حیوانات و گیاهان در عمل ایران واردکننده بوده یا پتانسیل صادراتی قابل توجهی ندارد.

نیازهای وارداتی کشورهای همسایه ایران

بر اساس مطالعات حاضر کل نیازهای وارداتی ۱۵ کشور همسایه در محصولات غذایی با جمعیتی در حدود ۶۰۰ میلیون نفر بالغ بر ۱۱۲ میلیارد دلار در سال ۲۰۱۸ بود. این میزان تقاضا در حدود ۱۰/۲ درصد از کل تقاضای واردات ۱۱۰۰ میلیارد دلاری ۱۵ کشور همسایه ایران را تشکیل می‌دهد. صادرات کشورهای مذکور در محصولات غذایی به جهان نیز سالانه بالغ بر ۶۵ میلیارد دلار است که البته ۲۳ میلیارد دلار از این صادرات به خود ۱۵ کشور صورت می‌پذیرد. حدود ۸۵ درصد صادرات این ۱۵ کشور در محصولات غذایی و کشاورزی مربوط به چهار کشور روسیه با ۲۳ میلیارد دلار، ترکیه با ۱۸ میلیارد دلار، امارات متحده عربی با ۹ میلیارد دلار و پاکستان با ۵ میلیارد دلار است.

بنابراین در مجموع از لحاظ تجارت محصولات غذایی و کشاورزی این کشورها واردکننده خالص هستند. در ضمن در جریان بررسی اندازه بازار کشورهای همسایه در واردات می‌توان دید که کشورهای روسیه، عربستان سعودی، امارات متحده عربی، ترکیه و عراق مهم‌ترین بازارهای وارداتی محصولات غذایی و کشاورزی در بین کشورهای همسایه محسوب می‌شوند. بررسی ۱۰ گروه کالایی «میوه و آجیل خوراکی»، «غلات»، «محصولات لبنی»

صنایع شیمیایی سومین صنعت مهم تولیدی کشور محسوب می‌شود. بررسی‌ها حاکی از وجود اقلیم متنوع در ایران است که ظرفیت کشور در تولید محصولات کشاورزی و تولید محصولات غذایی را آشکار می‌کند، اما محدودیت‌های منابع آب دولت را ناگزیر می‌کند که سیاست‌های خود را بر تولید و صادرات محصولات فرآوری شده و دارای ارزش افزوده بالاتر و جایگزینی محصولات با آب‌بری پایین به جای تولید محصولات با آب‌بری بالا و صادرات آب‌مجازی متمرکز کند. با توجه به ظرفیت‌ها و توانمندی‌های ایران می‌توان با برنامه‌ریزی دقیق و سرمایه‌گذاری‌های لازم و با رعایت محدودیت‌های منابع آب، از بازارهای ۱۵ کشور همسایه در جهت توسعه صادرات محصولات غذایی بهره‌برداری کرد. نزدیکی ایران به بازارهای متنوع در پیرامون کشور شامل ۱۵ کشور همسایه و بازارهای بزرگی مانند هند و چین، فرصت‌های مناسبی را برای توسعه صنعت غذایی ایران ایجاد کرده است. البته در جریان صادرات محصولات غذایی و کشاورزی ایران، کشورهای ترکیه

و عربستان سعودی مهم‌ترین رقبای ایران محسوب می‌شوند، به طوری که در صادرات میوه‌های خوراکی، ترکیه با سهم ۱۰ درصدی رقیب نزدیک ایران و در سبزیجات و نباتات با سهم ۴ درصدی به عنوان رقیب ضعیف‌تر ایران و در زمینه محصولات لبنی، عربستان سعودی با سهم ۹ درصد و ترکیه با سهم ۶ درصد رقیب قوی‌تری از ایران به شمار می‌آیند. در زمینه فرآورده‌های سبزیجات نیز ترکیه و عربستان سعودی هر کدام با سهم ۶ درصد رقیب ضعیف‌تر ایران هستند. در محصولات شیرینی‌پزی نیز ترکیه با سهم ۱۰ درصدی رقیب قوی‌تر و عربستان سعودی با سهم ۵ درصد رقیب ضعیف‌تر ایران هستند.

در حال حاضر بیشترین تقاضای کشورهای همسایه از ایران در جریان واردات گروه‌های کالایی مختلف محصولات غذایی و کشاورزی، متمرکز بر محصولات از قبیل میوه و آجیل با سهم ۱۰ درصد، سبزیجات خوراکی و ریشه‌ها با سهم ۱۴/۹ درصد و

تخم مرغ؛ عسل طبیعی؛ «گوشت و احشا گوشت خوراکی»؛ «روغن حیوانات و گیاهان»؛ «دانه‌های روغنی و میوه‌های روغنی؛ غلات، دانه‌ها و میوه‌های دیگر؛ صنعتی یا دارویی»؛ «سبزیجات»؛ «محصولات شیرینی پزی»؛ «آماده‌سازی‌های خوراکی متفرقه» و «نوشیدنی‌ها و سرکه» نشان می‌دهد؛ ارزش واردات این ۱۰ گروه عمده محصولات غذایی و کشاورزی توسط کشورهای همسایه بالغ بر ۸۱/۶ میلیارد دلار است که حدود ۷۳ درصد نیازهای غذایی کشورهای همسایه در این گروه کالایی‌ها است. میوه و آجیل، غلات، محصولات لبنی، گوشت و روغن حیوانی و گیاهی عمده‌ترین محصولات وارداتی آنهاست.

ظرفیت‌های صادراتی ایران

بر اساس آمار، ارزش واردات محصولات غذایی و کشاورزی کشورهای همسایه از جهان بالغ بر ۱۱۲ میلیارد دلار در سال ۲۰۱۸ بوده است. ایران از این بازار، بین ۴ تا ۵ درصد سهم دارد. در صورت تمرکز صنعت مواد غذایی کشور بر دسترسی به بازار بزرگ کشورهای همسایه در راستای تامین نیازهای وارداتی آنها و افزایش سهم در بازار آن کشورها به حدود ۱۰ درصد، میزان صادرات ایران به آنها را به حدود ۱۰ میلیارد دلار خواهد رساند؛ این در حالی است که کل ارزش صادرات مواد غذایی ایران به جهان در مرز ۶ میلیارد دلار قرار دارد، بنابراین صادرات ۱۰ میلیارد دلاری به کشورهای همسایه در کل صادرات غیرنفتی ایران بسیار حائز اهمیت خواهد بود. طی دهه اخیر بیش از ۷۴ درصد از بازارهای صادراتی محصولات غذایی ایران، کشورهای همسایه هستند. سهم این کشورها در سال ۲۰۱۸ به ۶/۸۴ درصد افزایش یافت.

رشد نامتوازن صادرات

طی ۳۰ سال اخیر میزان صادرات مواد غذایی از ۸۷۳ میلیون دلار در سال ۱۳۷۷ به ۶۱۰۸ میلیون دلار در سال ۱۳۹۹ رسید و به میزان ۷ برابر رشد کرد، اما این رشد ۷ برابری متناسب با رشد کل صادرات غیرنفتی و همچنین متناسب با اهمیت و جایگاه

مورد انتظار این محصولات در سبب صادراتی کشور افزایش نیافته است. حتی بررسی‌های آماری نشان می‌دهد که سهم محصولات غذایی از کل صادرات کشور، از ۳۲/۸ درصد در سال ۱۳۷۵ به ۴/۳ درصد در سال ۱۳۹۷ کاهش یافته است. بدیهی است سیاست‌های توسعه صادرات مواد پتروشیمی و افزایش صادرات این بخش پتروشیمی با شتاب بالاتر نسبت به سایر بخش‌ها، باعث کاهش و کم‌رنگ شدن سهم بخش کشاورزی و صنایع غذایی در صادرات غیرنفتی شده است و بدون تردید در صورت وجود استراتژی‌های تولید و صادرات صنایع غذایی در کشور، صادرات بالاتر برای این بخش قابل حصول بود.

بر مبنای اطلاعات موجود صادرات مواد غذایی به کشورهای همسایه در سه مقطع ۱۳۸۷، ۱۳۷۷ و ۱۳۹۷ را نشان می‌دهد. کشورهای عراق، افغانستان، امارات متحده عربی و پاکستان مهم‌ترین مقاصد صادراتی محصولات غذایی ایران محسوب می‌شوند. طی سه دهه میزان صادرات مواد غذایی به کشورهای همسایه به جز عراق، افغانستان و امارات متحده عربی چندان تغییر محسوسی نداشته است. در حالی که این کشورها رشد قابل توجهی را در واردات مواد غذایی تجربه کرده‌اند. این موضوع گویای وجود مشکلات ساختاری و عمیق در توسعه صادرات مواد غذایی به این کشورها است که نیازمند توجه و رفع آنها از سوی سیاستگذاران بخش صنایع غذایی در جهت ارتقای رشد تولید و صادرات هم‌راستا با سایر بخش‌های پیشرو صنایع کشور است.

در سال ۱۳۹۷ در مقایسه با سال ۱۳۷۷، بیشترین رشد ارزش صادرات مواد غذایی ایران به مقاصد صادراتی عراق، افغانستان و امارات متحده عربی بوده است که به ترتیب به ۲۶۲۰ میلیون دلار، ۷۷۲ میلیون دلار و ۴۶۱ میلیون دلار بالغ شده است. رشد صادرات در سایر بازارهای پیرامونی چندان قابل توجه نبوده است.

بررسی سهم کشورهای همسایه در صادرات محصولات غذایی طی دو دهه گذشته نشان می‌دهد که در سال ۱۳۷۷ بیش از نیمی از صادرات محصولات غذایی ایران به کشورهای مذکور بوده است. پس از گذشت یک دوره ۱۰ ساله، سهم کشورهای همسایه در سال ۱۳۸۷ به ۷۱ درصد افزایش یافت؛ روند افزایش صادرات به کشورهای همسایه در دوره ۱۰ ساله بعدی نیز تداوم داشته و به ۸۳ درصد در سال ۱۳۹۷ رسید. همچنین ارزش صادرات این محصولات به کشورهای همسایه در سال ۱۳۹۹ معادل ۴۴۴۰ میلیون دلار و کمتر از سال ۱۳۹۷ بوده و سهم کشورهای مذکور را به ۷۳ درصد کاهش داد که عمدتاً ناشی از کاهش صادرات به عراق بوده است. آمارها نشان می‌دهد که اگرچه صادرات محصولات غذایی و کشاورزی در دهه ۱۳۷۷ تا ۱۳۸۷ حدود چهار برابر افزایش یافت، اما دهه دوم این روند تداوم نیافته و افزایش صادرات کمی بیشتر از دو برابر بوده است. بدون تردید تداوم روند رشد صادرات دهه اول می‌توانست ارزش صادرات به کشورهای همسایه در این محصولات را به رقمی بالغ بر ۱۲/۵ میلیارد دلار و سهم بیش از ۱۱ درصدی در بازار این کشورها برساند. بررسی ارزش صادرات محصولات غذایی به کشورهای همسایه در سال ۲۰۱۸ نیز حاکی است که عراق با اختصاص بیش از نیمی از حجم صادرات ایران به خود یعنی ۵۳ درصد، مهم‌ترین مقصد صادراتی محسوب می‌شود و کشورهای افغانستان ۱۵ درصد، پاکستان ۸ درصد و امارات متحده عربی ۷ درصد در رتبه‌های بعدی قرار دارند. تمرکز شدید بر بازار کشورهای منطقه به ویژه کشورهایی که از

استانداردهای بالایی برخوردار نیستند یکی از چالش‌های صادرات محصولات غذایی ایران است. در بازار محصولات غذایی کشورهای همسایه، صادرات ناچیز ایران به بزرگ‌ترین بازار یعنی روسیه با ۲۷ میلیارد دلار و عدم دسترسی به دومین بازار بزرگ یعنی عربستان سعودی با ۱۸/۵ میلیارد دلار که نسبتاً از استانداردهای بالاتری برخوردارند نیز قابل تامل است. همچنین صادرات به سومین بازار بزرگ امارات متحده عربی با ۱۶ میلیارد دلار و ترکیه ۱۰/۶ میلیارد دلار نیز بسیار ناچیز و در حد قابل انتظار نیست. البته طی سال‌های اخیر، صادرات به دو کشور عربستان سعودی و بحرین به دلیل مسائل و مشکلات سیاسی به طور کلی کاهش یافته و حتی در خصوص عربستان سعودی به طور کلی قطع شده است.

نقش ایران در تامین نیازهای همسایه‌ها

از کل واردات ۱۱۲ میلیارد دلاری ۱۵ کشور همسایه ایران در محصولات غذایی و کشاورزی، ایران در تامین حدود ۶ میلیارد دلار آن نقش دارد. بررسی صادرات محصولات غذایی ایران به کشورهای همسایه طی دوره ۲۰۱۲-۲۰۱۸ حاکی است که در بین گروه‌های کالایی مختلف محصولات غذایی و کشاورزی، بیشترین تقاضای این کشورها از ایران متمرکز بر محصولاتی از قبیل میوه و آجیل، سبزیجات و نباتات و محصولات لبنی و تخم مرغ و عسل و... بوده است.

بررسی صادرات ایران در گروه‌های کالایی فوق نشان می‌دهد که در هر پنج گروه کالایی، عراق به عنوان مقصد اصلی صادراتی محصولات کشاورزی ایران است و به جز گروه کالایی میوه و آجیل خوراکی با سهم ۲۵ درصد، عراق مقصد بیش از نیمی از صادرات ایران است. اگرچه افزایش حجم صادرات به هر بازار صادراتی بسیار با اهمیت است اما تمرکز بیش از اندازه بر یک بازار می‌تواند برای بخش صادراتی تهدید محسوب شود.

با توجه به برنامه‌های توسعه صادرات کشور مبنی بر تمرکز بر بازار کشورهای همسایه، ضروری است اقدامات لازم برای

تنوع در شرکای تجاری و بهره‌مندی بیشتر از بازار سایر کشورهای همسایه علاوه بر عراق و افغانستان نیز فراهم شود. بر اساس آمار مرکز تجارت بین‌الملل، حدود ۲۳ میلیارد دلار یعنی حدود ۲۰ درصد از نیازهای وارداتی ۱۵ کشور همسایه ایران به صورت درون‌گروهی توسط خود ۱۵ کشور مذکور تامین می‌شود. این موضوع بیانگر وجود رقابتی تجاری در بین ۱۵ کشور برای ایران در دسترسی به بازار آنهاست. بر اساس اطلاعات موجود در همه گروه‌های اصلی صادراتی ایران به کشورهای همسایه، کشورهای ترکیه و عربستان نیز به عنوان رقبای ایران محسوب می‌شوند که این موضوع رقابت برای افزایش سهم بازار در کشورهای همسایه را دشوارتر ساخته و نیاز به برنامه‌ریزی دقیق میان‌مدت و بلندمدت را در خصوص گروه‌های کالایی مختلف می‌طلبد.

آمار موجود نشان می‌دهد که صادرات ایران در میوه‌های خوراکی و آجیل و محصولات لبنی منطبق بر اولین و سومین گروه کالایی از نیازهای عمده وارداتی محصولات غذایی کشورهای همسایه به ترتیب با سهمی معادل ۱۱ و ۹ درصد از کل نیازهای وارداتی آنها در محصولات غذایی است، اما در مورد دومین و چهارمین گروه کالایی از نیازهای عمده کشورهای مذکور مانند غلات با سهم ۹ درصدی و گوشت و احشای گوشت خوراکی با سهم ۸ درصدی، کشور ایران خود واردکننده بوده، لذا امکان صدور کالا به کشورهای مذکور را ندارد، بنابراین لازم است که حداکثر استفاده از گروه‌های کالایی دارای پتانسیل و مزیت صادراتی ایران برای ایجاد تنوع در محصولات زیرمجموعه هر یک از گروه‌های کالایی و همچنین تنوع در بازارهای مقصد صادراتی در بین همسایگان به عمل آید.

نکته حائز اهمیت در خصوص محصولات و مواد غذایی تولیدشده در ایران آن است که این محصولات دارای ویژگی «حلال» هستند، با توجه به اهمیت این بحث در بین کشورهای همسایه به دلیل مسلمان بودن عمده کشورها و اهمیت بالای بازار غذاهای حلال در تجارت جهانی این محصولات، برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری برای ارتقای سطح تولید و صادرات این محصولات به کشورهای همسایه می‌تواند فرصت مناسبی برای زمینه‌سازی جهت توسعه صادرات به بازارهای جهانی باشد. به طور کلی می‌توان گفت از ۵۹ قلم عمده نیازهای وارداتی محصولات غذایی کشورهای همسایه، ایران دو مورد را به طور قابل توجهی یعنی میوه‌های خوراکی و سبزیجات و نباتات را تامین کرده و در بازار کشورهای مذکور حضور دارد. البته میزان حضور ایران در بازار دیگر گروه‌های عمده صادراتی مانند آماده‌سازی سبزیجات، میوه‌ها، آجیل‌ها یا محصولات شیری پزی با ۶/۷ درصد و محصولات لبنی با ۸/۵ درصد نیز قابل توجه و ارزشمند است.

مقاومت برای کاهش تعرفه

اهمیت بخش کشاورزی در تامین امنیت غذایی سبب شده است که همواره مورد حمایت همه کشورها بوده و انواع موانع اعم از تعرفه‌ای و غیرتعرفه‌ای بر سر راه واردات آنها وضع کنند. بررسی روند کاهش تعرفه‌ها در کشورهای مختلف نشان می‌دهد که در بخش کشاورزی نسبت به بخش صنعتی کندتر صورت می‌پذیرد؛ به عبارت دیگر در خصوص کاهش تعرفه محصولات کشاورزی مقاومت شدیدی وجود دارد. چنین وضعیتی در مورد کشورهای همسایه به عنوان بازارهای هدف صادراتی ایران نیز صادق است. بررسی موانع تعرفه‌ای کشورهای همسایه بر واردات پنج گروه کالایی عمده صادراتی ایران نشان می‌دهد که ترکیه بالاترین سطح تعرفه را در مقایسه با سایر کشورها بر واردات محصولات مورد نظر اعمال می‌کند. آمارها نشان می‌دهد که کشورهای افغانستان، پاکستان و جمهوری آذربایجان بر مهم‌ترین گروه کالایی صادراتی ایران یعنی میوه و آجیل خوراکی تعرفه‌های بالایی را وضع کرده‌اند. /دنیای اقتصاد

معاون وزیر صمت پیش بینی کرد

صادرات ۴۵ میلیارد دلاری تا پایان سال

کردند که نتیجه آن زیان دهی هزاران واحد تولیدی بود. این در حالی است ما در دوره جدید علاوه بر استفاده از پتانسیل شرکت های داخلی، برای تامین نیاز لجستیک کشور در جایی که خلاء داشته باشیم از واردات بهره خواهیم برد. معاون وزیر صمت همچنین در نشست خبری که دیروز برگزار شد، در مورد آخرین وضعیت صادرات اعلام کرد: طبق آخرین آمار، صادرات کشور از ۴۰ میلیارد دلار عبور کرده و تا پایان سال به ۴۵ میلیارد دلار خواهد رسید. وی همچنین درباره تجارت مشترک ایران و روسیه اظهار کرد: تا پیش از این سهم ایران از بازار روسیه بسیار محدود بود، اما اخیراً در حوزه صیفی جات، کالاهای ایرانی سهم بیشتری را از بازار این کشور در اختیار گرفته اند و ما می توانیم در یک برنامه چهار ساله با افزایش ۱۵ برابری سهم صادرات ایران به روسیه راه حدود ۷/۵ میلیارد دلار برسانیم. وی همچنین با اشاره به چالش های اخیر در حوزه صادرات محصولات کشاورزی اعلام کرد: باید برای صادرات تولید شود نه اینکه مازاد مصرف را به سمت صادرات هدایت کنیم.

خلاء لجستیکی را با واردات پر می کنیم

معاون وزیر صمت در رابطه با معضلات حوزه حمل و نقل لجستیک گفت: مشکلاتی که امروز در حوزه لجستیک و حمل و نقل داریم ناشی از حمایت صرف از چند شرکت داخلی است اما ما در دوره جدید هم به تولید داخل و هم به واردات توجه خواهیم داشت. علیرضا پیمان پاک در خصوص آخرین وضعیت خطوط منظم دریایی اظهار کرد: خطوط منظم دریایی در شمال کشور راه افتاد که قرار شد آن بخش از کسری کالا در کشتی به عنوان یارانه از سوی سازمان توسعه تجارت پرداخت شود. پرداخت این یارانه در هفته های نخست که کشتی ها با کسری کالا مواجه بودند، انجام شد اما در حال حاضر یارانه ای پرداخت نمی شود چرا که کشتی ها با ظرفیت پر حرکت می کنند.

رییس سازمان توسعه تجارت ایران افزود: یکی از مهم ترین تأثیراتی که راه اندازی خطوط منظم دریایی داشت، در زمان اختلاف با کشور آذربایجان بود. در آن زمان کانتینرهای بیش از یک هفته معطل می شدند و هزینه هر کانتینر بین ۶ تا ۷ هزار دلار بود اما پس از راه اندازی خطوط منظم دریایی، هزینه کانتینرها به ۲۰۰۰ دلار برگشت. در حال حاضر نیز روال برقرار شده و کشتی های کسری کالا ندارند.

وی ادامه داد: متأسفانه طی سنوات گذشته دولت ها برای حمایت صرف از چند شرکت داخلی در حوزه لجستیک، شرایطی را فراهم کردند که نتیجه آن زیان دهی هزاران واحد تولیدی بود.

پیمان پاک افزود: حمایت صرف از شرکت های داخلی در حوزه لجستیک علاوه بر اینکه واحدهای تولیدی را دچار مشکل کرد، کشور را در حوزه کانتینر، لوکوموتیو، کشتی، کشتی های رورو، واگن های یخچال دار، کسندها، کانتینرهای یخچال دار و به طور کلی در حوزه لجستیک با کمبود مواجه کرد. معاون وزیر صمت اظهار کرد: ما در دوره جدید علاوه بر

ایران به دلیل مزیت ها و پتانسیل هایی که در حوزه لجستیک دارد، توانایی تبدیل شدن به یکی از مراکز مهم تجارت در منطقه و حتی دنیا را داراست، اما با وجود قرار گرفتن کشور مادر منطقه خاور میانه و در مسیر پنج کریدور اصلی ترانزیت و حمل و نقل بین المللی، تاکنون توسعه لجستیک در کشور به طور جدی مورد توجه قرار نگرفته است. این در حالی است که نقش لجستیک در توسعه تجارت و رشد اقتصادی نقشی انکارناپذیر است به طوری که بنگاه ها با بهره گیری از فعالیت ها و خدمات لجستیکی کارآمد، نه تنهایی توانند در گسترش بازار محصولات خود در سطح ملی به صورت موفق عمل کنند، بلکه از این توانایی نیز برخوردار هستند که توان رقابت پذیری و تجارت خود را در سطح بین المللی افزایش دهند. اما نه تنها این اتفاق نیفتاده بلکه حتی در مواقعی حمل و انتقال کالاهای اساسی از بندر کشور به سطح شهرها نیز به دلیل نبود سیستم منسجم و نظام لجستیکی مشخص، بابتی نظمی هایی مواجه شده است. چه برسد به اینکه ضعف موجود در حوزه حمل و نقل و لجستیک به خصوص در حوزه صادرات کالاهای کشاورزی بارها باعث از دست رفتن فرصت های طلایی ایران در حوزه تجارت شده است.

در این خصوص رییس سازمان توسعه تجارت ایران معتقد است که مشکلات لجستیکی فعلی ناشی از حمایت های صرف از چند شرکت داخلی است. به گفته علیرضا پیمان پاک، متأسفانه طی سنوات گذشته دولت ها برای حمایت صرف از چند شرکت داخلی در حوزه لجستیک، شرایطی را فراهم

استفاده از پتانسیل شرکت‌های داخلی، برای تامین نیاز لجستیک کشور در جایی که خلاء داشته باشیم از واردات بهره خواهیم برد.

هدف‌گذاری صادرات ۷/۵ میلیارد دلاری به روسیه

معاون وزیر صمت همچنین در ادامه مطرح کرد: دولت به توسعه روابط تجاری با کشورهای مستقل مانند روسیه و اوراسیا تمایل دارد. در این راستا در سفر ریسی روسیه نیز هدف‌گذاری صادرات ۷/۵ میلیارد دلاری را داشتیم.

پیمان پاک در مورد برگشت خوردن برخی از محصولات کشاورزی ایران اظهار کرد: وقتی در تامین فلفل دلمه‌ای روسیه سهم ویژه‌ای به دست می‌گیریم باید برخی مسائل مانند ریجستری رعایت شود. استانداردهای روسیه با همه جای دنیا فرق دارد. ۴۴ منطقه با مجموعه‌های داخلی مکاتبه کردند ولی پاسخی برای ریجستری و تطابق استاندارد نگرفتند. کشورهای دیگر هم در مورد اوراسیا به این مشکل برخورد می‌کنند. هیات‌های مختلف برای رفع این مشکل ریجستری وارد شدند.

وی افزود: ما همین مشکل را با چین داشتیم اما با کمک بخش خصوصی همه محصولات ریجستر شدند و اکنون هیچ مشکلی نداریم. اگر این مشکل حل نمی‌شد، نمی‌توان گفت که کیفیت دچار اشکال است بلکه تطابق استاندارد باید انجام می‌شد. البته اگر بخواهیم جهش صادراتی داشته باشیم باید کیفیت را ارتقا دهیم و همه نهادها و ارگان‌ها باید بین‌المللی شوند. باید برای صادرات تولید شود نه اینکه مازاد مصرف را به سمت صادرات هدایت کنیم. این نوع برگشت محصولات روال است که در همه جای دنیا اتفاق می‌افتد. برای ایران هم شاید تنها در مورد دو سه تا محصول این اتفاق رخ دهد. روزی بیش از ۲۰۰ کانتینر از مرز آستارا به اوراسیا می‌رود. وقتی گفته می‌شود که ۱۰ تن محصول برگشت خورده یعنی نصف یک کانتینر برگشت خورده است که نسبت زیادی نیست. به هر حال هر خبری می‌تواند برجسته شود اما این روند کارشناسی نیست. معاون وزیر صمت بیان کرد: دولت به

توسعه روابط تجاری با کشورهای مستقل مانند روسیه و اوراسیا تمایل دارد و حتی در مورد کشورهای اتحادیه اروپا بحث‌هایی شده در سفر ریسی به روسیه هدف‌گذاری صادرات ۷/۵ میلیارد دلاری را داشتیم. روسیه در سال ۲۵۰ تا ۵۰۰ میلیارد دلار واردات دارد که از این میان هشت میلیارد دلار واردات کشاورزی، یک و نیم میلیارد دلار محصولات دریایی و در گزینه‌های دیگر مانند کاشی و سرامیک پتروشیمی و... نیز هستند. سهم ما همواره از این بازار کمتر از ۵۰۰ میلیون دلار بوده است. اما با توجه به اینکه سبد وارداتی روسیه با محصولات صادراتی ما همخوانی دارد رسیدن به این هدف سهل الوصول است اما نیاز به زیرساخت دارد. وی اضافه کرد: یکی از این زیرساخت‌ها توسعه بازار است که مواردی مانند حضور مقامات، هیات‌های تجاری، رایزنان بازرگانی همکاری با اتاق‌های مشترک و... می‌تواند در این جهت کمک‌کننده باشد. ما به جد به دنبال تجارت آزاد با اوراسیا هستیم. برخی اقلام نیز ترجیحی شده‌اند. زیرساخت‌های لجستیک و... نیز باید بررسی شوند.

پیمان شانگهای امنیتی سیاسی است

وی در پاسخ به سوال دیگری در مورد اینکه پوتین ایران را عضو ناظر پیمان شانگهای معرفی کرد در حالی که دولت اعلام کرده بود ما عضو دائم این پیمان هستیم، گفت: پیمان شانگهای یک موضوع خاص امنیتی سیاسی است و می‌توان از این فرصت برای فعال‌سازی روابط تجاری استفاده کرد. اطلاعات دیگر در مورد نحوه عضویت ایران در این پیمان را از وزارت امور خارجه پیگیری کنید.

معاون وزیر صمت در پاسخ به سوال دیگری در مورد آخرین آمار بازگشت ارز صادراتی به کشور گفت: بانک مرکزی باید اطلاعات مربوطه را اعلام کند اما طی سه ماه گذشته میزان بازگشت ارز صادراتی ۱۰ تا ۱۵ درصد افزایش داشته که این مساله نیز ناشی از تنوع بخشی به مسیر برگشت ارز حاصل از صادرات است.

وی ادامه داد: کارگروه مشترکی با بانک مرکزی داریم که در آنجا سیاست‌های تجاری را با ارزی هماهنگ می‌کنیم. واردات در برابر صادرات برای کلیه کالاها غیر از پتروشیمی، فولاد و سیمان مصوب شده است. همچنین واردات در برابر صادرات غیر نیز انجام و گروه‌های کالایی انتخاب شده‌اند که این هفته نمونه‌هایی از این گروه‌های کالایی اعلام خواهند شد. ما معتقدیم اگر روش‌های رفع تعهد ارزی را متنوع و جذاب کنیم، فرآیند بازگشت ارز حاصل از صادرات بهبود خواهد یافت. پیمان پاک در مورد نحوه استفاده از رمزارزها در حوزه تجارت اظهار کرد: سامانه‌ای را طراحی کردیم که در حال برقراری ارتباط این سامانه با سامانه جامع تجارت هستیم و باگ‌سنجی‌های آن انجام شده است.

معاون وزیر صمت افزود: رمزارز فرصتی است تا صادرکننده اعتبار را به راحتی منتقل کند و بانک مرکزی نیز در این خصوص با ما هماهنگ است. هم‌اکنون در سامانه جامع تجارت در حال پیاده‌سازی هستیم و قرار شد بخشی از رمزارزهایی که در داخل کشور ماین می‌شوند هم مورد استفاده قرار گیرند.

۶۲۰ پرونده تهاتری انجام شده است

وی در خصوص وضعیت تهاتر نیز گفت: تاکنون ۶۲۰ پرونده تهاتری شامل کالاهایی همچون پسته، محصولات پتروشیمی، معدنی، تجهیزات، ماشین‌آلات و... انجام شده که ۶۵ درصد از این پرونده‌ها مربوط به بخش خصوصی می‌شود. به طور کلی می‌توان گفت که در حال حاضر فرآیند تهاتر تسهیل شده است.

پیمان پاک در مورد صادرات خدمات فنی مهندسی اظهار کرد: طی ۹ ماهه سال جاری ۱/۸ میلیارد دلار صادرات خدمات فنی مهندسی داشتیم در حالی که سال گذشته تنها حدود ۷۰۰ میلیون دلار صادرات در این بخش داشتیم. البته هنوز به اهداف مد نظر نرسیده‌ایم اما همین مقدار هم پیشرفت قابل توجهی بوده است.

معاون وزیر صمت گفت: در حال حاضر با جنوب شرق آسیا، آفریقا و شمال آفریقا

سفرهای این چینی در کشورهای دیگر همچون ارمنستان و صربستان نیز در دستور کار است.

عبور صادرات از ۴۰ میلیارد دلار

پیمان پاک در مورد آخرین وضعیت صادرات نیز گفت: وزیر وعده افزایش پنج میلیارد دلاری صادرات نسبت به پارسال را داده بود که طبق آخرین آمار، صادرات ما از ۴۰ میلیارد دلار عبور کرده و تا پایان سال به ۴۵ میلیارد دلار خواهد رسید. معاون وزیر صمت در مورد سفر رییس جمهور به روسیه نیز گفت: در سفر رییس جمهور به روسیه، ریل گذاری ها برای توسعه صادرات انجام شد. هدف گذاری ما صادرات ۷/۵ میلیارد دلاری به روسیه تا سال ۱۴۰۴ است. وی افزود: واردات روسیه سالانه بین ۲۵۰ تا ۳۰۰ میلیارد دلار است که سهم ما از این بازار همیشه کمتر از ۵۰۰ میلیون دلار بوده که البته امسال این رقم به ۷۵۰ میلیون دلار خواهد رسید. ایران در تک تک محصولات وارداتی روسیه ظرفیت دارد و فقط باید زیرساخت ها را تعریف و تسهیل کنیم.

پیمان پاک با بیان اینکه مشکلات درباره رابطه تجاری با روسیه، احصا و راهکارها به دو بخش بلندمدت و کوتاه مدت تقسیم شده است، گفت: در جلساتی که رییس جمهور در روسیه داشت، مسائلی همچون تعدد بانک ها برای بهبود روال تجاری، استفاده از سیستم های جایگزین بانک و... مورد بررسی قرار گرفت.

وزیر نفت دولت قبل اعتقادی به همکاری با روسیه نداشت

وی تصریح کرد: باید مزیت نسبی در روسیه را تبدیل به مزیت رقابتی کنیم که این اراده در دولت سیزدهم وجود دارد. در دولت قبلی وزیر نفت اعتقادی به همکاری با روسیه نداشت اما در حال حاضر این اراده شکل گرفته و وزیر نفت مادر سفر اخیر در روسیه حاضر بود.

معاون وزیر صمت در مورد جام جهانی قطر نیز گفت: عمان و قطر جزو اولویت های ما در توسعه صادرات هستند. نماینده ای را جهت رایزنی با قطر تعیین کرده ایم. پیمان پاک در مورد صادرات خودرو گفت: با ارمنستان مذاکرات جدی جهت صادرات خودرو انجام شده، خطوط تولید خودرو در آذربایجان فعال است و در شمال آفریقا نیز در حال مذاکره هستیم. کشورهای آمریکای لاتین و ونزوئلا نیز خواهان تاسیس خط تولید خودرو در کشور خود هستند.

وی گفت: علت توقف صادرات خودرو به سوریه نیز به دلیل ترس دولت این کشور از خروج ارز است که مادر حال مذاکره با دولت سوریه جهت رفع نگرانی ها هستیم.

مذاکراتی را در حوزه زیرساخت ها، ریل، راهسازی، نیروگاه و... انجام داده ایم و اگر برخی از مجموعه ها همچون صندوق توسعه ملی، برخی از منابع را در اختیار ما بگذارند جهش قابل توجهی را در این بخش خواهیم داشت و طبق پیش بینی انجمن خدمات فنی مهندسی می توانیم ۲۰ میلیارد دلار پروژه فنی و مهندسی در کشورهای دیگر بگیریم.

مجوز شش مرکز تجاری صادر شده است و ی همچون در خصوص تاسیس مراکز تجاری گفت: طی چهار ماه گذشته مجوز شش مرکز تجاری در چین، دوی، آذربایجان-ارمنستان، ترکیه، پاکستان و سوریه صادر شده که مراکز تجاری چین و دوی به صورت هوشمند در مجموعه صادرات و واردات فعال خواهند شد و در چین از امکاناتی همچون بلاک چین استفاده خواهیم کرد.

پیمان پاک در مورد وضعیت رابطه با کشور عربستان گفت: دولت و وزارت امور خارجه به دنبال بهبود روابط با عربستان هستند که این بهبود روابط می تواند به توسعه اقتصادی هم کمک کند. کمیسیون مشترک عربستان به وزارت صمت منتقل شده و برنامه ریزی ها برای بهبود روابط در حال انجام است. البته کمیسیون مشترک برای عمان هم تشکیل شده و طی دو، سه هفته آینده در مسقط جلسه این کمیسیون برگزار خواهد شد. همچنین کمیسیون مشترک ازبکستان تشکیل شده است.

معاون وزیر صمت درباره ارتباط با افغانستان اظهار کرد: ما نمایندگان افغانستان که عنوان وزیر هم داشتند، نشست هایی داشتیم و صحبت های مختلفی در مورد رفع مشکلات صادرات و واردات کالا انجام شد. البته هنوز در افغانستان متولیان سوار کار نشده اند اما مشکلات در حال رفع شدن است. مذاکرات ما با وزرای طالبان در مورد تبادل و توازن تجارت بود.

وی ادامه داد: وزیر صمت ۱۹ بهمن ماه سفری به امارات و ۲۰ و ۲۱ بهمن ماه سفری به عمان جهت برگزاری نشست های مختلف تجاری خواهد داشت. همچنین وزیر صمت اردیبهشت سال آینده سفری به آمریکای لاتین خواهد داشت. برگزاری

آمارهای جریان نیروی کار از سوی مرکز آمار منتشر شد

بهبود اشتغال در سال دوم کرونا

مرکز آمار ایران در گزارشی جزئیات مربوط به متغیرهای جریان بازار کار را تشریح کرد. بر این اساس جمعیت بیکاران کشور در تابستان سال ۹۹، با گذشت یکسال کاهش قابل توجهی معادل ۳۷/۲ درصد پیدا کرده که حاکی از عبور بازار کار از رکود کرونایی، به دنبال بهبود نسبی اوضاع در نیمه اول امسال است. این گزارش جابه‌جایی‌های میان شاغلین فعالیت‌های اقتصادی عمده رانیز مورد بررسی قرار داده است.

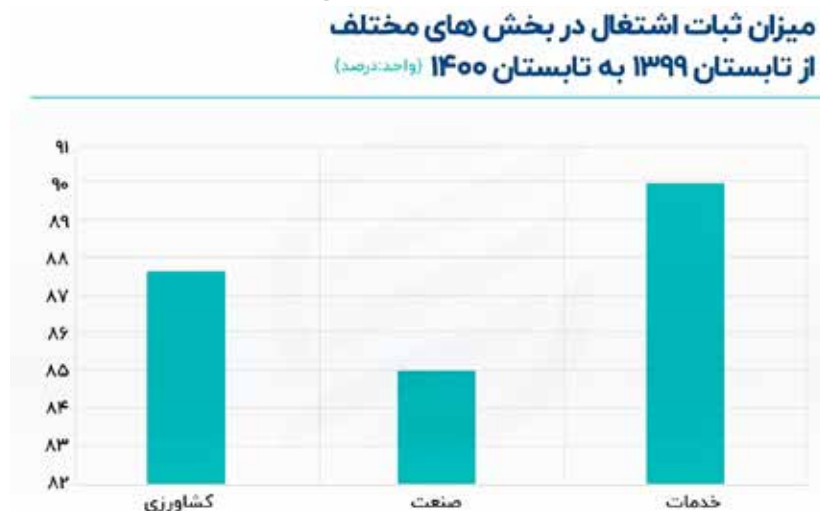
مرکز آمار ایران در گزارشی، تغییرات و جابه‌جایی‌های نیروی کار در بخش‌های مختلف اقتصاد کشور را در بازه زمانی تابستان ۹۹ تا تابستان ۱۴۰۰ منتشر کرد. بر اساس این گزارش در دوره مذکور، ۸۵/۶ درصد از شاغلان همچنان شاغل باقی ماندند و علاوه بر بیکار شدن ۳ درصد از این گروه، ۱۱/۴ درصد از آنها نیز به جمعیت غیرفعال پیوستند.

نکته قابل توجه این گزارش آمار مربوط به تغییرات بیکاران است. از جمعیت بیکاران در تابستان ۹۹، ۳۷/۲ درصد تا تابستان سال جاری به جمعیت شاغلان پیوستند. از طرفی ۶/۲۴ درصد بیکاران تابستان ۹۹ در تابستان ۱۴۰۰ از بازار کار خارج شده و به جمعیت غیرفعال ملحق شده‌اند. علت کاهش چشمگیر جمعیت بیکار کشور در دوره مذکور، کاهش اثر رکود اقتصادی ناشی از شیوع ویروس کرونا و عادی‌سازی وضعیت اقتصاد کشور است. همین امر باعث شده تنها ۳۸/۲ درصد از بیکاران در تابستان ۹۹، در سال بعد همچنان بیکار بمانند. در مردان تغییر وضع فعالیت از بیکار به شاغل با مقدار ۴۸/۱ درصد و در زنان تغییر وضع فعالیت از بیکار به غیرفعال با مقدار ۴۷/۷ بیشترین درصد تغییرات در وضع فعالیت است. بخشی از این گزارش با بررسی اشتغال در سه عمده فعالیت اقتصادی شامل کشاورزی، صنعت و خدمات، تغییر و تحولات میان این بخش‌ها را مورد بررسی قرار داد.

امروزه اغلب کشورها شاخص‌های عمده بیکاری در مقاطع زمانی را محاسبه و اعلام می‌کنند. اما جابه‌جایی‌های بازار کار که ممکن است در داخل این مقاطع زمانی رخ دهد، در این شاخص‌ها بیان نمی‌شود. به منظور آگاهی از جابه‌جایی‌های داخل مقاطع، آمارهای جریان محاسبه می‌شود.

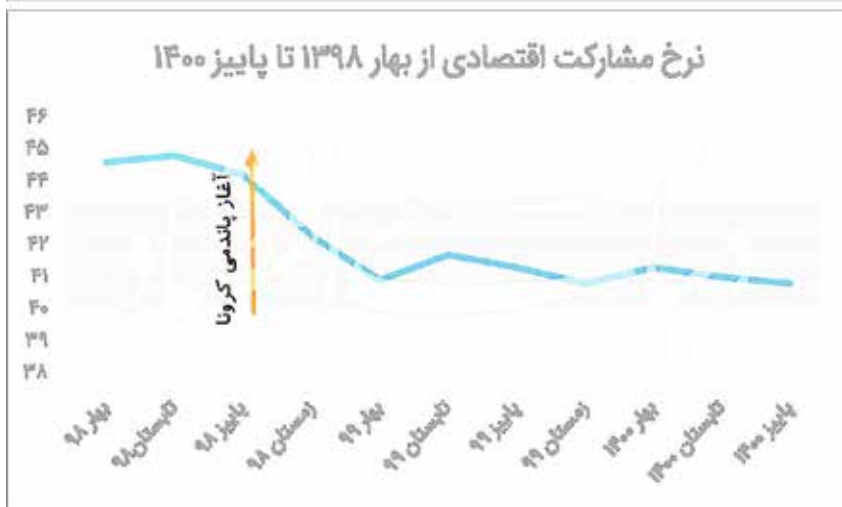
جریان نیروی کار به روایت آمار

میزان ثبات اشتغال در بخش‌های مختلف از تابستان ۱۳۹۹ به تابستان ۱۴۰۰ (واحد درصد)

کاهش اثر کرونا بر بازار کار

آمارهای منتشر شده نشان می‌دهد در بازه زمانی تابستان سال گذشته تا تابستان امسال، جمعیت بیکاران کشور شاهد کاهش قابل توجهی بوده است. بر این اساس از تمام افراد بیکار در تابستان سال ۹۹، تنها ۲/۳۸ درصد در تابستان ۱۴۰۰ بیکار باقی مانده بودند. در عوض از جمعیت بیکار در تابستان سال ۹۹، ۳۷/۲ درصد به شاغل تغییر وضعیت

دیگر از بازار کار خارج شده‌اند. از طرفی آمارها نشان می‌دهد از کل جمعیت زنان بیکار کشور در تابستان سال گذشته، ۱۲/۱ درصد تا سال بعد صاحب شغل شدند؛ ۴۰/۲ درصد ایشان همچنان بیکار ماندند و در نهایت ۴۷/۷ درصد از آنها از بازار کار خارج شدند. جمعیت غیرفعال زنان یکی از باثبات‌ترین گروه‌های جمعیتی بازار کار کشور بود، به طوری که در بازه زمانی مورد بررسی این گزارش، نزدیک به ۹۵ درصد از آنها بدون هیچ تغییری همچنان غیرفعال باقی مانده‌اند. از این جمعیت ۱/۳ درصد به بیکاران و ۳/۸ درصد به شاغلان افزوده شدند.

جابه‌جایی‌های میان فعالیت‌های اقتصادی

این گزارش مرکز آمار به بررسی جابه‌جایی نیروی کار شاغل میان فعالیت‌های اقتصادی مختلف نیز پرداخته است. بر این اساس ۸۷/۶ درصد شاغلان بخش کشاورزی در تابستان سال ۹۹، در سال جاری همچنان به کشاورزی مشغولند. از مابقی این جمعیت ۷/۵ درصد جذب صنعت شدند و ۵ درصد به بخش خدمات پیوستند. دومین فعالیت عمده اقتصادی مورد بررسی این گزارش، بخش صنعت است. ۸۵ درصد شاغلان بخش صنعت در طول دوره مذکور در همین فعالیت باقی ماندند. از طرفی ۱۱/۲ درصد آنها به بخش خدمات پیوستند و ۳/۸ درصد به بخش کشاورزی منتقل شدند. در نهایت بخش خدمات که بزرگ‌ترین بخش اقتصادی کشور به شمار می‌رود مورد بررسی قرار گرفته است. بر اساس اطلاعات این گزارش، ۸۹/۹ درصد از شاغلان بخش خدمات در تابستان سال ۹۹، با گذشت یک سال و در تابستان سال ۱۴۰۰ همچنان در بخش خدمات مشغول به کار باقی ماندند. از طرفی ۸/۵ درصد از شاغلان این بخش به بخش صنعت پیوستند و کمتر از ۲ درصد آنها جذب بخش کشاورزی شدند. با بررسی کلی تر این آمارها، بیشترین جدایی شاغلان از فعالیت‌های عمده اقتصادی متعلق به بخش صنعت است. لایحه اقتصادی

داده‌اند. در ضمن از جمعیت بیکار در تابستان ۹۹، ۲۴/۶ درصد از بازار کار خارج شده و به جمعیت غیرفعال کشور پیوسته‌اند. این کاهش قابل توجه در جمعیت بیکاران کشور حاکی از آن است که رکود ایجاد شده در بازار کار بر اثر رکود ناشی از شیوع ویروس کرونا کاهش قابل توجهی را تجربه کرده است. در ادامه این آمارها نشان می‌دهد که از کل جمعیت شاغل در تابستان ۹۹، ۸۵/۶ درصد بدون تغییر شاغل باقی ماندند. همچنین از کل شاغلان تابستان ۹۹، ۳ درصد در تابستان ۱۴۰۰ بیکار شده بودند و ۱۱/۴ درصد از کل شاغلان در تابستان سال گذشته از بازار کار خارج شدند. در میان جمعیت غیرفعال کشور در سال ۹۹، ۹۱/۵ درصد یک سال بعد همچنان غیرفعال باقی ماندند؛ ۲/۱ درصد از کل جمعیت غیرفعال در تابستان سال گذشته به جمعیت بیکار و ۶/۴ درصد از آنها به جمعیت شاغلان اضافه شدند.

تفکیک جنسیتی تغییرات بازار کار

آمارهای منتشر شده از متغیرهای جریان بازار کار کشور، این داده‌ها را بر اساس جنسیت تقسیم‌بندی کرده‌اند. بر این اساس از مردان شاغل در تابستان سال گذشته، پس از گذشت یک سال ۸۹/۹ درصد همچنان شاغل باقی مانده‌اند، ۳/۲ درصد به بیکاران پیوسته‌اند و ۹/۶ درصد آنها از بازار کار خارج شده‌اند. از میان مردان بیکار در تابستان سال ۹۹، بیش از ۴۸ درصد پس از گذشت یک سال صاحب شغل شدند. با این وجود همچنان ۳۷/۴ درصد آنها همچنان پس از گذشت یک سال بیکار نماندند و نزدیک به ۱۵ درصد از بازار کار خارج شده‌اند. مردان غیرفعال نیز ثبات قابل توجهی داشتند؛ ۸۱/۶ درصد از مردان غیرفعال در تابستان سال گذشته در تابستان سال جاری همچنان غیرفعالند. از این جمعیت، ۱۳/۹ درصد به شاغلان و ۴/۴ درصد به بیکاران افزوده شده‌اند. اما آمارهای مربوط به زنان حاکی از خروج قابل توجه این گروه از بازار کار کشور دارد. بر این اساس از کل زنان شاغل در تابستان ۹۹ تنها ۶۲/۵ درصد همچنان شاغل باقی مانده‌اند. در عوض در این مدت ۲/۳ درصد از این جمعیت به بیکاران پیوسته و ۳۵/۲ درصد

هشدار کارشناسان در مورد عواقب حذف ارز ۴۲۰۰ تومانی بدون توجه به زیرساخت‌ها

دست دولت در جیب مردم

می‌شود. جعفر قادری اعلام کرد: تشکیل کمیته مشترک بین دولت و مجلس برای بررسی حذف یا ابقای ارز ترجیحی هنوز بلا تکلیف است. نماینده مردم شیراز همچنین اظهار کرد: پیشنهاد دولت در لایحه، حذف ارز ۴۲۰۰ است و درآمد حاصل از آن نیز به گروه‌های واقع در دهک‌های اول تا هفتم پرداخت می‌شود که به برخی ۱۱۰ هزار تومان، به برخی ۹۳ هزار تومان و ۹۰ هزار تومان یارانه در ماه علاوه بر ۴۵ هزار تومانی که در حال حاضر پرداخت می‌شود پرداخت می‌کند. وی ادامه داد: اگر ما به پیشنهاد دولت مبنی بر حذف ارز ترجیحی رای ندهیم، ۴۰۰ هزار میلیارد تومان از محل منابع یعنی درآمدهای نفتی را باید برای ارز ۴۲۰۰ اختصاص دهیم و اگر این کار صورت گیرد، عملاً ۴۰۰ هزار میلیارد تومان از محل منابع بودجه حذف می‌شود و کسری منابع اتفاق می‌افتد. نماینده مردم شیراز در مجلس تاکید کرد: بنابراین فکر می‌کنم مجلس راهی ندارد جز اینکه نظر دولت مبنی بر حذف ارز ۴۲۰۰ را تایید کند البته باید با شرط و شروطی این کار به دولت واگذار شود.

افزایش دوباره برابری قیمت‌ها قابل تحمل است

وی همچنین اعلام کرد دولت اذعان دارد که اگر ارز ترجیحی نهاده‌های دامی حذف شود قیمت گوشت و مرغ و روغن حداکثر دو برابر می‌شود. اما اگر قیمت‌ها در همین حد افزایش داشته باشد، فکر می‌کنم با یارانه‌هایی که پرداخت می‌شود قابل تحمل است. عضو کمیسیون تلفیق با بیان اینکه ارز ترجیحی برای واردات گندم و دارو حذف نمی‌شود گفت: دولت منابع لازم برای واردات گندم و دارو را در بودجه دیده است، در بحث گندم ممکن است یارانه مصارف لوکس مثل شیرینی‌پزی‌ها حذف شود.

به گفته قادری، ارز ترجیحی را مثل گذشته به واردکننده نمی‌دهند که در خارج گندم خریداری کند، بلکه قرار است واردکننده با نرخ دلار آزاد گندم را وارد کند و به نانوایی‌ها بدهد و مصرف‌کننده به اندازه ارز ۴۲۰۰ هزینه را به نانوایی پرداخت می‌کند و نانوایی کسری آن را از دولت می‌گیرد.

باید تولید را دور بریزیم

اظهارات این نماینده مجلس در رابطه با لزوم حذف ارز ترجیحی و مقابله با کسری بودجه دولت در حالی است که به گفته برخی از فعالان بخش خصوصی و کارشناسان، در حال حاضر زمان مناسبی برای حذف ارز ۴۲۰۰ تومانی نیست و باید در این زمینه زیرساخت‌ها

با حذف ارز ۴۲۰۰ تومانی قیمت روغن حداقل سه برابر، مرغ دو و نیم برابر، تخم مرغ دو برابر، لبنیات ۵۰ درصد و گوشت قرمز نیز ۵۰ درصد افزایش پیدا می‌کند. در حالی که در شرایط فعلی جامعه تحمل فشار بیشتر از این را ندارد و در صورت حذف ارز ۴۲۰۰ تومانی، اتفاقات خوبی رخ نخواهد داد. در حالی که مباحث متعددی درباره حذف ارز ترجیحی مطرح شده، برخی کارشناسان معتقدند که حذف ارز ۴۲۰۰ تومانی در شرایط کنونی به معنی تامین کسری بودجه دولت با تعمیق کسری بودجه خانوار است.

به دنبال مطرح شدن مباحث مبنی بر حذف ارز ۴۲۰۰ تومانی، کارشناسان زیادی در این زمینه اظهار نظر کرده‌اند که برخی از آنان موافق اجرای طرح و بسیاری نیز مخالف اجرای آن در شرایط کنونی هستند. موافقان اجرای طرح عنوان می‌کنند که ارز ۴۲۰۰ تومانی فسادآور و رانت‌زا بوده و باید هر چه زودتر این سیاست اصلاح شود. در مقابل مخالفان می‌گویند در حال حاضر با توجه به شرایط اقتصادی و معیشت مردم این سیاست باید حفظ شود و دولت ابزارهای نظارتی خود را گسترش دهد.

در این باره عضو کمیسیون تلفیق به تازگی با تاکید بر اینکه مجلس چاره‌ای جز حذف ارز ۴۲۰۰ تومانی ندارد، اعلام کرد: قیمت گوشت و مرغ و روغن حداکثر دو برابر

آماده شود. در غیر این صورت می توان گفت که دولت برای کسری خود دست در جیب مردم کرده است. این در حالی است که به دنبال زمزمه‌هایی که درباره حذف ارز ۴۲۰۰ تومانی مطرح شد، قیمت جو در بازار آزاد از ۵/۷۰۰ تومان به ۹/۰۰۰ تومان رسید و قیمت کنجاله سویا از ۸/۰۰۰ تومان به حدود ۱۴ تا ۱۵ هزار تومان و قیمت ذرت از ۶/۰۰۰ تومان به ۹/۵۰۰ تومان رسید. در این باره کارشناسان اعلام می کنند که ورود نهاده‌های دامی با ارز نیمایی به کشور قطعا باعث بالا رفتن هر چه بیشتر قیمت‌ها در بازار اقلام پروتئینی همچون مرغ و گوشت خواهد شد. البته همین حالا نیز شاهد این هستیم که در روزهای پایانی سال، گوشت قرمز افزایش قیمت را تجربه کرده است.

هزار و ۵۰۰ تومان و ذرت علوفه‌ای از ۹۰۰ تومان به ۲/۵۰۰ تومان افزایش یافته است. وی همچنین افزود: ۷۰ درصد قیمت تمام شده تولید ما مربوط به خوراک دام است و اگر قرار باشد در شرایط کنونی ارز ۴۲۰۰ تومانی حذف شود، این چالش‌ها تشدید خواهد شد. حتی اگر سال گذشته که اختلاف قیمت ارز ۱۰ هزار تومان بود این اتفاق می افتاد، شوک بزرگی به تولید وارد نمی شد و می توانستیم آن را مدیریت کنیم.

قدرت صادرات را نیز از دست می دهیم

به گفته مقدسی، دولت قبل به هشدارها در این زمینه توجه نکرد و به این سیاست ادامه داد اما در حال حاضر حساسیت کار زیاد شده و به همین جهت کسانی که می گویند الان زمان حذف ارز ۴۲۰۰ تومانی نیست، درست می گویند. البته آنچه مسلم است این است که در هر حال روزی باید این اتفاق بیفتد و دلار ۴۲۰۰ تومانی حذف شود. اما برای انجام این کار باید زیرساخت‌ها آماده باشد و بررسی دقیقی در این حوزه صورت بگیرد.

وی افزود: با توجه به شرایط معیشتی مردم و وضعیت اقتصاد یکی از نگرانی‌های بزرگ ما این است که با حذف ارز ۴۲۰۰ تومانی مردم نمی توانند کالاها را خریداری کنند و با توجه به اینکه قیمت تمام شده تولید افزایش چشمگیری خواهد داشت، قدرت صادرات را نیز از دست می دهیم. بنابراین باید تولید را دوربریزیم.

رییس هیات مدیره انجمن صنفی گاوداران اظهار کرد: با حذف ارز ۴۲۰۰ تومانی قیمت تمام شده تولید گوساله نر که در حال حاضر ۷۳ هزار تومان است، به ۹۰ هزار تومان می رسد ضمن اینکه مردم قدرت خرید نخواهند داشت و تولیدکننده باید محصول خود را دوربریزد. همچنین قیمت شیر خام که در حال حاضر ۶/۴۰۰ تومان است، به حدود ۱۱ هزار تومان افزایش می یابد.

گندم وارد چرخه خوراک دام می شود

به گفته مقدسی، با حذف ارز ۴۲۰۰ تومانی، قیمت کنجاله سویا به ۱۸ هزار تومان، ذرت به ۱۲ هزار تومان و جو به حدود ۱۰ هزار و ۸۰۰ تومان خواهد رسید. در حالی که قیمت خرید تضمینی گندم ۷/۵۰۰ تومان است و با این اتفاق، گندم وارد چرخه خوراک دام می شود. ضمن اینکه کشاورزان نیز به کشت محصولاتی مانند جو روی می آورند چرا که قیمت بالاتری دارد. ضمن اینکه در حال حاضر ما یک تریلی سویا را ۱۰۰ میلیون تومان خریداری می کنیم اما با حذف ارز ۴۲۰۰ تومانی، این رقم به ۵۵۰ میلیون تومان خواهد رسید و بسیاری از تولیدکنندگان توان تامین این نقدینگی را ندارند. وی همچنین معتقد است که دولت توضیحات کافی درباره اجرای این طرح ارائه نکرده در حالی که در چنین شرایطی همه چیز باید بسیار شفاف و صریح

در همین رابطه، رییس هیات مدیره انجمن صنفی گاوداران ایران اظهار کرد: حدود چهار سال است که این سیاست اجرا می شود و ما از ابتدا با آن مخالف بودیم به جهت اینکه از همان ابتدا مشخص بود که دولت قادر نخواهد بود برای ۸۵ میلیون نفر سیستم کنترل و نظارت اعمال کند. این در حالی است که در زمان اجرای این طرح، اختلاف بین ارز دولتی و ارز آزاد حدود سه هزار تومان بود اما در حال حاضر این اختلاف رقمی حدود ۲۰ هزار تومان است. سیداحمد مقدسی بیان کرد: علاوه بر چالش‌هایی مانند تحریم با خشکسالی مواجه هستیم که در ۵۰ سال گذشته بی سابقه بوده است و علاوه بر این قیمت نهاده‌های دامی و دانه‌های روغنی نیز در بازارهای جهانی به صورت فزاینده‌ای افزایش پیدا کرده است. حدود ۶۰ درصد خوراک دام سنگین را علوفه و ۴۰ درصد آن را کنسرترا تشکیل می دهد که برای سالم ماندن گاو باید این نسبت رعایت شود. به دلیل خشکسالی که با آن مواجه بودیم، قیمت علوفه‌های خشبی از جمله ذرت علوفه‌ای، یونجه و کلش بین ۳۰۰ تا ۵۰۰ درصد افزایش پیدا کرده و حتی گاه که زمانی از آن به عنوان بستر گاو استفاده می کردند تا حیوان روی آن بخوابد، افزایش قیمت شدیدی داشته و قیمت آن از ۸۰۰ تومان به کیلویی شش هزار تومان رسیده است. همچنین قیمت هر کیلوگرم یونجه از دو هزار تومان به هفت

باشد.

رئیس هیات مدیره انجمن صنفی گاوداران همچنین در پاسخ به سوالی مبنی بر اینکه نظر شما در مورد ارائه یارانه نقدی به مصرف کنندگان به عنوان بهترین روش برای جبران هزینه‌ها چیست، به مهر گفت: بنده با یارانه نقدی از ابتدا نیز مخالف بودم و همان زمان هم اعلام کردم که یارانه باید روی پایه حقوق افراد اضافه شود تا هر سال متناسب با نرخ تورم افزایش پیدا کند.

نیاید دست در جیب یکدیگر کنیم

به گفته این مقام مسوول دولت، مجلس و تولید کنندگان باید در این زمینه بایکدیگر روراست باشند ضمن اینکه در این میان نکته مهمی که باید به آن توجه شود این است که قیمت جو، گندم و ذرت و سو با باید در تناسب بایکدیگر قرار گیرد. اگر چنین اتفاقاتی نیفتد، این اقدام به معنای آن است که دولت برای کسری خود دست در جیب مردم کرده، ما نباید در چنین شرایطی دست در جیب یکدیگر کنیم.

مقدسی همچنین عنوان کرد: به دنبال زمزمه‌هایی که درباره حذف ارز ۴۲۰۰ تومانی مطرح شد، قیمت جو در بازار آزاد از ۵/۷۰۰ تومان به ۹/۰۰۰ تومان رسید و قیمت کنجاله سویا از ۸/۰۰۰ تومان به حدود ۱۴ تا ۱۵ هزار تومان و قیمت ذرت از ۶/۰۰۰ تومان به ۹/۵۰۰ تومان رسید.

وی ادامه داد: همچنین باید توجه داشت که سالانه ۱۲ میلیارد دلار ارز صرف واردات نهاد و روغن می‌شود و با حذف ارز ۴۲۰۰ تومانی این تقاضا به سمت ارز نیم‌خواهد رفت. آیا دولت در آن شرایط می‌تواند مانع افزایش قیمت ارز نیم‌اشود؟ چرا که ارز نیم‌ا، ارز حاصل از صادرات است و احتمال دارد که آن زمان به تولید کنندگان بگوید مابه‌التفاوت قیمت ارز نیم‌ا و ارز آزاد را نیز باید پرداخت کند. آیا دولت برای این شرایط تدبیری در نظر گرفته است؟ ضمن اینکه مسوولان باید اعلام کنند که تا یک سال بعد از حذف ارز ۴۲۰۰ تومانی قرار است ارز را با چه قیمتی در اختیار تولید کنندگان قرار دهند ضمن اینکه مساله مهم تر تک‌نرخ کردن ارز است.

جامعه تحمل فشار بیشتر از این را ندارد

در این باره همچنین ارسالن ظاهری بیرگانی کارشناس اقتصاد راهبردی اظهار کرد: در حال حاضر به هیچ عنوان زمان مناسبی برای حذف ارز ۴۲۰۰ تومانی نیست و این سیاست باید ادامه پیدا کند. در کنار آن، نظارت‌ها بر روند تخصیص ارز افزایش یابد تا به صورت مدیریت شده این کار انجام شود. دولتمردان در این راستا باید مسیرهای انحرافی و ایجاد رانت را متوقف کنند

وراه حل، پاک کردن صورت مساله نیست. به گفته وی، در حال حاضر جامعه تحمل فشار بیشتر از این را ندارد و در صورت حذف ارز ۴۲۰۰ تومانی اتفاقات خوبی رخ نخواهد داد. در کشور علاوه بر تحریم، با یک جریان تحریف نیز مواجه هستیم که این جریان تحریف آدرس غلط به دولتمردان می‌دهد و یکی از آدرس‌های غلط تامین کسری بودجه دولت از محل شوک به ارز کالاهای اساسی و سفره مردم است.

ظاهری بیرگانی افزود: برخی عنوان می‌کنند که باید ارز ۴۲۰۰ تومانی را حذف کنیم و یارانه آن را به صورت نقدی به مردم بدهیم اما مردم چنین چیزی را نمی‌خواهند و تنها درخواست آنها این است که قیمت کالاهای اساسی بیش از این افزایش پیدا نکند. متأسفانه برخی اندیشکده‌های حکمرانی و دانشکده‌های اقتصادی نسخه و آدرس غلط به دولت جدید می‌دهند و مسوولان را گمراه می‌کنند.

وی ادامه داد: از سال ۱۳۹۷ تاکنون تعرفه ورودی کالاهای وارداتی به گمرک بر اساس ارز ۴۲۰۰ تومانی تعیین می‌شود و اگر قرار باشد این ارز حذف شود، تورم به کالاهای وارداتی نیز برخورد می‌کند و قیمت آنها را افزایش می‌دهد.

کارشناس اقتصاد راهبردی بیان کرد: اینکه عنوان می‌شود «دولت ارز دارد، ریال ندارد» و می‌خواهد این کسری ریالی را از محل حذف ارز ۴۲۰۰ تومانی تامین کند، بدترین شیوه تامین است، چرا که در واقع دولت می‌خواهد تامین کسری بودجه خود را از محل تعمیق کسری بودجه خانوار جبران کند، زیرا با حذف ارز ۴۲۰۰ تومانی قیمت روغن حداقل سه برابر، مرغ دو و نیم برابر، تخم مرغ دو برابر، لبنیات ۵۰ درصد و گوشت قرمز نیز ۵۰ درصد افزایش پیدا می‌کند. /جهان صنعت

تصویر آماری از دهه ۹۰

یکی از مهم‌ترین متغیرهای اقتصادی کلان نرخ تورم است که نشان می‌دهد سطح عمومی قیمت‌ها در یک سال نسبت به سال قبل چقدر افزایش یافته است. به عنوان مثال اگر نرخ تورم به ۱۰۰ درصد برسد، به این معنی است که به طور متوسط سطح عمومی قیمت‌ها دو برابر شده است. این شاخص بر اساس میزان مصرف خانوارها از کالاهای پر مصرف تشکیل می‌شود و با توجه به میزان مصرف هر خانوار و هزینه‌ای که صرف خرید می‌کند، محاسبه می‌شود. در چهار دهه اخیر نرخ تورم سه قله نسبتاً مرتفع را ثبت کرده است. نکته قابل توجه اینکه دو قله تورمی در دهه ۹۰ بوده است. مطابق آمارها در سال ۹۲ نرخ تورم متوسط به رقم ۳۵ درصد و در سال ۱۳۹۸ این رقم معادل ۴۱ درصد ثبت شده است. دهه ۹۰، در دهه‌های اخیر یکی از بالاترین سطوح تورمی را داشته و از این حیث دهه ۹۰ بدترین کارنامه را به نام خود ثبت کرده است. کارشناسان معتقدند که عدم تعادل بودجه‌ای و عدم تعادل ترازنامه بانک‌ها دوریسه اصلی تورم بالا هستند؛ زیرا این عدم تعادل‌ها عمدتاً با منابع بانک مرکزی تغذیه می‌شود. اصلاح بودجه و اصلاح نظام بانکی دو اولویت برای مهار تورم است.

انجماد رشد اقتصادی

در کنار تورم، یکی دیگر از آمارهایی که برای برنامه‌ریزی مورد توجه سیاست‌گذاران قرار می‌گیرد، رشد اقتصادی است. رشد اقتصادی به این معنی است که تولید ناخالص داخلی یک کشور بدون اثر تورمی به چه میزان افزایش یافته است. طبیعتاً تداوم رشد اقتصادی مثبت نشان می‌دهد یک کشور در دوره رونق اقتصادی قرار دارد؛ اما آمارهای رشد منفی اقتصادی تایید می‌کند که اقتصاد در شرایط رکودی قرار دارد.

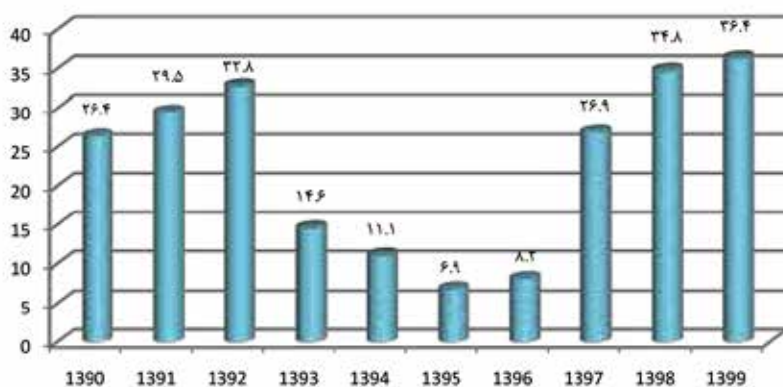
کارشناسان معتقدند که رشد اقتصادی در ایران عمدتاً متأثر از درآمدهای نفتی بوده است. به همین دلیل در زمانی که درآمدهای نفتی چه به دلیل تحریم یا به دلیل افت قیمت نفت کاهش یافته، رشد اقتصادی نیز در این مسیر حرکت کرده است. آمارها نشان می‌دهد در دهه ۹۰ رشد اقتصادی حرکت زیگزاگی داشته و متوسط رشد اقتصادی رقمی نزدیک صفر است. نیمی از سال‌های دهه ۹۰ رشد اقتصادی منفی گزارش شده بود و در دو سال رشد اقتصادی از منفی ۶ درصد نیز کمتر بوده است. به نظر می‌رسد که تحریم‌های ظالمانه، نبود ثبات اقتصادی و نامساعد بودن فضای کسب و کار برای تولید باعث شده است که رشد اقتصادی کارنامه مناسبی در دهه ۹۰ نداشته باشد. از سوی دیگر، با توجه به کاهش سرمایه‌گذاری در دهه ۹۰ رشد

بررسی آمارهای اقتصاد کلان در دهه ۹۰ حاکی از آن است که در این دهه یکی از ضعیف‌ترین عملکردهای اقتصادی ثبت شده است. درآمد سرانه به عنوان یکی از مهم‌ترین شاخص‌های رفاه در این دهه یک روند نزولی را داشت؛ به نحوی که این رقم از ۷/۴ میلیون تومان در ابتدای این دهه به ۴/۷ میلیون تومان در پایان دهه رسیده است. میزان تشکیل سرمایه به قیمت ثابت در سال ۹۰ به میزان ۱۷۱ هزار میلیارد تومان بوده، اما در پایان سال ۹۹ این رقم به ۱۰۰ هزار میلیارد تومان رسیده و حتی در دو سال ۹۸ و ۹۹، میزان استهلاک سرمایه از تشکیل سرمایه بیشتر بوده است. در دهه ۹۰، نرخ تورم دو قله تورمی حدود ۴۰ درصد را ثبت کرد؛ حال آنکه در سال‌های قبل تنها در دهه ۷۰ نرخ تورم به بالای ۴۰ درصد رسیده بود. متوسط رشد اقتصادی نیز در دهه ۹۰ تقریباً صفر بوده که این رقم برای دهه ۸۰ رقمی حدود پنج درصد گزارش شده است. در دهه ۹۰ نیمی از سال‌ها بارش منفی سپری شد.

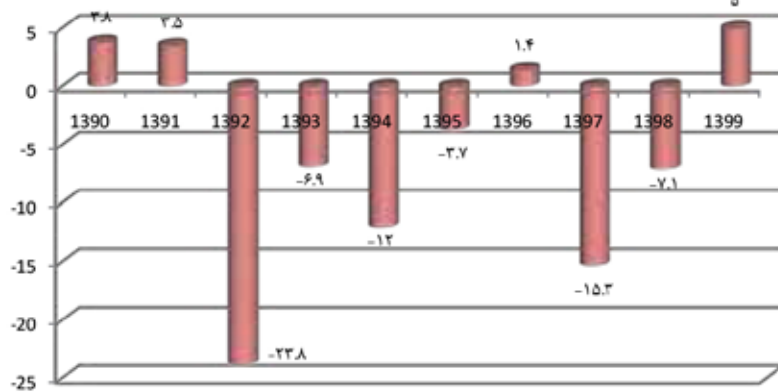
آمارهای اقتصادی در دهه ۹۰ وضعیت مناسبی نداشتند، تقریباً هیچ آماری اقتصادی را نمی‌توان پیدا کرد که در انتهای این دهه وضعیت بهتری نسبت به ابتدای آن داشته باشد. به نظر می‌رسد که نبود فضای با ثبات اقتصادی، نبود چشم‌انداز مناسب برای سرمایه‌گذاری و خروج سرمایه قابل توجه، تحریم‌های اقتصادی، قطع روابط مالی فرامرزی، نبود انضباط آمارهای پولی، کسری بودجه ساختاری و در آخر شیوع کرونا این دهه را یکی از ضعیف‌ترین دهه‌های اقتصاد ایران از لحاظ کارنامه آماری کرده است. «دنیای اقتصاد» در یک گزارش آمارهای متغیرهای مهم اقتصادی دهه ۹۰ را بررسی کرده است.

دوقله تورم در دهه ۹۰

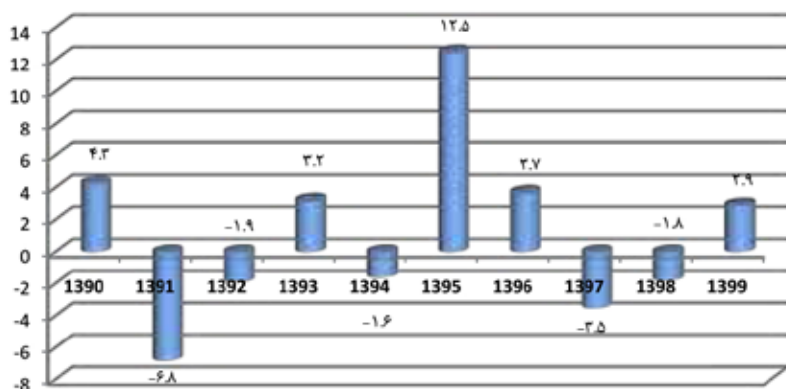
نرخ تورم از سال ۹۰ تا ۹۹ (درصد)

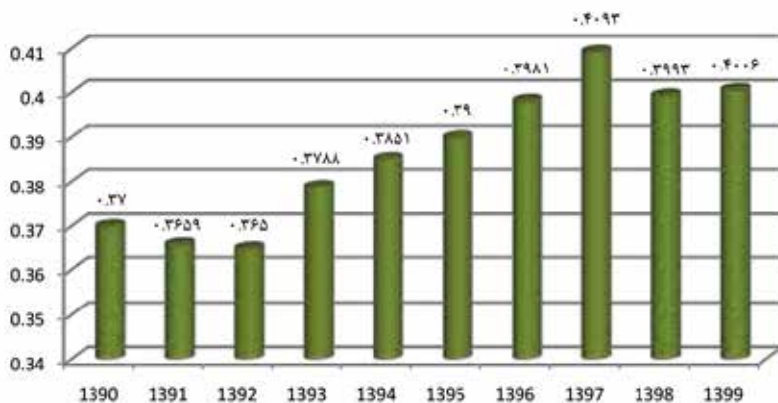
درصد رشد تشکیل سرمایه کل ۱۳۹۰ تا ۹۹

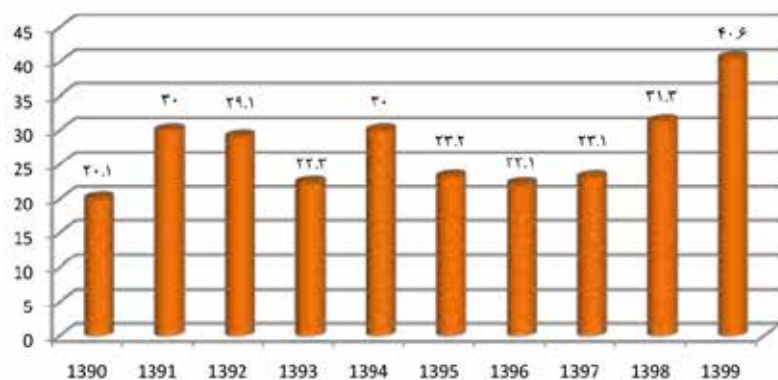
نرخ رشد اقتصادی ۱۳۹۰ تا ۹۹ (درصد)

ضریب جینی از سال ۹۰ تا ۹۹

درصد رشد نقدینگی از سال ۹۰ تا ۹۹

اقتصادی در دهه پیش رونیز با تهدید روبه‌رو خواهد شد.

ضعیف‌ترین دهه سرمایه‌گذاری برای رشد

از نگاه کارشناسان، تشکیل سرمایه موتور رشد اقتصادی است. هر زمان که رشد تشکیل سرمایه در اقتصاد منفی شود، می‌توان پیش‌بینی کرد که در سال‌های بعد رشد اقتصادی در سطح پایین یا منفی ثبت شود. سرمایه‌گذاری به دلیل آنکه برای اقتصاد ظرفیت ایجاد می‌کند، در همه اقتصادها بسیار مهم و حیاتی است. البته اثر سرمایه‌گذاری در اقتصادهای مختلف متفاوت است. بعضی برای بزرگ شدن همچنان متکی به عنصر سرمایه هستند؛ اما برخی از این مرحله عبور کرده‌اند و رشد اقتصادی آنها متکی به تکنولوژی است و به مفهوم وسیع‌تر با موتور محرک بهره‌وری رشد می‌کنند. ایران جزو کشورهایی است که از ۵۰ سال پیش به این طرف، اقتصادش با تکیه بر سرمایه‌گذاری و میزان رشد موجودی سرمایه رشد کرده است. اما روند تشکیل سرمایه در دهه ۹۰ نزولی شده است؛ به نحوی که رشد متوسط سالانه سرمایه‌گذاری در سال‌های این دهه به منفی ۶/۸ درصد می‌رسد. کارشناسان این دهه را بدترین دوره سرمایه‌گذاری در اقتصاد ایران معرفی می‌کنند؛ دهه‌ای که به نوعی تکرار الگوی سرمایه‌گذاری در دهه ۶۰ است.

«دنیای اقتصاد» نیز پیش‌تر در گزارشی با عنوان «دهه ۹۰ در تله دهه ۶۰» در تاریخ ۱۷ آبان سال ۱۳۹۹ به این موضوع اشاره کرده بود. بر این اساس، تخریب سرمایه‌گذاری در دهه ۹۰، موتور رشد اقتصادی را متوقف کرده و درآمد سرانه جامعه کاهش یافته است. اما چه اتفاقی موجب تخریب سرمایه‌گذاری شده است؟ از نگاه کارشناسان، زمانی که اقتصاد دچار عدم قطعیت‌های فراوانی باشد و خانوارها نسبت به آینده انتظارات تورمی داشته باشند، سرمایه به جای تجمیع و تجهیز در جهت حمایت‌های مالی، صرف خرید دارایی در جهت حفظ ارزش می‌شود تا از بلای تورم مصون باشد.

رشد اقتصادی طی سال‌های ۱۳۹۹-۱۳۹۵ و پیش‌بینی آن برای سال ۱۴۰۰ به تفکیک بخش‌های عمده اقتصادی

شرح	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹	۱۴۰۰ پیش‌بینی	۱۴۰۰ خوش‌بینانه
گروه کشاورزی	۴.۵	۱.۵	-۳.۴	۴.۸	۳.۵	-۱.۹	-۰.۴
کشاورزی	۴.۶	۱.۳	-۳.۷	۳.۰	۳.۱	-۲.۳	-۰.۹
ماهیگیری	۲.۴	۶.۳	۲.۴	-۵.۵	۱۳.۵	۵.۳	۱۱.۹
گروه صنعت	۲۵.۰	۲.۸	-۹.۹	-۱۴.۵	۴.۲	۶.۳	۷.۹
معادن						۹.۸	۱۲.۹
استخراج نفت و گاز طبیعی	۳۶.۰	۰.۸	-۱۴.۱	-۳۵.۰	۵.۶	۱۱.۱	۱۴.۵
سایر معادن	۱.۶	۴.۹	۱.۱	-۲.۱	۱.۰	-۲.۸	-۲.۰
صنعت	۱۰.۶	۹.۹	۸.۴	-۱.۸	۱.۸	۲.۶	۳.۳
تامین آب و برق و گاز طبیعی	۳۲.۴	-۰.۴	-۴.۸	۴.۸	۵.۱	۶.۶	۷.۳
ساخت‌مان	۱۶.۰	-۲.۴	-۵.۵	۵.۶	۶.۳	۴.۸	۵.۵
گروه خدمات	۵.۱	۶.۷	۰.۶	۰.۴	-۲.۰	۴.۱	۴.۸
عمده و خرده فروشی، فعالیت‌های خدماتی مربوط به تأمین جا و غذا	۴.۵	۱۴.۸	-۲.۹	-۴.۶	-۳.۵	۲.۴	۲.۹
حمل و نقل، انبارداری، پست، اطلاعات و ارتباطات	۸.۳	۸.۰	۱.۴	۰.۹	۰.۶	۵.۹	۶.۳
فعالیت‌های مالی و بیمه	۲۶.۵	۸.۰	۹.۷	۳.۹	۳.۳	۲.۴	۴.۲
صنایع، کرایه و خدمات کسب و کار و دانسیرشکی	۲.۳	۴.۴	۳.۳	۳.۸	-۰.۵	۴.۲	۴.۹
اداره امور عمومی و خدمات شهری، آموزش، فعالیت‌های مربوط به سلامت انسان و مددکاری اجتماعی	۰.۴	۱.۳	-۳.۵	-۰.۳	-۳.۲	۴.۵	۵.۱
سایر خدمات عمومی، اجتماعی، شخصی و خانگی	-۰.۴	۱.۴	۳.۷	-۵.۲	-۵.۷	۱۹.۷	۲۳.۰
جمع ارزش افزوده رشته‌فعالیت‌ها	۵.۷	۴.۶	۴.۶	۴.۶	۴.۶	۴.۶	۴.۶
خالص مالیات بر واردات	۰.۰	۰.۰	۰.۰	۰.۰	۰.۰	۰.۰	۰.۰
محصول ناخالص داخلی (به قیمت بازار)	۱۴.۲	۴.۸	-۴.۹	-۶.۱	۰.۷	۴.۶	۵.۷
محصول ناخالص داخلی (بدون نفت)	۹.۳	۵.۹	-۲.۵	۰.۶	۰.۰	۳.۵	۴.۳

کرد، روند درآمد سرانه است. به‌طور ساده درآمد سرانه نشان می‌دهد تولید ناخالص داخلی در هر سال به ازای جمعیت چه شاخصی را نشان می‌دهد، آمارهای درآمد سرانه حاکی از آن است این رقم نیز در دهه ۹۰ نزولی بوده است. بررسی‌ها نشان می‌دهد میزان درآمد سرانه از ابتدای دهه ۹۰ یک روند نزولی را طی می‌کند و بیش از یک سوم درآمد سرانه ایرانی‌ها در دهه ۹۰ محو شده است. این موضوع به نوعی نشان‌دهنده افت رفاه خانوارهای ایرانی در دهه ۹۰ بوده است. افزایش رشد جمعیت در دهه ۹۰ با بهبود تولید همراه نبوده است و این موضوع باعث شده که در این دهه درآمد سرانه در یک مسیر نزولی حرکت کند.

افت تجارت خارجی اقتصاد ایران

تجارت خارجی ایران نیز در دهه ۹۰ متأثر از تحریم‌های نفتی اوضاع مناسبی را ثبت نکرده است. ارزیابی تجارت خارجی ایران در دهه ۹۰ و ارقام به دست آمده نشان می‌دهد سال ۱۳۹۹ حجم تجارت خارجی در پایین‌ترین رقم دهه ۹۰ قرار گرفته است. روند تجارت خارجی کشور از سال ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۹ حکایت از آن دارد که پس از امضای برجام در میانه این دهه، شاهد رشد تجارت خارجی بودیم؛ اما پس از خروج ترامپ از برجام حجم تجارت خارجی بافت مواجه شد و در سال ۱۳۹۹ به کمترین میزان ارزشی رسید.

مطابق آمارها در سال ۹۰، حجم تجارت خارجی کشور به ۱۰۵ میلیارد و ۶۰۰ میلیون دلار رسیده است. اما در سال گذشته، کمترین میزان تجارت خارجی یک دهه اخیر رقم خورد. حجم تجارت خارجی در سال ۹۹ معادل ۷۳ میلیارد دلار اعلام شده است که در مقایسه با سال ۹۸ نیز کاهش بیش از ۸ میلیارد دلاری را تجربه کرده است. این موضوع نیز نشان می‌دهد که از ابتدای دهه تا انتهای دهه ۳۰ میلیارد دلار از حجم تجارت خارجی اقتصاد ایران کاسته شده است.

رشد نقدینگی؛ متغیر نام‌نشدنی

یکی از متغیرهایی که در دهه ۹۰ رشد بسیار بالایی را ثبت کرده است، رشد بالای نقدینگی است. به‌طور ساده می‌توان گفت اگر رشد نقدینگی متناسب با رشد اقتصادی نباشد، نرخ تورم در سطح بالایی قرار خواهد داشت. علم اقتصاد به ما می‌گوید که نقدینگی مهم‌ترین متغیر اقتصادی مرتبط با تورم است. در تمام سال‌های گذشته - با مبدا سال ۱۳۳۸ - تا قبل از سال‌های اخیر، اقتصاد ایران تنها در سال‌های ۱۳۵۳ و ۱۳۵۴ رشد نقدینگی بالای ۴۰ درصد را تجربه کرده است. در آن ۲ سال نیز، قیمت نفت افزایش قابل توجهی داشت و رشد نقدینگی عمدتاً به دلیل انباشت ذخایر ارزی بانک مرکزی به این مقدار رسید. خالص دارایی‌های خارجی بانک مرکزی افزایش یافت و چون در اقتصاد ما چنین پدیده‌ای تا آن زمان رخ نداده بود، عارضه به درستی شناسایی نشد و در نتیجه اقتصاد ایران بی‌ثباتی زیادی را در عرصه کلان تجربه کرد.

مشابه این اتفاق در سال‌های اخیر نیز رخ داد که نقدینگی به شکل بسیار نگران‌کننده‌ای رشد کرد؛ اما در سال‌های اخیر همواره رشد نقدینگی بالای سطح ۴۰ درصد بوده است. این افزایش فزاینده نقدینگی، در تورم موجود نقش بسیار زیادی دارد. بنابراین از نگاه کارشناسان، اقتصاد ایران وارد دوره‌ای شده که رشد نقدینگی به سطح ۴۰ درصد رسیده که این روند می‌تواند اقتصاد ایران را به شدت مستعد التهاب کند. آخرین آمارها نشان می‌دهد رشد نقدینگی در دهه ۱۳۹۰ عمدتاً بالای ۲۰ درصد بوده و در دو سال ۹۲ و ۹۹، به سطح ۴۰ درصد نیز رسیده است. در سال جاری نیز رشد نقدینگی عمدتاً بالای ۴۰ درصد گزارش شده است. این در حالی است که در حال حاضر عمده رشد پایه پولی و متناسب آن رشد نقدینگی، افزایش ذخایر خارجی بانک مرکزی نیست، بلکه اضافه برداشت بانک‌ها یا بدهی دولت به بانک مرکزی عامل اصلی رشد بوده است.

درآمد سرانه در مدار نزولی

یکی از متغیرهایی که می‌توان بر اساس آن وضعیت هر کشور را با دیگر کشورها مقایسه

تجارت ایران با اتحادیه اوراسیا طی نه ماهه سال ۱۴۰۰

درصدی و ۲۹ درصدی همراه بوده و به ۴۲۱ دلار به ازای هر تن و ۴۵۰ دلار به ازای هر تن رسیده است.

طی ۹ ماهه نخست ۱۴۰۰، تراز تجاری ایران با همه کشورهای اوراسیا به جز روسیه مثبت بوده و در مقایسه با مدت زمان مشابه سال قبل، تراز تجاری ایران با کشورهای روسیه، ارمنستان و بلاروس، تضعیف و با کشورهای قرقیزستان و قزاقستان بهبود یافته است.

صادرات غیر نفتی (بدون احتساب فصل ۲۷) ایران به اتحادیه اوراسیا طی ۹ ماهه نخست ۱۴۰۰، حدود ۶،۷ درصد و واردات ایران از کشورهای عضو این اتحادیه حدود ۴۴،۷ درصد افزایش یافته که عامل مسلط بر آن، به ترتیب سهم ۸،۴ واحد درصدی صادرات «پلی استیرن غیر قابل انبساط معمولی» و سهم ۷،۶ واحد درصدی واردات «گندم معمولی» بوده است.

در میان کشورهای عضو اتحادیه اوراسیا در ۹ ماهه نخست ۱۴۰۰ بیشترین حجم تجارت ایران با کشور روسیه و کمترین آن با کشور بلاروس است. سهم روسیه از ارزش صادرات و واردات ایران به اوراسیا طی مدت مذکور به ترتیب ۴۹،۳ درصد و ۹۵،۱ درصد است. میزان صادرات و واردات ایران به روسیه در ۹ ماهه نخست ۱۴۰۰ نیز به ترتیب حدود ۴۳۳ میلیون دلار و ۱،۲ میلیارد دلار بوده که در مقایسه با ۹ ماهه نخست ۱۳۹۹ به ترتیب با افزایش ۲۹ درصدی و حدود ۴۵ درصدی همراه شده و در نهایت، تضعیف ۲۸۵ میلیون دلاری تراز تجاری ایران و روسیه را به همراه داشته است.

پس از روسیه دومین شریک تجاری ایران در اتحادیه اوراسیا، ارمنستان بوده که طی نه ماهه نخست ۱۴۰۰ با صادرات حدود ۲۳۸ میلیون دلاری، سهم ۲۷،۱ درصدی از ارزش کل صادرات ایران به اتحادیه اوراسیا را به خود اختصاص داده است. واردات ایران از این کشور نیز با سهم ۱،۳ درصدی از کل ارزش واردات طی بازه مورد بررسی حدود ۱۷ میلیون دلار است. صادرات و واردات ایران از ارمنستان در ۹ ماهه نخست ۱۴۰۰ در مقایسه با مدت مشابه سال قبل، به ترتیب با کاهش ۵،۷ درصدی و افزایش حدود ۳۷ درصدی همراه است. علیرغم کاهش صادرات و افزایش واردات طی بازه مذکور، تراز تجاری ایران با این کشور همچنان

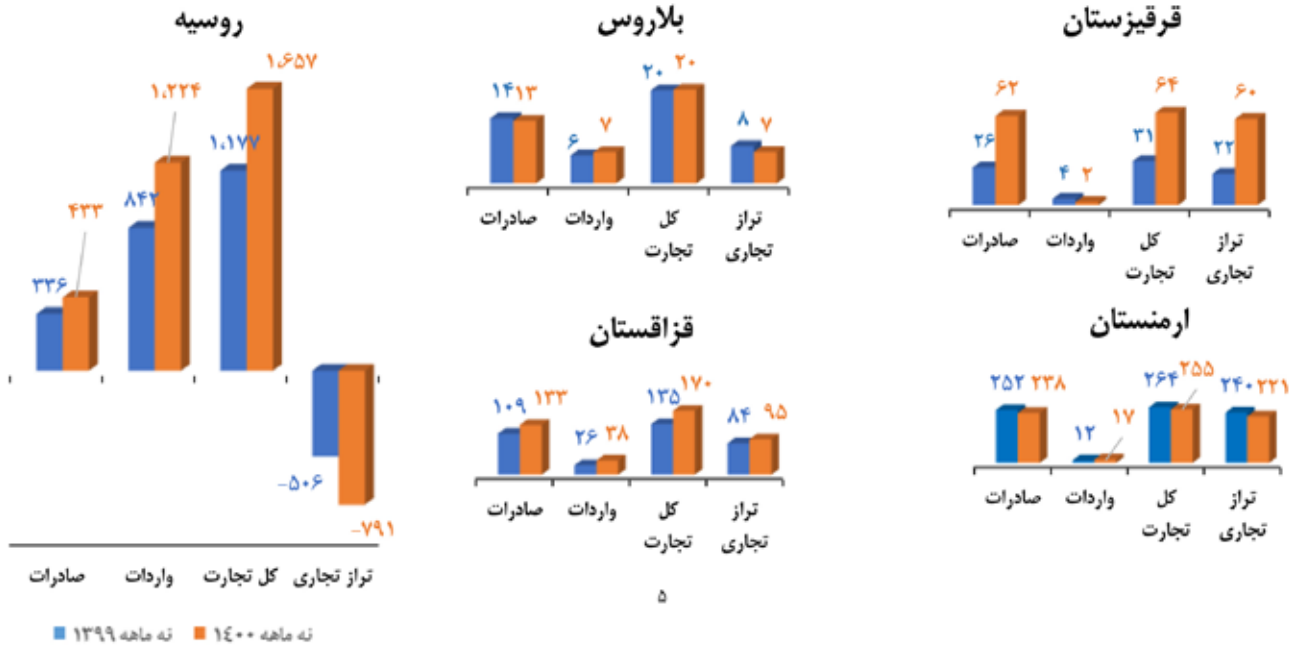
تجارت کالایی بدون نفت خام ایران با اتحادیه اوراسیا طی نه ماهه نخست ۱۴۰۰ معادل ۲،۲ میلیارد دلار با وزن تقریبی ۴،۹ میلیون تن است. از این مقدار، حدود ۲،۹ میلیون تن به ارزش ۱،۳ میلیارد دلار مربوط به واردات ایران از کشورهای عضو این اتحادیه و در مقابل، ۲،۱ میلیون تن کالا به ارزش ۸۷۸ میلیون دلار نیز مربوط به صادرات ایران به این اتحادیه است. ارزش تجارت ایران با اتحادیه اوراسیا طی نه ماهه ۱۴۰۰ نسبت به مدت مشابه سال قبل از لحاظ ارزشی با افزایش حدود ۳۳ درصدی همراه بوده که ۲۴،۵ واحد درصد آن ناشی از افزایش واردات (۴۴،۷ درصد) و ۸،۷ واحد درصد آن ناشی از افزایش صادرات (۱۹،۲ درصد) بوده است. از لحاظ وزنی نیز صادرات و واردات ایران با این اتحادیه طی بازه مورد بررسی در مقایسه با مدت مشابه سال قبل، به ترتیب با افزایش حدود ۳ درصدی و ۱۲ درصدی همراه بوده است.

میانگین قیمت اقلام صادراتی و وارداتی در ۹ ماهه ۱۴۰۰ در مقایسه با مدت مشابه سال قبل به ترتیب با افزایش حدود ۱۶

نمودار ۱. تجارت ایران با اوراسیا طی ۹ ماهه نخست ۱۴۰۰ (میلیون دلار)

نمودار ۲. وضعیت تجارت ایران با کشورهای اوراسیا طی ۹ ماهه نخست ۱۴۰۰ (میلیون دلار)

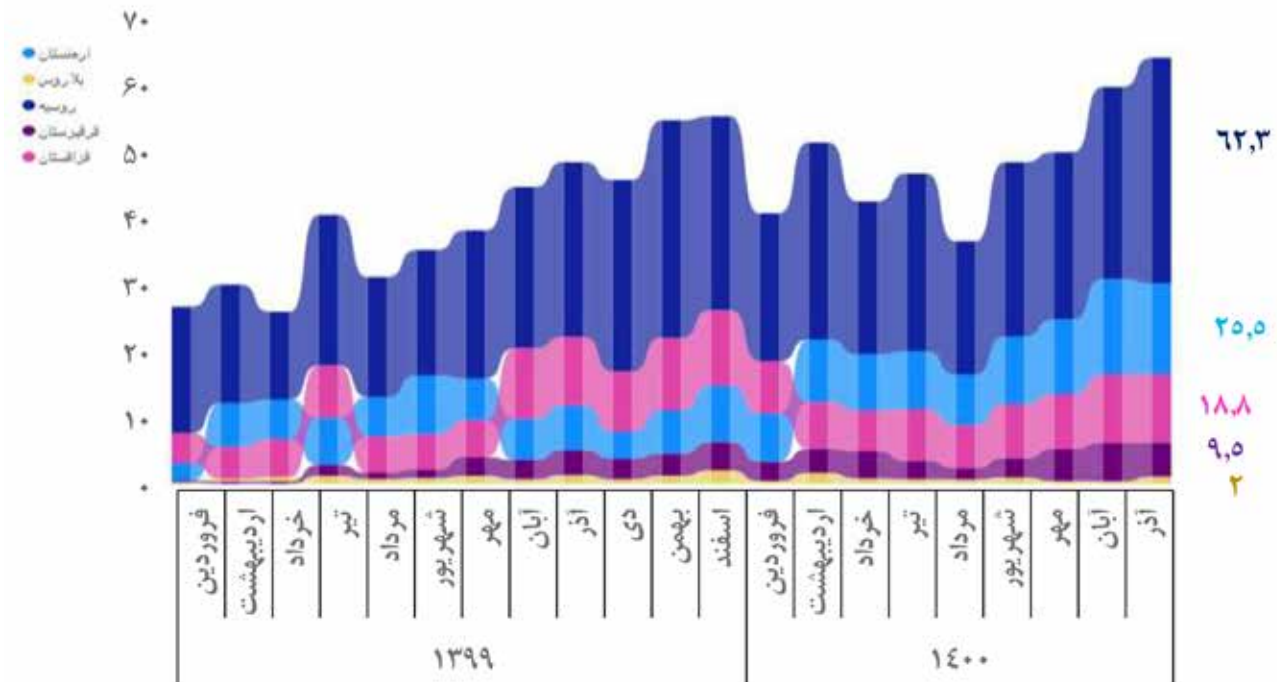

واردات صورت گرفته ایران با اتحادیه اوراسیا را به خود اختصاص داده است. مقادیر ذکر شده در مقایسه با مدت مشابه سال گذشته به ترتیب با افزایش حدود ۲۱ درصدی و ۴۸,۳ درصدی همراه است.

طی ۹ ماهه نخست ۱۴۰۰، صادرات ایران به قرقیزستان، به عنوان چهارمین شریک تجاری ایران در اتحادیه اوراسیا، حدود ۶۲ میلیون دلار (افزایش بیش از دو برابری نسبت به ۹ ماهه نخست ۱۳۹۹ (بوده که سهم حدود ۷,۱ درصدی از ارزش کل صادرات ایران به اتحادیه اوراسیا را شامل میشود. ارزش واردات ایران از این کشور نیز طی مدت مورد بررسی، با کاهش حدود ۵۰ درصدی در مقایسه با نه ماهه نخست ۱۳۹۹ همراه بوده و به ۲,۲ میلیون دلار رسیده است. سهم قرقیزستان از کل واردات از اوراسیا در ۹ ماهه نخست ۱۴۰۰، حدود ۰,۲ درصد است. تراز تجاری ایران با این کشور نیز طی مدت مذکور ۳۸ میلیون دلار افزایش یافته و به

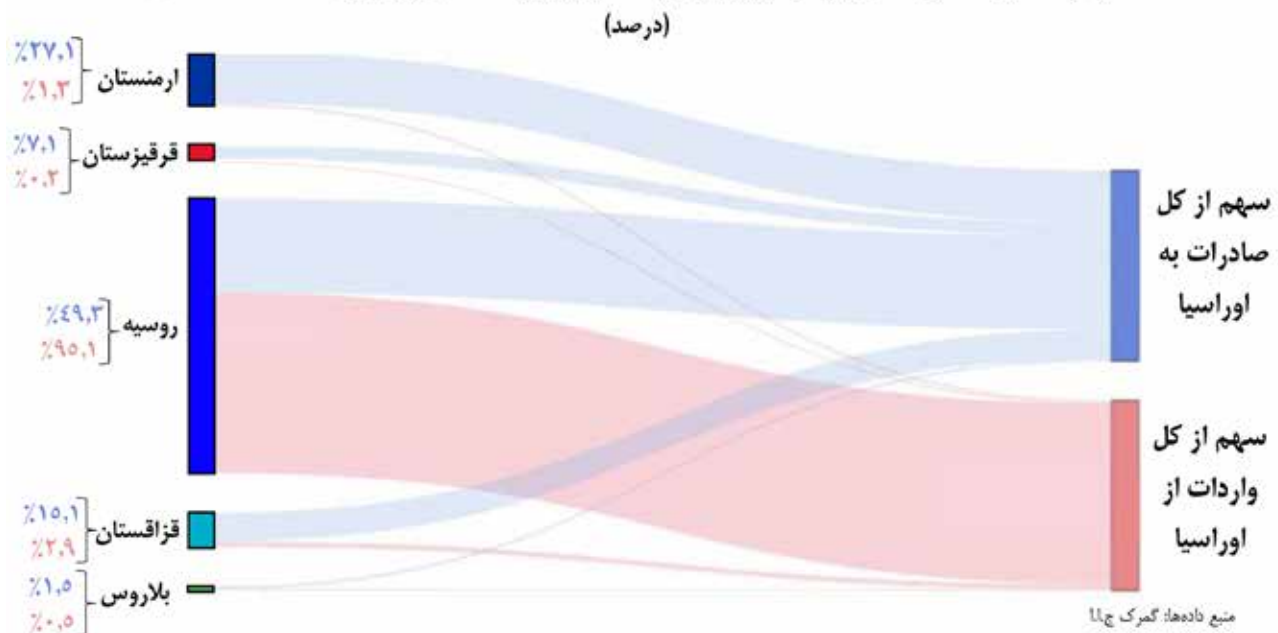
مثبت بوده و تنها نسبت به ۹ ماهه نخست ۱۳۹۹، با کاهش ۱۸,۹ میلیون دلاری مواجه شده است.

طی ۹ ماهه نخست ۱۴۰۰، قزاقستان در رتبه سومین شریک تجاری ایران در اتحادیه اوراسیا قرار گرفته است. طی بازه مورد بررسی، ایران حدود ۱۳۳ میلیون دلار صادرات و حدود ۳۸ میلیون دلار واردات از قزاقستان داشته که به ترتیب، سهم ۱۵,۱ درصدی و ۲,۹ درصدی از کل صادرات و

منبع داده‌ها: گمرک ج.ا.ا

نمودار ۳. سهم ۵ عضو اتحادیه اوراسیا از ارزش تجارت کالایی بدون نفت خام ایران طی ۹ ماهه نخست ۱۴۰۰

و خرداد ۱۳۹۹ از سایر کشورها کمتر بوده است. در آذر ۱۴۰۰، صادرات به کشورهای روسیه و بلاروس به ترتیب با افزایش حدود ۱۸ درصدی و ۲٫۸ برابری در مقایسه با آبان همین سال همراه بوده و به حدود ۶۲٫۳ میلیون دلار و ۲ میلیون دلار رسیده است؛ در مقابل صادرات ایران به سه کشور قرقیزستان، ارمنستان و قزاقستان به ترتیب حدود ۱۱ درصد، ۵ درصد و ۰٫۵ درصد کاهش یافته است. ارزش صادرات ایران به سه کشور مذکور در آذر ۱۴۰۰ نیز به ترتیب ۹٫۵ میلیون دلار، ۲۵ میلیون دلار و ۱۸٫۸ میلیون دلار بوده است.

طی ۹ ماهه نخست ۱۴۰۰، بیشترین سهم از صادرات غیر نفتی ایران (بدون احتساب فصل ۲۷) به کشورهای اوراسیا مربوط به قسمت ۲ کتاب مقررات صادرات و واردات (محصولات نباتی) است. از ۸۰۶ میلیون دلار صادرات ایران به اتحادیه اوراسیا اختصاص داشته «محصولات نباتی» طی ۹ ماهه ۱۴۰۰، حدود ۵۱۱ هزار تن به ارزش ۳۴۴ میلیون دلار (۴۲٫۶ درصد آن به است. در میان محصولات این قسمت، دو فصل ۸) میوه‌های خوراکی؛ پوست مرکبات یا پوست خربزه و همانند) و فصل ۷) سبزیجات، نباتات، ریشه و غده‌های زیرخاکی خوراکی (بیشترین سهم را داشته‌اند که به ترتیب حدود ۷۹ درصد و ۲۰ درصد است.

مواد پلاستیکی و اشیاء ساخته شده از این مواد، کائوچو و «پس از قسمت دو کتاب مقررات صادرات و واردات، قسمت ۷ یا فلزات» با میزان ۱۱۰ هزار تن و ارزش صادرات ۱۴۸ میلیون دلار (۱۸٫۳ درصد) و قسمت ۱۵ «اشیاء ساخته شده از کائوچو با میزان ۹۵ هزار تن و ارزش صادرات ۸۷ میلیون دلار (۱۰٫۸ درصد) در رده‌های بعدی قرار دارند. «معمولی و مصنوعات از آنها از قسمت ۷، بیشترین میزان صادرات ایران به این اتحادیه به فصل ۳۹ (مواد پلاستیکی و اشیاء ساخته شده از این مواد) و از قسمت ۱۵، بیشترین ارزش صادرات به فصل ۷۲ (چدن، آهن و فولاد) اختصاص داشته است.

حدود ۶۰ میلیون دلار رسیده است. افزایش تراز تجاری با قرقیزستان، عمدتاً ناشی از افزایش چشمگیر در صادرات ایران به این کشور است.

بلاروس نیز که سهم بسیار کمی از ارزش تجارت ایران به اتحادیه اوراسیا را داراست، طی ۹ ماهه نخست ۱۴۰۰، حدود ۱۳٫۲ میلیون دلار از ارزش صادرات و ۶٫۶ میلیون دلار از ارزش واردات ایران از این اتحادیه را به خود اختصاص داده که در مقایسه با مدت مشابه سال قبل به ترتیب حدود ۴ درصد کاهش و حدود ۱۲ درصد افزایش یافته است. همانطور که ملاحظه می‌شود طی ۹ ماهه نخست ۱۴۰۰، تراز تجاری ایران با همه کشورهای اوراسیا به جز روسیه مثبت بوده و در مقایسه با مدت زمان مشابه سال قبل، تراز تجاری ایران با کشورهای روسیه، ارمنستان و بلاروس تضعیف شده (به ترتیب ۲۸۵ میلیون دلار، ۱۸٫۹ میلیون دلار و ۱٫۲ میلیون دلار) و با کشورهای قرقیزستان و قزاقستان) به ترتیب ۳۸٫۱ میلیون دلار و ۱۰٫۸ میلیون دلار بهبود یافته است.

از ابتدای سال ۱۳۹۸ تا آذر ۱۴۰۰، در میان کشورهای اتحادیه اوراسیا، همواره صادرات کالایی ایران به روسیه (بدون احتساب فصل ۲۷) (از سایر کشورها بیشتر و صادرات به بلاروس نیز به غیر از اردیبهشت

تأثیر بسته‌های حمایتی سفر بر بازگشت رونق گردشگری

مسیریابی گذر از رکود

می‌تواند راهگشا باشد.

اگرچه در سال‌های اخیر وزارت میراث فرهنگی و گردشگری توجه لازم را به ارائه بسته‌های اقتصادی برای سفر و گردشگری نداشته اما بخش خصوصی سال‌هاست که به این موضوع ورود کرده و با تعریف بسته‌های سفر خدمات گردشگری را به صورت اقساطی به مردم ارائه می‌دهد.

اجاره خودرو در شهر مقصد، امکان خرید صنایع دستی و سوغاتی به صورت اقساطی و در یک کلام ارائه تمام خدمات گردشگری به صورت اعتباری از جمله خدماتی است که در قالب بسته‌های سفر توسط بخش خصوصی ارائه شده و می‌شود.

جهت آگاهی از خدمات نوین بخش خصوصی به گردشگران و اطلاع از چند و چون بسته‌های سفر و نیز با هدف به دست آوردن دیدی بهتر از عملکرد دولت جدید در عرصه گردشگری با «علی اکبر مساح» که مدیر یکی از انجمن‌های گردشگری در استان خراسان رضوی است مصاحبه کردیم.

وی با ابراز اینکه بخش خصوصی حدود ۱۵ سال است بسته‌های سفر و نیز خدمات متنوعی در حوزه گردشگری ارائه می‌دهد معتقد است که دولت کمی باید حمایت و اطلاع‌رسانی بهتری در خصوص خدمات ارائه شده توسط بخش خصوصی داشته باشد.

این فعال حوزه گردشگری بر این نظر است که دولت جدید در حوزه گردشگری در دوران گذار قرار دارد و مسوولان فعلی همچنان درگیر و دار نقد دولت قبل بوده و تاکنون اقدامات عملی و اثرگذاری را به انجام نرسانده‌اند.

مشروح مصاحبه «جهان صنعت» با علی اکبر مساح فعال بخش خصوصی در حوزه گردشگری و مدیر یکی از انجمن‌های گردشگری استان خراسان رضوی در پی می‌آید.

با توجه به تزریق دو دوز واکسن و کاهش تعداد مرگ و میر بر اثر کرونا و اوضاع حوزه گردشگری در سراسر دنیا بهبود یافت و فعالیت تورها و موسسات بین‌المللی گردشگری از سر گرفته شد اما بار دیگر با بروز سویه جدید این بیماری میزان سفرها تا حدودی کاهش یافت. آیا وضعیت گردشگری در کشور ما نیز تحت تاثیر سویه جدید کرونا قرار گرفته است؟ وضعیت امروز صنعت گردشگری کشور به چه شکل است؟

اصولاً با توجه به اینکه موج جدید ویروس کرونا موسوم به امیکرون ایجاد شده موجب شده است که موج منفی دوباره‌ای در حوزه گردشگری و سفر شکل گیرد.

طبیعتاً این موضوع میزان سفرهای گردشگران را هم در داخل و هم در خارج کاهش

با وجود آنکه ایران به لحاظ جاذبه‌های طبیعی در بین پنج کشور اول دنیا قرار دارد و به لحاظ جاذبه‌های باستانی و تاریخی نیز در بین ۱۰ کشور برتر جهان رتبه‌بندی می‌شود اما وضعیت صنعت گردشگری آن در این سال‌ها شرایط مناسبی نداشته است. همین شرایط نامناسب باعث شده که کشور ما با وجود توان بالقوه بالا، در رتبه‌بندی میزان رقابت‌پذیری در حوزه گردشگری در بین ۱۴۰ کشور دنیا رتبه نامناسب ۸۹ را در اختیار داشته باشد.

ایران در این سال‌ها نه تنها از کمبود گردشگران خارجی متضرر شده بلکه تعداد پایین سفر با اهداف گردشگری در داخل کشور هم مساله ساز شده است.

مشکلات اقتصادی، همه‌گیری ویروس کرونا و محدودیت‌های مربوط به آن و نیز کمبود امکانات و تسهیلات در حوزه گردشگری باعث شده تا از سوی مردم از امکان بهره‌مندی از سفر و گردشگری مطلوب بازمانند و از سوی دیگر فعالان صنعت گردشگری با رکودی طولانی مدت مواجه شوند.

برای خروج از رکود بی‌سابقه ایجاد شده در صنعت گردشگری که به واسطه همه‌گیری ویروس کرونا تحمیل شده و نیز برای تعدیل هزینه‌های سفر بی‌شک ارائه بسته‌های حمایتی در جهت تسهیل سفر و گردشگری

حوزه گردشگری مواجه هستید فکر می کنید شرکت های فعال در این حوزه و نیز راهنمایان گردشگری چه مسائل و مشکلاتی دارند و توقعشان از وزارت جدید میراث فرهنگی و گردشگری چیست؟

مجموعه هایی مثل انجمن گردشگری ما که به نوعی NGO - سازمان مردم نهاد- هستند می توانند حکم پل ارتباطی بین مردم و مسوولان باشند.

در واقع حمایت از سازمان های مردم نهاد و برنامه ریزی دقیق برای انجام فعالیت های گردشگری یکی از اصلی ترین مسائلی است که باید مورد توجه قرار گیرد، چرا که اگر این همکاری شکل گیرد سرعت و دقت کار افزایش می یابد.

انتظار همیشگی ما اعتبار دادن و اعتنا کردن به مجموعه های مستقل فعال در حوزه گردشگری بوده، چرا که این مجموعه های مستقل خیلی در تشکیلات اداری ورود پیدا نمی کنند.

یکی از مزیت های انجمن ها و سازمان های مردم نهاد حوزه گردشگری آن است که برخلاف مسوولان دولتی و وزارتتی همیشه ثابت هستند و این طور نیست که با اتمام دوره مسوولیت شان از این حوزه بروند و در جای دیگری مشغول فعالیت شوند. در نتیجه ارتباط انجمن های مستقل حوزه با صنعت گردشگری ملموس تر بوده و مدل آن عملی بوده و بوروکراتیک نیست.

با این توضیحات فکر می کنم اگر روابط و ارتباطات بخش دولتی با انجمن های مستقل نزدیک تر بوده و عملیاتی باشد میزان همکاری و نتیجه گیری را بیشتر و بهتر می کند.

البته معتقدیم که انتظار ما از وزارت میراث حمایت و از همه مهم تر برنامه ریزی رسمی از طریق ایجاد مجاری قانونی است تا بتوان مسیر ورود به حوزه سفر و گردشگری را تسهیل کرد. علاوه بر این اگر بتوانند بسته های حمایتی در حوزه سفر و گردشگری نیز ایجاد کنند و در نظر بگیرند مسیر سفر و گردشگری برای مردم بهبود می یابد.

مشخصات بسته های سفر حمایتی که به آن اشاره داشتید باید چه باشد؟ یعنی پیشنهاد شما به وزارت میراث برای ارائه بسته های حمایتی سفر چیست؟

به نظرم وزارت میراث و گردشگری در بسته های سفر باید کاری شبیه آنچه برخی از بخش های خصوصی در ارائه این بسته ها انجام می دهند صورت دهند.

منظورم این است که نباید فقط به اسکان و ارائه بلیت سفر بسنده کنیم بلکه باید در کنار آن خدمات متنوعی برای بالا بردن کیفیت سفر و گردشگری به گردشگران ارائه شود.

اگر بخواهیم کمی عینی تر صحبت کنیم بگویید مشخصاً منظور شما از ارائه «خدمات متنوع در حوزه گردشگری» در قالب بسته چیست و چگونه می توان با ارائه این خدمات کیفیت سفر را افزایش داد؟

برای مثال اینکه به گردشگر یا زائر گفته شود که با خود روی خود به شهر مقصد سفر نکند بلکه پس از سفر به شهر مورد نظر از طریق قطار یا سایر وسایل حمل و نقل عمومی، در شهر مقصد خود رویی بدون راننده در اختیار گردشگر قرار داده شود.

داده و امیدواریم که با رفع مشکل و کم رنگ شدن اثرات منفی موج جدید ویروس، این موج منفی ایجاد شده در خصوص سفر و گردشگری فروکش کند و به وضعیت عادی بازگردیم.

البته تا قبل از آنکه مساله منتشر شدن ویروس او میکرون مطرح شود با توجه به اینکه دو دوز واکسن تزریق شده بود شاهد بهبود وضعیت گردشگری بودیم اما در حال حاضر ابهام ها و ملاحظاتی برای گردشگران وجود دارد که امیدواریم بر طرف شود.

چندین ماه است که دولت جدید آمده و

وزیر جدید میراث فرهنگی و گردشگری مستقر شده، آیا مسائل و موضوعاتی که در ماه های ابتدایی استقرار دولت بلا تکلیف بود حالا بر طرف شده و یا همچنان در حوزه آیین نامه ها و مجوزها و مسائل دیگر ابهام هایی وجود دارد؟ انتظار شما به عنوان یک فعال حوزه گردشگری از وزارت میراث فرهنگی و گردشگری چیست؟

شرایط فعلی حکم یک دوره برزخ را دارد یعنی گروه هایی که امروز هستند و قرار است کار انجام دهند در حال حاضر بیشتر دارند نقد گذشتگان (وزارت قبلی میراث و گردشگری) را انجام می دهند و هنوز برنامه ها و اهداف گروه جدید (وزارت جدید میراث فرهنگی) مشخص نشده است.

با این وجود امیدواریم با درایتی که وجود دارد و نیز با وجود مجموعه همسان و هم فکر موجود (اقدامات عملی در حوزه گردشگری) را تسریع کنند چون با رونق صنعت گردشگری هم می توان نیازهای بخش بزرگی از جامعه را تامین و بر طرف کنند و هم اینکه اگر بحث ورود گردشگر به کشور باز شود می تواند موجب ورود ارز به داخل کشور شود.

مسوولان باید این را در نظر داشته باشند که اقدامات خود برای بهبود وضعیت گردشگری را سرعت دهند، اما در حال حاضر روند خیلی کند است و به نظرم (مسوولان وزارت میراث) همچنان دوره گذار را پشت سرمی گذارند.

به عنوان یکی از کسانی که در راس یکی از انجمن های فعال حوزه گردشگری فعالیت می کنید و از نزدیک با مشکلات و مسائل

گردشگری اعلام شود اگر این بسته‌هایی که در راستای گردشگری پایدار هم هستند ارائه دهند مورد حمایت وزارت میراث قرار می‌گیرند. وزارت میراث و گردشگری می‌تواند با اعلام اطلاعاتیه و ترغیب مخاطبان به استفاده از بسته‌های سفر گامی مثبت در جهت تحقق گردشگری پایدار و ارائه بسته‌های حمایتی بردارد.

مزیت‌های فروش و ارائه اقساطی خدمات گردشگری و صنایع دستی برای گردشگر و نیز برای ارائه‌دهنده این خدمات مشخصاً چه هستند؟

ببینید مثلاً در شهر مشهد، آستان قدس مقدار زیادی سوغات و صنایع دستی دارد که آنها را انبار و ذخیره کرده است و تا زمانی که کسی به صورت نقدی آنها را خریداری کند باید در انبارها بمانند. با این وجود این کالاها به صورت اعتباری به گردشگران ارائه نمی‌شود در صورتی که می‌توان در قالب ارائه بسته‌های سفر و گردشگری آنها را به صورت اعتباری و اقساطی ارائه داد. توجه داشته باشید گردشگر اگر بخواهد خرید نقدی داشته باشد شاید صرفاً فقط یک مثقال زعفران بخرد اما اگر بداند که امکان خرید اقساطی وجود دارد ممکن است به جای خرید یک مثقال زعفران یا یک واحد صنایع دستی پنج واحد خریداری کند.

از سوی دیگر گردشگر اگر قصد داشته باشد مثلاً از شهر شیراز به مشهد مسافرت کند باید حداکثر ۱۸ ساعت رانندگی کند صرفاً برای اینکه بتواند در شهر مقصد خودرو در اختیارش باشد؛ این در حالی است که می‌توان به راحتی در شهر مقصد خودرو اجاره‌ای در اختیار راننده گذاشت.

به این ترتیب هزینه بنزین برای یک سفر چند صد کیلومتری از بین رفته و خطر تصادف و جریمه در طول مسیر طولانی نیز وجود ندارد.

از سوی دیگر در کنار تمام این موارد امکان سفر به روستاها و دیدن جاذبه‌های گردشگری حاشیه‌ای نیز برای گردشگر فراهم می‌شود.

ارائه یک چنین بسته و طرح‌هایی می‌تواند گردش مسافر را تسهیل کرده و به همین واسطه میزان مشتریان شرکت‌های ارائه‌دهنده خدمات گردشگری را نیز افزایش دهد.

با توجه به اینکه یک چنین طرح‌هایی در حال حاضر توسط بخش خصوصی حوزه گردشگری کشور انجام می‌گیرد بنابراین وزارت میراث و گردشگری می‌تواند نقش ترویجی و حمایتی داشته باشد و از اقدامات صورت گرفته توسط بخش خصوصی حمایت کند.

به این ترتیب گردشگر نیاز به رانندگی در مسیرهای طولانی و مواجهه با خطرات جاده و متحمل شدن زیان‌های سنگین بابت جریمه‌های رانندگی احتمالی نخواهد داشت.

از طرف دیگر ارائه بن‌های خرید سوغات می‌تواند یکی دیگر از ویژگی‌های ارائه بسته‌های سفر باشد تا گردشگر بتواند صنایع دستی و سایر سوغاتی‌های شهر مقصد را به صورت اعتباری خریداری کند و بعداً به صورت اقساطی هزینه آن را پرداخت کند.

همچنین مشمول شدن موضوع اسکان در خانه‌های بوم‌گردی که به اقتصاد روستاها کمک می‌کند باید در بسته‌های حمایتی سفر مورد توجه قرار گیرد. به این ترتیب گردشگر مثلاً پس از سفر به شهری همچون مشهد می‌تواند دو یا سه روز اول را در مشهد و در هتل اقامت داشته باشد و سپس با خودرویی که در اختیار وی قرار داده می‌شود به مناطق غیر متمرکز اطراف مشهد مثل تربت حیدریه و نیشابور برود و در آنجا نیز در خانه‌های بوم‌گردی ساکن شود.

افزون بر این می‌توان در قالب بسته‌های سفر در همین خانه‌های بوم‌گردی امکان خرید صنایع دستی منطقه را به صورت اعتباری فراهم کرد. در واقع امکان پرداخت هزینه تمام این خدمات می‌تواند به صورت اعتباری و در قالب بسته‌های سفر فراهم شود. به این ترتیب گردشگر می‌تواند تمام خدمات استاندارد گردشگری را دریافت کرده و در بحث پرداخت نیز به صورت اقساطی پرداخت کند.

زمینه ارائه یک چنین بسته‌هایی در حال حاضر وجود دارد و حتی بخش خصوصی نیز توان ارائه آن را دارد.

انتظار شما از وزارت میراث فرهنگی و گردشگری در خصوص این بسته‌ها مشخصاً چیست؟ مثلاً توقع دارید که خود وزارتخانه مسوولیت ارائه این بسته‌های اعتباری گردشگری و اعطای اعتبار به گردشگران را به عهده گیرد یا عملکرد وزارتخانه بیشتر جنبه حمایتی داشته باشد؟

خیر توقع ورود مستقیم و ارائه بسته سفر توسط وزارت میراث وجود ندارد اما انتظار داریم که به شرکت‌های فعال در حوزه

۱۰ ریسک یک دهه آینده

مدنی را در رابطه با تهدیدهای پیش روی جهان و کشورها، دریافت و پایش می کند. در گزارش پیش رو بخشی از نکات مهم گزارش ۲۰۲۲ در رابطه با ریسک های جهان با تاکید بر گروه ریسک های اقتصادی و همچنین نظرات در خصوص ریسک های مهم در ایران در قیاس با برخی اقتصادهای منتخب ارائه شده است. بهبود اقتصادی کشورها بعد از بروز همه گیری در جهان، مشابه نبوده و شاهد شکل گیری واگرایی در میان اقتصادهای گوناگون هستیم که متأسفانه این اتفاق پراکندگی و شکاف را در زمانی که نیاز ضروری به همکاری بین المللی برای ارزیابی اثرات کووید-۱۹، رفع آسیب های وارده و رسیدگی به ریسک های جهانی وجود دارد، تعمیق کرده است.

از سال ۲۰۰۶ تاکنون هر ساله گزارش هایی توسط مجمع جهانی اقتصاد در خصوص ریسک های جهان تحت عنوان «ارزیابی ادراک ریسک های جهان» منتشر می شود که مبتنی بر نظر سنجی از کارشناسان در کشورهای گوناگون در خصوص ذهنیت آنها در این مورد است. در هفدهمین نسخه گزارش مزبور، نظرات قریب به هزار نفر از کارشناسان و رهبران جهان در ۵ محور دریافت، جمع آوری و جمع بندی شده است. ریسک جهانی به معنی احتمال بروز اتفاق یا ایجاد شرایطی است که باعث ایجاد اثرات منفی برای برخی کشورها یا صنایع طی بازه زمانی ۱۰ سال آینده می شود.

۵ محور نظر سنجی

این نظر سنجی در ۵ محور اصلی صورت گرفته است. آینده نگری کووید-۱۹ (ارزیابی درک و احساسات افراد در رابطه با پیامدهای این بحران در قیاس با سال قبل و تحلیل نحوه اثرگذاری درک افراد بر مهارت ریسک جهانی): ریسک های زیست محیطی و اجتماعی از آغاز همه گیری افزایش یافته ضمن اینکه فرسایش اتحاد اجتماعی و بحران های انسانی در صدر قرار دارند. سایر ریسک ها هم تضعیف شده اند که شامل بحران های بدهی، شکست مرتبط با تامین امنیت سایبری، نابرابری دیجیتالی و واکنش گستره علیه علم هستند.

چشم انداز و رویکردها: فقط یازده درصد از پاسخ دهندگان بر این باورند که بهبود اقتصاد جهان با شتاب تا سال ۲۰۲۴ ادامه خواهد یافت. در حالی که ۸۹ درصد چشم انداز کوتاه مدت را غیر دائمی، ناقص و آسیب پذیر می دانند. ۸۴ درصد از مشارکت کنندگان در نظر سنجی مزبور نگرش و احساسی منفی در رابطه با آینده دارند که شاهدی بر نگرانی و ناراحتی آنهاست. بدبینی فراگیر می تواند موجب شکل گیری چرخه ناامیدی و سرخوردگی شود که چه بسا ممکن است اقدامات بهبود را با چالش بیشتری نیز همراه کند.

افق (ارزیابی ذهنیت افراد با اهمیت و فوریت ریسک، تحلیل گزینه های گوناگون و بدهستان هایی که تصمیم سازان با آن مواجه خواهند بود): فرسایش انسجام اجتماعی، بحران های معیشتی و رفاه و آسیب سلامت روان؛ سه ریسک مهم و عمده طی دو سال آینده هستند. آسیب اجتماعی مزبور چالش هایی را در حوزه سیاست گذاری در سطح ملی، محدود شدن سرمایه سیاسی، تمرکز رهبران و پشتیبانی عمومی در زمینه تقویت همکاری های بین المللی در زمینه رفع چالش های اجتماعی، به دنبال خواهد داشت. سلامت کره زمین همچنان به عنوان نگرانی مهم مطرح است و ریسک های مرتبط با محیط زیست به ویژه تغییرات شدید آب و هوایی و شکست اقدامات در حوزه اقلیمی همچنان جزو مهم ترین ریسک ها در چشم انداز

جهان در یک دهه آینده با ۱۰ ریسک مهم با ماندگاری بالا روبه رو است. نیمی از این ریسک ها مرتبط با مسائل زیست محیطی است و مابقی در گروه ریسک های اجتماعی، ژئوپلیتیک و اقتصادی قرار دارد. از سال ۲۰۰۶ تاکنون هر سال گزارش هایی از سوی مجمع جهانی اقتصاد تحت عنوان «ارزیابی ادراک ریسک های جهان» منتشر می شود. در گزارش جدید این نهاد بین المللی قریب هزار نفر مشارکت داشته اند.

۱۰ ریسک مهم با ماندگاری بالا در جهان در ۱۰ سال آینده معرفی شدند. در گزارشی که از سوی معاونت بررسی های اقتصادی اتاق بازرگانی تهران بر اساس داده های مجمع جهانی اقتصاد منتشر شده، ریسک های مرتبط با محیط زیست همچنان سهم غالب را در اهرم ریسک های ماندگار جهان دارند که بعد از این گروه، ریسک های اجتماعی، اقتصادی و ژئوپلیتیکی قرار می گیرند. بر اساس این گزارش، به ترتیب «شکست اقدامات برای مهار تغییرات اقلیمی»، «تغییرات آب و هوایی»، «افت تنوع زیستی»، «فرسایش انسجام اجتماعی»، «بحران معیشتی و رفاه»، «بیماری های واگیردار»، «تخریب محیط انسانی»، «بحران های منابع طبیعی»، «بحران های بدهی» و «تقابلات ژئواکونومیکی» ۱۰ ریسک ماندگار در دنیا طی ۱۰ سال آینده هستند. ۵ ریسک مربوط به مسائل زیست محیطی، ۳ ریسک مربوط به مسائل اجتماعی و یک ریسک مربوط به مسائل ژئوپلیتیکی و یک ریسک هم مربوط به مسائل اقتصادی در این لیست قرار دارد.

سلسله گزارش های ریسک های جهان که توسط مجمع جهانی اقتصاد و با همکاری برخی مجامع علمی اقتصادی، تولید و منتشر می شود، ذهنیت و ادراک کارشناسان ریسک و رهبران کسب و کارها، دولت ها و جوامع

تکنولوژیکی ■ اجتماعی ■ ژئوپلیتیکی ■ زیست‌محیطی ■ اقتصادی ■	
۱	شکست اقدامات برای مهار تغییرات اقلیمی
۲	تغییرات آب و هوایی
۳	افت تنوع زیستی
۴	فرسایش انسجام اجتماعی
۵	بحران‌های معیشتی و رفاه
۶	بیماری‌های واگیردار
۷	تخریب محیط انسانی
۸	بحران‌های منابع طبیعی
۹	بحران‌های بدهی
۱۰	تقابلات ژئواکونومیکی

۵ ریسک مهم ایران در سال ۲۰۲۲ از منظر خبرگان و مدیران ارشد کسب‌وکار کشور عبارتند از: «اشتغال و بحران‌های معیشتی و رفاه»، «ناامیدی و سرخوردگی گسترده جوانان»، «رکود اقتصادی طولانی‌مدت»، «بحران‌های منابع طبیعی» و «افت تنوع زیستی.»

در مقابل فعالیت‌هایی مانند هوش مصنوعی، تسخیر فضا، ضربات سایبری برون‌مرزی و اطلاعات نادرست و مهاجرت، جزو مواردی هستند که اکثر پاسخ‌دهندگان به‌عنوان فعالیت‌هایی که هنوز هیچ تلاشی در زمینه آنها آغاز نشده، عنوان شده است.

مهم‌ترین چالش‌های مستمر همه‌گیری

در این گزارش آمده است: واگرایی در بهبود، تهدیدی برای نیل به رونق و پیشرفت بلندمدت برای همه است. مسیرهای غیرآشکار بهبود، ریسک ظهور سیاست‌ها و اولویت‌های واگراد زمانی که جامعه بین‌المللی باید در رابطه به‌رهایی از کووید-۱۹ همکاری کند، ظهور یافته‌اند. در برخی جوامع، سرعت در زمینه واکسیناسیون، پیشرفت دیجیتالی و برگشت به شرایط قبل از همه‌گیری چشم‌انداز بهتری را برای سال ۲۰۲۲ و بعد از آن به همراه دارد. در حالی که بقیه کشورها باید سال‌ها در تلاش برای دسترسی به دزهای نخست واکسن، مقابله بابتی عدالتی در زمینه کسب منافع دیجیتالی و یافتن منابع جدید برای رشد اقتصادی باشند.

مهم‌ترین چالش‌های جدی ناشی از استمرار همه‌گیری، کساد اقتصادی است. چشم‌انداز اقتصاد کلان همچنان ضعیف است. انتظار می‌رود اقتصاد جهان در مقایسه با عدم بروز همه‌گیری، تا سال ۲۰۲۴ حدود ۲/۳ درصد کوچکتر شود. قیمت‌های کالاهای اساسی، تورم و بدهی هم در اقتصادهای در حال توسعه و هم در اقتصادهای توسعه‌یافته در حال افزایش است. همه‌گیری و استمرار پیامدهای اقتصادی آن، موجب شده تا توانایی کشورها برای کنترل ویروس و تسهیل بهبود پایدار تضعیف شود. عدم تعادل در بازار کار، سیاست‌های حمایت‌گرایی و افزایش شکاف در حوزه تحصیل و مهارت‌ها هم باعث شده تا پیامدهای اقتصادی ناخوشایندی ناشی از همه‌گیری، خطر تقسیم‌رشد جهان به مسیرهای واگراد را به دنبال داشته باشد.

دولت‌ها، کسب‌وکارها و جوامع با تشدید فشار برای گذار به سوی اقتصادهای بالودگی صفر مواجه هستند. اگرچه گذار تهاجمی و سریع موجب کاهش پیامدهای بلندمدت زیست‌محیطی خواهد شد، ولی این امر ممکن است اثرات ناخوشایند کوتاه‌مدتی مانند خروج میلیون‌ها نفر از شاغلان و واحدهای صنعتی با آلاینده‌گی بالا یا شکل‌گیری ناآرامی‌های اجتماعی و تنش‌های ژئوپلیتیکی شود. در مقابل گذار آرام و مطابق برنامه زمان‌بندی شده، می‌تواند شکست ساختاری و نابرابری‌های جهانی را به تعویق بیندازد. مسیرهای بهبود واگراد در میان کشورها و بخش‌های اقتصادی گوناگون، موانع بیشتری را برای هماهنگی و همکاری در هر دو حالت ایجاد خواهد کرد. رشد وابستگی به سیستم‌های دیجیتالی - که در پاسخ به کووید-۱۹ تشدید هم شده

کوتاه، میان بلندمدت قرار خواهند گرفت. در میان مدت ریسک‌های اقتصادی مانند بحران بدهی و ترکیدن حساب دارایی، باعث وادار کردن دولت‌ها به تلاش برای اولویت‌دهی به برقراری توازن مالی خواهد شد. در افق بلندمدت، ریسک‌های ژئوپلیتیکی و تکنولوژیکی در مواردی از جمله تقابلات ژئواکونومیکی، رقابت در منابع ژئوپلیتیکی و شکست امنیت سایبری باعث نگرانی خواهند شد.

شدت (رتبه‌بندی شدت پتانسیل آسیب اجتماعی و توجه به اثرات آشناری متاثر از شدت ریسک): در نظرسنجی اخیر مشابه سال‌های قبل، مجدداً پاسخ‌دهندگان بر این موضوع که ریسک‌های محیط‌زیستی پتانسیل بروز بیشترین آسیب بر مردم و کره‌زمین را دارند، تاکید کردند. ضمن اشاره به چالش‌های اجتماعی، از منظر شرکت‌کنندگان در نظرسنجی، بحران‌های بدهی و تقابلات ژئواکونومیکی همچنان جزو ۱۰ ریسک عمده با شدت بالاتر از ۱۰ سال آینده قرار دارند.

مهار بین‌المللی (ارزیابی تلاش‌ها و اقدامات بین‌المللی در زمینه محورهای حکمرانی به‌منظور تعیین دستاوردها و شناسایی فرصت‌ها برای اقدام و همکاری جهانی): اثربخشی ۱۵ محور فعالیت حکمرانی برای مهار ریسک در سطح بین‌المللی، مایوسانه ارزیابی شده است. اگرچه تلاش‌ها برای تسهیل تجارت، کاهش جرائم بین‌المللی و اسلحه جزو مواردی هستند که اقدامات مهار در زمینه آنها موفق و اثربخش بوده، ولی فقط ۱۲/۵ درصد از پاسخ‌دهندگان این موارد را تصدیق کرده‌اند،

است-موجب شده تا جوامع به‌طور اساسی تغییر کنند. در عین حال تهدیدهای امنیت سایبری در حال گسترش هستند و چه بسا میزان توانایی جوامع، برای جلوگیری یا پاسخ‌دهی موثر بر آن نیز سبقت گرفته است. بروز آسیب‌ها و صدماتی به زیرساخت‌های کلیدی، تولید و انتشار اطلاعات نادرست، تقلب و ناامنی دیجیتالی، موجب خدشه‌دار شدن اعتماد عمومی به سیستم‌های دیجیتالی، همچنین تحمیل هزینه بر کلیه ذی‌نفعان خواهد شد. با تحکیم ضربات سایبری و توسعه آن، تنش‌هایی بین دولت‌ها نیز رو به افزایش خواهد گذاشت. افزایش ناامنی در اشکال خلق محنت اقتصادی، پیامدهای تغییرات اقلیمی و تشدید آزار و اذیت سیاسی، بالاجبار میلیون‌ها نفر از مردم جهان را به ترک سرزمین و جست‌وجو برای یافتن آینده‌ای بهتر هدایت خواهد کرد. همچنان در بسیاری از کشورها، اثرات ماندگار همه‌گیری، افزایش حمایت‌گرایی اقتصادی و دینامیک‌های جدید بازار کار، محدودیت‌ها و موانع برای ورود مهاجرانی را که در پی یافتن فرصت برای کار یا پناهگاه هستند، افزایش داده است. کاهش فرصت‌ها برای مهاجرت و اثرات سرریز آن بر انتقال و جوه و حواله‌ها، بیم و خطر از بین رفتن پتانسیل وجود مسیری برای احیای رفاه، حفظ ثبات سیاسی و کاهش شکاف‌های درآمدی و بازار کار را به همراه دارد.

زیرساخت‌های نزدیک زمین و اجرام فضایی است که می‌تواند بر مدارهایی که سیستم‌های کلیدی روی زمین بر آنها استوار هستند و همچنین تجهیزات فضایی با ارزش آسیب برساند یا جرقه تنش‌های بین‌المللی را در مواردی که ساختارهای حکمرانی کمی وجود دارد، ایجاد کند. گسترش نظامی‌سازی فضا نیز ریسک تشدید تنش‌های ژئوپلیتیکی را به ویژه زمانی که قدرت‌های فضایی در همکاری روی قوانین جدید مرتبط با اداره و تصاحب قلمرهای فضایی موفق نیستند، به دنبال خواهد داشت.

۱۰ ریسک ماندگار

تهدیدهای مرتبط با محیط زیست همچنان سهم غالب را در اهم ریسک‌های ماندگار جهان دارند. «شکست اقدامات برای مهار تغییرات اقلیمی»، «تغییرات آب و هوایی»، «افت تنوع زیستی»، «تخریب محیط انسانی» و «بحران‌های منابع طبیعی» ۵ ریسک مرتبط با محیط زیست هستند. بعد از این گروه، ریسک‌های اجتماعی با ۳ مورد «فرسایش انسجام اجتماعی»، «بحران معیشتی و رفاه» و «بیماری‌های واگیردار» قرار دارند. در ریسک‌های اقتصادی نیز «بحران‌های بدهی» و در ریسک‌های ژئوپلیتیکی هم «تقابل ژئواکونومیکی» ریسک‌های ماندگار در ۱۰ سال آینده خواهند بود.

پیش‌بینی رشد اقتصادی

اقتصاد جهان در حال بهبود یافتن از بحران همه‌گیری کووید، اما با سرعت کم است. با کند شدن سرعت رشد، انتظار می‌رود رشد اقتصادی جهان در سال ۲۰۲۲ حدود ۴/۹ درصد باشد. همچنین پیش‌بینی می‌شود اندازه اقتصاد

ریسک‌های مهم کشورهای ایران، ترکیه، چین و امریکا در سال ۲۰۲۲
از منظر خبرگان و رهبران همان کشورها

ریسک ۱	ریسک ۲	ریسک ۳	ریسک ۴	ریسک ۵	
ایران	اشتغال و بحران‌های معیشتی و رفاه	نامیدی و سرخوردگی گسترده جوانان	رکود اقتصادی طولانی مدت	بحران‌های منابع طبیعی	افت تنوع زیستی و اضمحلال اکوسیستم
ترکیه	اشتغال و بحران‌های معیشتی و رفاه	رکود اقتصادی طولانی مدت	گسست روابط میان‌دولتی	آسیب محیط زیست با منشأ انسانی	آینده حکمرانی فناوری
چین	تغییرات شدید آب و هوا	ترکیدن حباب دارایی در اقتصادهای بزرگ	بیماری‌های واگیردار	گسستگی یا نبود نظام تامین اجتماعی	ژئوپلیتیکی شدن منابع استراتژیک
امریکا	ترکیدن حباب دارایی در اقتصادهای بزرگ	شکست اقدامات مقابله با تغییرات اقلیمی	تغییرات شدید آب و هوا	بحران‌های بدهی در اقتصادهای بزرگ	اشتغال و بحران‌های معیشتی و رفاه

تهدیدهای مرتبط با محیط زیست همچنان سهم غالب را در اهم ریسک‌های ماندگار جهان دارند. «شکست اقدامات برای مهار تغییرات اقلیمی»، «تغییرات آب و هوایی»، «افت تنوع زیستی»، «تخریب محیط انسانی» و «بحران‌های منابع طبیعی» ۵ ریسک مرتبط با محیط زیست هستند

در حال توسعه، قیمت‌های بالاتر و گران‌تر شدن بدهی، تاثیرات سخت و ناخوشایندی بر خانوارهای کم‌درآمد خواهد گذاشت. ضمن اینکه بنگاه‌های کوچک و متوسط هم که در تلاش برای پرهیز از ورشکستگی هستند، متاثر شده و از تضعیف تقاضا آسیب خواهند دید. تضامین بدهی‌ها به دلیل همه‌گیری افزایش یافت. میزان بدهی دولت‌ها در جهان در سال ۲۰۲۰ با ۱۳ درصد رشد به حدود ۹۷ درصد تولید ناخالص داخلی جهان رسید. تامین مالی بخش عمومی در کشورهای در حال توسعه به دلیل اهرم کردن بدهی و تقویت دلار آمریکا در بالاترین سطح و ریسک مترتبه قرار دارند. بحران بدهی جزو ریسک‌های مهم کوتاه و میان‌مدت جهان محسوب می‌شوند که پتانسیل ماندگاری طی ۱۰ سال آینده را همچنان دارا هستند. افزایش سطوح بدهی امکام مهار اثرات اقتصادی کووید-۱۹ و تامین مالی رادشوارتر خواهد کرد.

ریسک‌های مهم ۴ کشور در سال ۲۰۲۲

در گزارش ۲۰۲۲ ارزیابی ادراک ریسک جهانی، نقطه نظرات بیش از ۱۲ هزار نفر از رهبران کسب و کار و دولتی در ۱۲۴ کشور در رابطه با مهم‌ترین ریسک‌های کوتاه‌مدت در کشور هایشان نیز دریافت شده است. ارزیابی مزبور در صدد است تا به تصمیم‌سازان در سطوح ملی اطلاعاتی در رابطه به نحوه اولویت‌بندی ریسک‌های کوتاه‌مدت در قیاس با ریسک‌ها و چشم‌انداز جهانی ارائه دهد. در گزارش پیش رو، به ریسک‌های چهار کشور ایران در مقایسه با اقتصادهای آمریکا، چین و ترکیه پرداخته شده است. تفاوت نظرات تا حدودی نشان‌دهنده سطح اهمیت مسائل و ریسک‌های مترتب بر حسب توسعه یافتگی اقتصادی و سیاسی و اجتماعی کشورها نیز هست.

ایران: ۵ ریسک مهم ایران در سال ۲۰۲۲ از منظر خبرگان و مدیران ارشد کسب و کار کشور عبارتند از: «اشتغال و بحران‌های معیشتی و رفاه»، «نامیدی و سرخوردگی گسترده جوانان»، «رکود اقتصادی طولانی مدت»، «بحران‌های منابع طبیعی» و «افت تنوع زیستی».

ترکیه: خبرگان ترکیه‌ای نیز «اشتغال و بحران‌های معیشتی و رفاه»، «رکود اقتصادی طولانی مدت»، «گسست روابط میان‌دولتی»، «آسیب محیط زیست با منشأ انسانی» و «آینده حکمرانی فناوری» را به عنوان ۵ ریسک مهم در سال ۲۰۲۲ می‌دانند.

چین: «تغییرات شدید آب و هوا»، «ترکیدن حباب دارایی و اقتصادهای بزرگ»، «بیماری‌های واگیردار»، «گسستگی یا نبود نظام اجتماعی» و «مسائل ژئوپلیتیکی» نیز ۵ ریسکی مهمی است که رهبران و نخبگان چینی اعتقاد دارند در سال ۲۰۲۲ با آن مواجه هستند.

آمریکا: در سال ۲۰۲۲ «ترکیدن حباب دارایی در اقتصادهای بزرگ»، «شکست اقدامات مقابله با تغییرات اقلیمی»، «تغییرات شدید آب و هوا»، «بحران‌های بدهی در اقتصادهای بزرگ» و «اشتغال و بحران‌های معیشتی و رفاه» ریسک‌های مهم آمریکا محسوب می‌شوند.

جهان تا سال ۲۰۲۴ حدود ۲/۳ درصد کوچکتر از حالتی که همه‌گیری نبود، باشد. ریسک‌های مرتبط با رشد اقتصادی جهان قابل توجه هستند که یکی از موارد ریسک احتمال شیوع سویه‌های جدید کووید-۱۹ است. ریسک‌های شوک کالا‌های اساسی، بی‌ثباتی قیمت و بحران‌های بدهی همچنان جزو نگرانی‌های میان‌مدت هستند و از قبل هم علامت‌های بروز آنها ظهور کرده است. قیمت کالا‌های اساسی نزدیک به ۳۰ درصد طی یک سال قبل افزایش داشته و انتظار می‌رود نوسانات قیمت به دلایل افزایش تنش میان اروپا و روسیه مساله ذخایر انرژی چین، اختلالات زنجیره تامین و چالش‌های ناشی از سرمایه‌گذاری در ذخایر سوخت‌های فسیلی، همچنان استمرار داشته باشد. تورم هم در بسیاری از کشورها شتاب گرفته که ترکیبی از علل شامل اختلالات زنجیره تامین ناشی از همه‌گیری، افزایش تقاضا و قیمت بالاتر کالا‌های اساسی در آن تاثیر دارند. این اتفاق موجب احساس نارضایتی مصرف‌کننده که یکی از عوامل مهم برای بهبود محسوب می‌شود و همچنین تقویت ریسک افزایش بهره توسط بانک‌های مرکزی خواهد شد.

در اقتصادهای توسعه یافته و

تکلیف املاک خارجی‌ها در ترکیه

قبل بیش از ۱۲ درصد افزایش یافت و به پنج هزار و ۸۹۳ دستگاه خانه رسید. ایرانی‌ها در ماه اکتبر با خرید ۱۲۶۵ دستگاه خانه در صدر خریداران خانه و سرمایه‌گذاری در ترکیه قرار گرفتند. بررسی‌ها نشان می‌دهد از اوایل سال ۲۰۱۵ تا هشت‌ماهه سال ۲۰۲۱، ایرانی‌ها در مجموع ۲۳ هزار و ۶۴ فقره ملک در این کشور خریداری کرده‌اند.

عبور ترکیه از بحران اقتصادی با سرمایه‌گذاری خارجی

در همین خصوص عضو هیات رییس‌مجلس شورای اسلامی از خروج هفت میلیارد دلار ارز از کشور برای خرید ملک در ترکیه بین سال‌های ۱۳۹۷ تا ۱۳۹۹ خبر داده است. به گفته مجتبی یوسفی با توجه به رکورد شکنی خرید ملک در ترکیه در سال ۱۴۰۰، بعید نیست خروج ارز از ایران برای خرید ملک در ترکیه به نزدیک ۱۰ میلیارد دلار رسیده باشد.

علاوه بر این طی سال‌های ۲۰۱۳ تا سال ۲۰۲۱، ایرانی‌ها در مجموع چهار هزار و ۵۱۱ شرکت در ترکیه تاسیس کرده‌اند که برآورد می‌شود حدود سه میلیارد دلار دیگر نیز در این بخش سرمایه‌گذاری شده باشد.

خرید ملک در ترکیه توسط شهروندان خارجی زمانی قوت گرفت که دولت ترکیه حدود سه سال پیش، برخی از قوانین مهاجرتی کشور خود را تغییر داد و شرایط اخذ اقامت در این کشور را برای اتباع خارجی آسان‌تر کرد. این تصمیم با هدف جذب سرمایه‌گذاری خارجی و خروج ترکیه از بحران اقتصادی صورت گرفت. وضعیت نامساعد اقتصادی این کشور تاجایی پیش رفته که ارزش پول ملی این کشور روز به روز رو به کاهش است، گردشگری به میزان زیادی کاهش یافته، در صدی از قیمت خانه در ترکیه مشمول مالیات بر ارزش افزوده می‌شود، به طوری که پیش از تغییر این قوانین، متقاضیان اخذ اقامت ترکیه باید خانه‌هایی به ارزش حداقل یک میلیون دلار خریداری می‌کردند اما بر اساس قوانین جدید، این رقم به یک چهارم یعنی ۲۵۰ هزار دلار کاهش پیدا کرد و همین مساله موجب شد سیل سرمایه‌های خارجی به سوی این کشور گسیل شود. در این میان ایرانیان رتبه نخست سرمایه‌گذاری در ترکیه را کسب کردند و رکورد قابل توجهی را به ثبت رساندند.

از طرفی میزان نرخ بیکاری در ترکیه به طور رسمی ۱۴ درصد و به طور غیررسمی بیش از ۲۲ درصد اعلام شده است. این کشور ۴۴۹ میلیارد دلار بدهی مالی دارد که از این میزان ۲۶۰ میلیارد دلار بدهی خالص و بقیه این مبلغ نیز بهره‌این بدهی هاست. کاهش ارزش پول ملی ترکیه باعث

چند سالی است که عدم جذابیت سرمایه‌گذاری در داخل کشور موج عظیمی از سرمایه‌رابه سوی ترکیه روانه کرده است. برخی از شهروندان ایرانی به منظور کسب اقامت و یا سرمایه‌گذاری در ترکیه اقدام به خرید ملک در این کشور می‌کنند.

مدت‌هاست که کشور ترکیه به عنوان یکی از اصلی‌ترین مقاصد مهاجرتی ایرانیان شناخته می‌شود. شهروندان ایرانی به دلایل مختلفی به این کشور مهاجرت می‌کنند؛ از مسائل اجتماعی و اقتصادی گرفته تا زیست‌محیطی. نگاه ایرانیان به ترکیه یا به صورت مقصد دائمی و یا به عنوان پُلّی به سوی غرب و ایجاد شرایط آسان‌تر برای مهاجرت به اروپاست.

در چند سال اخیر مهاجرت به ترکیه با رشد چشمگیری همراه بوده است. آمارها حاکی از آن هستند که مهاجرت ایرانیان به ترکیه در پنج سال اخیر سه برابر شده است.

یکی از راه‌های دریافت اقامت ترکیه از سوی دولت این کشور، خرید ملک عنوان شده است. ایرانی‌ها و عراقی‌ها رقابت تنگاتنگی برای کسب عنوان بزرگ‌ترین گروه خریداران خارجی مسکن در ترکیه دارند. بر اساس داده‌های سازمان آمار ترکیه، فروش مسکن به اتباع خارجی در این کشور در ماه اکتبر ۲۰۲۱ نسبت به ماه مشابه سال

شده بدهی های خارجی این کشور افزایش یابد.

قوانین ملکی برای خارجی ها تغییر کرده است؟

از طرفی خبرهای جدید از ایجاد تغییرات برای خارجی ها در قوانین ملکی کشور ترکیه حکایت می کنند. خبرها حاکی از آنند که بر اساس تصمیم جدید دولت ترکیه، ایرانی ها تنها با این شرط می توانند املاک خود را به فروش برسانند که آن را ۴۰ درصد زیر قیمت و به اتباع ترکیه بفروشند.

این روزها اخبار ضدونقیضی در ترکیه شنیده می شود که ایرانیان ساکن در این کشور را بسیار نگران کرده است؛ داستان از این قرار است که بر اساس تصمیم جدید دولت ترکیه، ایرانی ها تنها با این شرط می توانند املاک خود را به فروش برسانند که آن را ۴۰ درصد زیر قیمت و به یک سازمان مشخص بفروشند.

به گفته ابوالفضل روغنی رییس کمیسیون صنایع اتاق بازرگانی ایران، بر اساس تصمیم دولت ترکیه، ایرانیانی که در این کشور ملک یا آپارتمان خریداری کرده اند حق فروش آن را ندارند، مگر آنکه بخواهند آن را به سازمانی که دولت ترکیه مشخص کرده است به فروش برسانند. این سازمان، املاک ایرانی ها را با قیمت ۴۰ تا ۵۰ درصد کمتر از ارزش روز آن به فروش می رساند.

در حالی که بسیاری از سرمایه گذاران ایرانی که در سال های گذشته اقدام به خرید ملک در ترکیه کرده اند، از وضعیت فعلی اقتصاد این کشور و کاهش ارزش لیر هراسان شده اند اما در کمال تعجب شاهد افزایش موج تبلیغات رسانه ای برای مهاجرت و سرمایه گذاری در ترکیه هستیم.

اظهارات رییس کمیسیون صنایع اتاق بازرگانی ایران

یکی از مشکلات هموطنان برای خرید ملک در ترکیه مربوط به تغییر دائمی قوانین مالکیت و اقامت در این کشور است. قوانین ترکیه در آینده می تواند به گونه ای تغییر یابد که نفع خریداران خارجی ملک را در نظر نگیرد. از طرف دیگر ایران یکی از دو

کشوری است که در لیست سیاه FATF قرار دارد.

ممکن است ترکیه برای خروج از فهرست خاکستری مقررات جدیدی برای سرمایه گذاران ایرانی در این کشور وضع کند یا ممکن است فروشندگان ملک در ترکیه از این پس قیمت املاک خود را برای ایرانیان افزایش دهند.

به گفته رییس کمیسیون صنایع اتاق بازرگانی ایران، بر اساس تصمیم دولت ترکیه، ایرانیانی که در این کشور ملک یا آپارتمان خریداری کرده اند حق فروش آن را ندارند، مگر آنکه بخواهند آن را به سازمانی که دولت ترکیه مشخص کرده است به فروش برسانند. این سازمان، املاک ایرانی ها را با قیمت ۴۰ تا ۵۰ درصد کمتر از ارزش روز آن به فروش می رساند.

در حالی که بسیاری از سرمایه گذاران ایرانی که طی سال های گذشته اقدام به خرید ملک در ترکیه کرده اند، از وضعیت فعلی اقتصاد این کشور و کاهش ارزش لیر هراسان شده اند اما در کمال تعجب شاهد افزایش موج تبلیغات رسانه ای برای مهاجرت و سرمایه گذاری در ترکیه هستیم

امکان فروش املاک به قیمت روز با رعایت مدت زمان تعیین شده

در همین رابطه رییس مرکز تحقیقات و پژوهش ایران و ترکیه در خصوص موضوع خبر شرط عجیب دولت ترکیه برای سرمایه گذاران که از سوی رییس کمیسیون صنایع اتاق ایران اعلام شده بود، در جهت رفع ابهام و نگرانی خریداران ملک در ترکیه در گفت و گو با «جهان صنعت» اظهار کرد: چند روز پیش آقای ابوالفضل روغنی رییس کمیسیون صنایع اتاق بازرگانی ایران اعلام کرده بود که بر اساس تصمیم دولت ترکیه اگر ایرانیان بخواهند ملک یا آپارتمان های خریداری شده بفروشند باید آن را به افراد ترک و یا سازمان های دولتی بفروشند که به هیچ وجه این امر صحیح نیست. دکتر سیدجلال ابراهیمی گفت: هر کس در ترکیه بخواهد معجزه اقامت بگیرد باید حداقل ۲۵۰ هزار دلار در یکی از بانک های ترکیه به مدت سه سال سپرده گذاری کند و یا معادل آن ملکی خریداری کند و لی اگر بخواهد معجزه شهروندی بگیرد و سیتی زن شود باید ۵۰۰ هزار دلار در بانک ترک سپرده گذاری کرده و یا معادل آن اموال غیر منقول (املاک اعم از زمین، کارخانه، آپارتمان) خریداری کند و تا پنج سال حق واگذاری به غیر را ندارد چون مبالغ اعلام شده سپرده بانکی تلقی می شود و در اسناد شرط زمانی قید شده است.

رییس خانه اقتصاد و تجارت گفت: این امر برای کلیه ملل یکسان است و برای چینی، عراقی، انگلیسی، فرانسوی، آلمانی، سوری و ایرانی فرق نمی کند و همه اتباع خارجی که نسبت به اخذ اقامت و یا شهروندی ترک اقدام کنند باید این شروط را رعایت کنند و البته بعد از مدت تعیین شده به هر کسی می توانند املاک خود را به قیمت روز بفروشند و سپرده خود را از بانک مسترد کنند. دکتر ابراهیمی گفت: افراد و اشخاصی که با ترکیه کار تجاری یا معاملات مستقیم و غیر مستقیم دارند و یا از طریق ترکیه یا اروپا انجام می دهند می توانند برای کسب اطلاعات و آگاهی از قوانین تجاری و ملکی ترکیه به سایت www.itbec.com مراجعه کنند. جهان صنعت

کارنامه اقتصادی استان در ۱۰ سال اخیر از دریچه پژوهشکده آمار کشور

نمره کشاورزی بهتر از صنعت

یا یک استان در یک دوره زمانی معین» بنابراین بر اساس این شاخص سهم استان خراسان رضوی از تولید ناخالص داخلی کشور در سال ۱۳۹۰ معادل ۴٫۶ درصد تعیین شده که بعد از استان‌های خوزستان با ۲۱ درصد، تهران با ۲۰ درصد، اصفهان با ۵٫۲ و فارس با ۴٫۷ درصد در رتبه پنجم کشور قرار گرفته است. این سهم در سال ۹۷ به ۴٫۸ درصد و در سال ۱۴۰۰ به ۴٫۷ درصد افزایش یافته است؛ بنابراین اگرچه سهم استان از تولید ناخالص داخلی حدود یک دهم درصد افزایش داشته اما استان خراسان رضوی در طول ۱۰ سال تغییری در جایگاه پنجم خود در تولید ناخالص داخلی کشور نداشته است.

رشد ۷٫۵ درصدی در بخش‌های ۱۸ گانه بین سال ۹۷ تا ۱۴۰۰

بر اساس این گزارش، ارزش افزوده بخش‌های ۱۸ گانه و کل GDP استان خراسان رضوی حسب قیمت‌های جاری و ثابت برای سال‌های ۱۳۹۰ و ۱۳۹۷ و برآورد آن برای سال ۱۴۰۰ که در جدول ۴-۳۱ گزارش مذکور مندرج شده، برای سال‌های ۹۰ تا ۹۷ بر اساس قیمت‌های ثابت به ترتیب ۳۱ هزار و ۴۲۳ میلیارد و ۳۵ هزار و ۶۹ میلیارد بوده که بر این اساس رشد ارزش افزوده بخش‌های ۱۸ گانه استان در بازه زمانی سال ۹۰ تا ۹۷ معادل ۱٫۶ درصد بوده و رشد پیش‌بینی شده برای سال ۱۴۰۰ بر اساس قیمت‌های ثابت بین سال‌های ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۰ معادل ۷٫۵ درصد برآورد شده است.

بهبود وضعیت ارزش افزوده بخش کشاورزی استان

این گزارش همچنین استان‌های کشور را بر اساس سهم جمعیتی خود از جمعیت کل کشور و سهم GDP از کل GDP کشور تحلیل کرده است. بر اساس داده‌های این گزارش، استان خراسان رضوی در سال ۹۰ معادل ۸ درصد جمعیت کشور را به خود اختصاص داده و در سال ۱۴۰۰ همچنان با ۸٫۲ درصد جمعیت دومین استان پر جمعیت کشور بعد از تهران است. معمولاً اقتصاد استان در سه حوزه خدمات، کشاورزی و صنعت تعریف می‌شود؛ اما باید دید سهم ارزش افزوده استان در بخش‌های مختلف چگونه بوده است. سهم خراسان رضوی از ارزش افزوده بخش کشاورزی کشور در سال ۱۳۹۰ معادل ۶٫۴ درصد و در جایگاه پنجم قرار گرفته بود که این سهم در سال ۱۴۰۰ به ۶٫۹ درصد افزایش یافت و استان خراسان رضوی در این حوزه بعد از استان‌های مازندران و فارس در جایگاه سوم قرار گرفت که می‌توان مدعی شد استان خراسان رضوی در بخش کشاورزی طی یک دهه گذشته مطلوب‌تر از دیگر استان‌ها عمل کرده است. از سویی دیگر این سهم در سال ۹۷ معادل ۷٫۴ درصد بوده است که به نظر می‌رسد به دلیل خشکسالی‌ها و مشکلات به وجود آمده در حوزه صادرات کشور به علت

بر اساس داده‌های گزارش پژوهشکده آمار، که به تازگی منتشر شده است، سهم خراسان رضوی از تولید ناخالص داخلی کشور کمتر از ۵ درصد بوده، بخش کشاورزی بهتر از صنعت عمل کرده، عمده‌فروشی و خرده‌فروشی و املاک و مستغلات سه هم عمده اقتصاد استان را به خود اختصاص داده و کرونا ضربه سنگینی به حوزه خدمات وارد کرده است. به گزارش خراسان رضوی، پژوهشکده آمار کشور در گزارشی با عنوان "بررسی ساختار اقتصادی استان‌های کشور و سهم و نقش آن‌ها در تولید ناخالص داخلی بر اساس آمار حساب‌های استان طی سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۴۰۰" با جمع‌بندی نتایج حساب‌های تولید ۳۱ استان و کل کشور به قیمت‌های جاری و ثابت و انجام محاسبات مربوط به ساختار اقتصادی تک تک استان‌ها و همچنین محاسبات مربوط به سهم هر استان در ارزش افزوده بخش‌های مختلف اقتصادی و GDP کل کشور، تحلیلی از وضعیت اقتصادی استان‌ها و سهم و نقش هر یک از استان‌ها را در بخش‌های مختلف ارائه کرده است.

استان پنجم در تولید ناخالص داخلی در این گزارش سهم استان‌ها از تولید ناخالص داخلی (GDP) با عنوان GDP (Domestic Production by Regional Gross) مشخص شده است. در تعریف این شاخص آمده است «نتیجه‌نهایی فعالیت‌های اقتصادی واحدهای تولیدی مقیم یک منطقه

سهم بخش های ۱۸ گانه اقتصادی در ایجاد ارزش افزوده خراسان رضوی			
بخش	۱۳۹۰	۱۳۹۷	۱۴۰۰
عمده فروشی و خرده فروشی	۲/۱۷	۴/۱۷	۲/۱۹
املاک و مستغلات	۸/۱۵	۵/۱۶	۳/۱۳
صنعت	۶/۱۴	۶/۱۲	۷/۱۶
سایر فعالیت های خدماتی	۴/۱۰	۴/۹	۹/۶
آموزش و بهداشت	۴/۹	۳/۹	۷/۵
کشاورزی	۶/۷	۱/۱۳	۲/۱۱
حمل و نقل	۷	۴/۷	۳/۹
تامین برق، گاز	۹/۶	۵/۳	۴/۵
ساختمان	۶/۵	۶/۴	۴/۶
فعالیت های خدماتی مربوط به جاو غذا	۷/۲	۹/۲	۲/۲
مالی و بیمه	۸/۱	۱/۲	۴/۲
نفت و سایر معادن	۶/۰	۵/۰	۹/۰
خالص مالیات بر واردات	۴/۰	۷/۰	۵/۰

شیوع کرونا سهم استان طی سال های ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۰ تنزل یافته است.

سهم ناچیز استان از بخش نفت و معادن سهم استان خراسان رضوی از ارزش افزوده ایجاد شده در بخش نفت و دیگر معادن کشور در سال ۱۳۹۰ معادل یک دهم درصد بوده که این سهم در سال ۱۴۰۰ به ۳ دهم درصد رسیده است. البته استان خوزستان به تنهایی حدود ۶۰ درصد ارزش افزوده این بخش را به خود اختصاص داده است و پنج استان اول کشور در این حوزه ۹۰ درصد ارزش افزوده این بخش را به خود اختصاص داده اند و ۹ استان کشور هیچ سهمی در ارزش افزوده ایجاد شده در این بخش ندارند؛ بنابراین می توان مطرح کرد تغییر ۲ دهم درصدی استان در این بخش طی یک دهه گذشته تغییر مثبتی بوده اما با توجه به وجود منابع عظیم معدنی در استان، سهم خراسان رضوی از بخش اقتصاد کشور بسیار ناچیز است.

بخش حمل و نقل، انبارداری و پست نیز استان خراسان رضوی با سهم ۲٫۶ درصدی در سال ۹۰ جایگاه پنجم کشور را داشته و در سال ۱۴۰۰ نیز این سهم و جایگاه استان بدون تغییر مانده است.

رتبه سوم ارزش افزوده بخش ساختمان و بالاتر از اصفهان

در بخش ساختمان، استان خراسان رضوی با توجه به وجود کلان شهر مشهد بعد از استان های تهران، خوزستان و اصفهان با سهم ۵٫۱ درصدی در جایگاه چهارم ارزش افزوده این بخش در سال ۱۳۹۰ قرار گرفته بود که این چهار استان به تنهایی بیش از ۵۰ درصد ارزش افزوده این بخش را به خود اختصاص داده بودند؛ اما سهم استان در ایجاد ارزش افزوده بخش ساختمان کشور در طول یک دهه گذشته افزایشی بوده به طوری که سهم استان خراسان رضوی از ارزش افزوده ایجاد شده در بخش ساختمان کشور در سال ۱۴۰۰ به ۶ درصد افزایش یافته و استان خراسان رضوی با ارتقای یک رتبه ای بعد از استان های تهران و خوزستان در رتبه سوم و بالاتر از استان اصفهان در ایجاد ارزش افزوده در بخش ساختمان کشور قرار گرفته است.

تشدید تمرکز گرایي در حوزه مالی و بیمه در تهران

سهم استان خراسان رضوی از ارزش افزوده ایجاد شده در بخش مالی و بیمه کل کشور در سال ۹۰ معادل ۳٫۲ درصد بوده و بعد از استان های تهران و اصفهان در رتبه سوم کشور قرار گرفته است که استان تهران به تنهایی ۶۴ درصد ارزش افزوده این بخش را به خود اختصاص داده است که می توان دلیل اصلی آن را تمرکز مراکز مالی و بیمه در تهران دانست سهم استان در این حوزه در سال ۱۴۰۰ به ۲٫۴ درصد تنزل پیدا کرده و استان تهران به تنهایی ۷۳ درصد ارزش افزوده این بخش را در سال ۱۴۰۰ به خود اختصاص داده است که این موضوع بیانگر تشدید تمرکز گرایي در این بخش و برخلاف برنامه های دولت برای تمرکز زدایی در یک دهه اخیر است. در حوزه آموزش و بهداشت، استان خراسان رضوی همواره بعد از تهران قطب دوم در این

کاهش سهم صنایع استان از ارزش افزوده این بخش

در حوزه صنعت و ارزش افزوده ایجاد شده در این بخش، سهم استان خراسان رضوی در سال ۱۳۹۰ معادل ۴٫۷ درصد بوده و بعد از استان های تهران، اصفهان، خوزستان، آذربایجان شرقی و بوشهر در جایگاه ششم سهم بری از ارزش افزوده این بخش را در اختیار داشت که این سهم در سال ۹۷ به ۴ درصد کاهش یافته است و جایگاه استان به رتبه نهم تنزل پیدا کرد. هر چند از سال ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۰ جایگاه استان بهبود یافت و با سهمیه ۴٫۱ درصدی در رتبه هشتم قرار گرفت اما بر اساس داده های این گزارش، وضعیت صنایع استان در طول یک دهه گذشته نه تنها بهبود پیدا نکرده است بلکه سهم استان از ارزش افزوده این بخش کاهش یافته که تنزل دور رتبه از سال ۱۳۹۰ تا ۱۴۰۰ استان گواه این موضوع است. سهم استان از ارزش افزوده بخش آب، برق و گاز کشور در سال ۱۳۹۰ معادل ۶ درصد بوده که این سهم در سال ۱۴۰۰ به ۳٫۶ درصد کاهش پیدا کرده هر چند استان در این بخش بدون تغییر در رتبه پنجم قرار گرفته است. در

بخش بوده و داده‌های گزارش پژوهشکده آمار کشور گواه این موضوع است. سهم استان خراسان رضوی از ارزش افزوده ایجاد شده در بخش آموزش و بهداشت کشور در سال ۱۳۹۰ معادل ۶,۸ درصد بوده و این سهم در سال ۱۴۰۰ به ۶,۶ درصد کاهش یافته که البته به همان میزان سهم استان از ۲۲ درصد به ۲۰ درصد کاهش پیدا کرده است. در بخش عمده‌فروشی و خرده‌فروشی نیز استان خراسان رضوی با توجه به وجود بیش از ۲۵۰ هزار واحد صنفی در استان بعد از استان‌های تهران و اصفهان در جایگاه سوم ارزش افزوده ایجاد شده در این بخش قرار گرفته است به طوری که سهم استان در سال ۹۰ معادل ۷,۴ درصد بوده و در سال ۱۴۰۰ نیز بدون تغییر مانده است؛ اما در بخش املاک و مستغلات استان خراسان رضوی بعد از استان تهران قرار می‌گیرد به طوری که سهم استان از ارزش افزوده ایجاد شده در این بخش در سال ۱۳۹۰ معادل ۷ درصد بوده و در سال ۱۴۰۰ سهم استان به ۷,۴ درصد رسیده و بالاتر از استان اصفهان قرار گرفته است هر چند استان تهران به تنهایی ۴۰ درصد ارزش افزوده ایجاد شده در این بخش در سال ۱۴۰۰ را به خود اختصاص داده است.

کاهش سهم استان، شیوع ویروس کرونا در کشور بعد از سال ۹۸ و کاهش تعداد مسافران و زائران وارد شده به استان است. دیگر بخش‌های خدماتی استان نیز متأثر از وجود مضجع شریف امام رضا (ع) سهم عمده‌ای در تولید ارزش افزوده در کشور دارند به طوری که سهم استان از ارزش افزوده ایجاد شده در سایر خدمات کل کشور در سال ۲۳۹۰ معادل ۶,۸ درصد بوده و در سال ۱۴۰۰ به ۶ درصد کاهش پیدا کرده است که دلیل آن‌را می‌توان در شیوع ویروس کرونا جست‌وجو کرد.

عمده‌فروشی و خرده‌فروشی بخش اصلی اقتصادی استان

بعد از بررسی جایگاه استان در ساختار اقتصادی کشور در میزان ارزش افزوده ایجاد شده طی یک دهه گذشته به بررسی سهم هر یک از بخش‌های مختلف در ساختار اقتصادی استان می‌پردازیم. پیشتر مطرح شد مهم‌ترین بخش‌های اقتصادی استان که سهم عمده اشتغال و تولید را بر عهده دارد شامل بخش خدمات، کشاورزی و صنایع است اما گزارش پژوهشکده آمار کشور تایید کننده این موضوع نیست. بر اساس داده‌های گزارش این پژوهشکده، ساختار اقتصادی GDP استان خراسان رضوی در طول یک دهه گذشته بدین گونه است که؛ در سال ۱۳۹۰ بیش از ۱۷ درصد اقتصاد ارزش افزوده استان در اختیار بخش عمده‌فروشی و خرده‌فروشی هاست. املاک و مستغلات در سال ۱۳۹۰ دومین اقتصاد استان سهم حدود ۱۶ درصدی را به خود اختصاص داده است و صنعت با سهم ۱۴,۶ درصدی در رتبه سوم قرار دارد. تأمل برانگیز آن که بخش کشاورزی بعد از بخش سایر فعالیت‌های خدماتی و آموزش و بهداشت در جایگاه ششم اقتصاد استان قرار گرفته است.

جهش حوزه کشاورزی بین سال‌های ۹۰ تا ۹۷

روند توسعه بخش کشاورزی و ایجاد ارزش افزوده طی سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۷ به گونه قابل توجهی سهم این بخش اقتصاد استان را در ایجاد ارزش افزوده افزایش داد به طوری که سهم بخش کشاورزی از ارزش افزوده ایجاد شده در استان در سال ۹۷ به ۱۳,۱ درصد رسیده است و بعد از بخش عمده‌فروشی و خرده‌فروشی و همچنین بخش املاک و مستغلات در جایگاه سوم سهم ایجاد ارزش افزوده در بین بخش‌های مختلف اقتصادی استان قرار گرفت و جایگاه را از بخش صنعت گرفت و بخش صنعت با کاهش ۲ درصدی سهم خود از ارزش افزوده اقتصاد استان به سهم ۱۲,۶ درصدی در سال ۹۷ تنزل یافت؛ بنابراین تا سال ۹۷ اقتصاد کشاورزی شکوفایی عمده‌ای پیدا کرد و در مقابل بخش صنعت تا حدی بارکود مواجه شد.

جهش صنعت مقابل افول کشاورزی در دوره ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۰

با بروز خشکسالی‌ها و ایجاد دو قطبی صنعت یا کشاورزی و کاهش سهم مصارف آبی بخش کشاورزی به دلیل کسری شدید منابع آبی و رونق بخشی صنعت استان به دلیل ایجاد و افتتاح

کرونا و کاهش سهم استان از ارزش افزوده خدمات جاو غذا

اما استان خراسان رضوی به دلیل وجود بارگاه ملکوتی ثامن الائمه (ع) و پذیرایی سالیانه از بیش از ۳۵ میلیون زائر در بخش فعالیت‌های خدماتی مربوط به تأمین جا و غذا بعد از استان تهران سهم عمده‌ای از ارزش افزوده ایجاد شده در کشور را به خود اختصاص می‌دهد. بر اساس داده‌های گزارش پژوهشکده آمار کشور، سهم استان از ارزش افزوده ایجاد شده در این بخش در سال ۱۳۹۰ معادل ۱۳,۱ درصد بوده و به همراه استان تهران بیش از ۵۰ درصد ارزش افزوده ایجاد شده در کشور را به خود اختصاص می‌دهد. البته این سهم در سال ۹۷ به ۱۲,۳ درصد کاهش پیدا کرد و در سال ۱۴۰۰ سهم استان از ارزش افزوده این بخش به ۱۰,۴ درصد رسیده است. دلیل اصلی این

حوزه‌های مهم صنعتی مانند سنگان خواف، فولاد خراسان و چند پروژه فولادی مهم دیگر سهم بخش کشاورزی از ارزش افزوده ایجاد شده در استان طی سال‌های ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۰ روند نزولی پیدا کرده و در سال ۱۴۰۰ سهم بخش کشاورزی از ارزش افزوده اقتصاد استان از ۱۳,۱ درصد به ۱۱,۲ درصد تنزل پیدا کرد. در مقابل بخش صنعت که در طول دوره ۹۰ تا ۹۷ بار کود مواجه شده بود جان دوباره‌ای گرفت و سهم این بخش از ارزش افزوده اقتصاد استان به ۱۶,۷ درصد رسید و بالاتر از املاک و مستغلات در جایگاه دوم استان قرار گرفت. کاهش سهم املاک و مستغلات در ایجاد ارزش افزوده در استان در دوره ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۰ نیز قابل توجه است. کرونا حتی سهم آموزش و بهداشت در ارزش افزوده ایجاد شده در استان در طول سال‌های ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۰ را کاهش داد و سهم این بخش از ۹,۳ درصد سال ۱۳۹۷ به ۵,۷ درصد در سال ۱۴۰۰ تقلیل پیدا کرد. رشد مثبت کشاورزی و معادن در دهه گذشته

بررسی حجم اقتصادی هر یک از بخش‌های ۱۸ گانه تولید ناخالص داخلی استان بر اساس ارزش ریالی نیز قابل توجه است. در بخش کشاورزی، شکار، جنگل داری و ماهیگیری ارزش افزوده ایجاد شده در سال ۱۳۹۰ بر اساس قیمت «ثابت» ۲۳۹۱ میلیارد تومان بوده و این عدد در سال ۱۳۹۷ به ۲۵۵۸ میلیارد تومان می‌رسد که بیانگر رشد یک درصدی است اما بین سال‌های ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۰ این رشد به ۶,۲ درصد می‌رسد. در بخش استخراج معدن نیز رشد ارزش ریالی، ارزش افزوده ایجاد شده در این بخش بین سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۷ معادل ۲,۶ درصد و بین سال‌های ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۰ این رشد به ۵,۶ درصد رسیده است. باید توجه داشت که قیمت‌ها بر اساس «قیمت ثابت» بوده و این که رشد بین سال‌های ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۰ متفاوت‌تر و جهشی‌تر از سال ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۷ است به این دلیل است که قیمت پایه سال ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۷ مبنی بر نرخ‌های سال ۱۳۹۰ بوده و قیمت پایه در نرخ‌های ارائه شده دوره ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۰ مربوط به سال ۱۳۹۷ است. در واقع نرخ‌ها بین سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۷

تفاوت چندین محسوس نمی‌کنند اما در بازه زمانی بین سال‌های ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۰ به دلیل نوسانات اقتصادی و چند برابر شدن نرخ ارز، نرخ رشد ارزش ریالی تولیدات و ارزش افزوده آن‌ها هر چند نشانگر رشد است اما در واقعیت چنین رشدی محقق نشده یا بسیار کمتر از اعداد اعلام شده است.

رشد منفی صنعت در دهه گذشته

در بخش صنعت نیز ارزش افزوده ایجاد شده در سال ۱۳۹۰ معادل ۴۵۸۱ میلیارد بوده که در سال به ۴۲۱۴ میلیارد تومان تنزل یافت و در سال ۱۴۰۰ نیز بر اساس قیمت ثابت به ۴۱۹۲ میلیارد تومان رسید. این یعنی رشد ارزش افزوده در بخش صنایع استان بین سال‌های ۹۰ تا ۹۷ منفی ۱,۲ درصد و بین سال‌های ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۰ منفی ۲ درصد بوده است. در حوزه تأمین برق، گاز، بخار و تهویه هوانیز در دوره بین سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۷ رشد منفی ۷,۱ درصد بوده ولی در دوره ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۰ شاهد رشد ۱۹,۵ درصدی بودیم. در بخش آب‌رسانی، مدیریت پسماند، فاضلاب و فعالیت‌های تصفیه نیز در دوره ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۷ رشد منفی بوده اما در دوره بین سال‌های ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۰ رشد ارزش افزوده ایجاد شده در این بخش مثبت بوده که می‌توان دلیل آن را در توسعه احداث و ساخت تصفیه‌خانه‌ها در مشهد و دیگر شهرها جست‌وجو کرد.

ضربه سنگین کرونا به حوزه خدمات

در بخش‌های عمده‌فروشی و خرده‌فروشی فعالیت‌های خدماتی مربوط به جا و غذا بین سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۷ رشد مثبت بوده اما به دلیل وابستگی این بخش‌ها به حضور مسافران و زائران و رونق بازار، با شیوع ویروس کرونا و تعطیل شدن بازارها و ممنوعیت سفرها رشد این بخش‌ها بین سال‌های ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۰ منفی بوده به طوری که رشد منفی بخش جا و مکان، یعنی هتل‌ها و رستوران‌ها حدود منفی ۸ درصد برآورد شده است. بخش فعالیت‌های هنری، سرگرمی، تفریح و سایر خدمات نیز بعد از شیوع کرونا ۴۰ درصد ارزش افزوده ایجاد شده خودشان را از دست داده‌اند. در حوزه‌های آموزش و خالص مالیات بر واردات نیز به دلیل شیوع کرونا در بازه زمانی ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۰ رشد منفی بوده در حالی که رشد ارزش افزوده ایجاد شده در تمامی این بخش‌ها در بازه زمانی بین سال‌های ۹۰ تا ۹۷ مثبت بوده است.

تأثیر بی‌ثباتی قیمت‌ها در رشد ارزش افزوده ثابت و جاری

علاوه بر این جمع کل ارزش افزوده در ۱۸ بخش اقتصادی استان در سال ۹۰ بر اساس قیمت‌های «ثابت» ۳۱ هزار و ۳۵۱ میلیارد تومان بوده که در سال ۹۷ به ۳۴ هزار و ۸۲۲ میلیارد و در سال ۱۴۰۰ به ۳۵ هزار و ۶۹۹ میلیارد تومان رسیده و رشد حدود یک درصدی داشته است؛ اما اگر این ارزش افزوده را بر اساس قیمت‌های جاری برآورد کنیم خواهیم دید که ارزش افزوده ایجاد شده در سال ۹۰ در ۱۸ بخش اقتصادی استان ۳۱ هزار و ۳۵۱ میلیارد و در سال ۹۷ به ۱۲۳ هزار و ۴۳۴ میلیارد تومان رسیده و رشدی حدود چهار برابر داشته است اما در فاصله زمانی بین سال‌های ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۰ ارزش افزوده با قیمت‌های «جاری» ۱۸ بخش اقتصادی استان به ۳۷۱ هزار و ۵۲۸ میلیارد تومان رسیده است یعنی در بازه زمانی سه سال حجم ارزش افزوده ایجاد شده در تولید ناخالص استان بیش از سه برابر شده و شیب ارزش افزوده بین سال‌های ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۰ متأثر از چند برابر شدن نرخ ارز و تورم افسارگسیخته به صورت عمودی و صعودی است در حالی که بر اساس قیمت‌های «ثابت» رشد ارزش افزوده در طول یک دهه گذشته حدود یک درصد ولی بر اساس قیمت‌های «جاری» ۱۰ برابر شده که موضوع بیانگر بی‌ثباتی در قیمت‌هاست. در پایان شاید بتوان دلیل منفی شدن رشد ارزش افزوده در حوزه‌های تولیدی استان مانند صنایع را متأثر از بی‌ثباتی قیمت‌ها دانست همان‌طور که شیوع ویروس کرونا به بخش‌های اصلی بدنه اقتصادی استان یعنی خدمات ضربه جلدی وارد کرد.

مشهد سرآمد پزشکی در غرب آسیا

تا پیش از بروز بحران کرونا در جهان، بیشترین گردشگر سلامت در مشهد مربوط به سال ۱۳۹۸ بوده است؛ یعنی همین ۲ سال پیش. این موضوع از توجه مسئولان امر به اهمیت گردشگری سلامت خبر می‌دهد. اکنون بسیاری از درمان‌هایی که در مشهد برای بیماران خارجی انجام می‌شود، در کشورهای هدف وجود ندارد. مثل اینکه بیماران خارجی که در مشهد و شیراز پیوند کبد انجام می‌دهند، بیشتر عمانی هستند. رئیس یکی از دانشگاه‌های عمان می‌گوید اگر پرواز مسقط - مشهد راه‌اندازی شود، در هفته ۱۵۰ بیمار به مشهد می‌فرستیم. این گفته حاکی از ظرفیت‌های پزشکی موجود در مشهد است که اگر کسی فارغ از زیارت، فقط هدف درمان داشته باشد، می‌تواند به مشهد بیاید. در مصاحبه پیش رو با داوود خوش‌شکن، مدیر گردشگری سلامت دانشگاه علوم پزشکی مشهد که دکترای اقتصاد سلامت دارد، به گفت‌وگو نشستیم و از درمان‌زائران خارجی در شاخه‌های تخصصی پرشمار پزشکی تا ضربه‌ای که از معرفی نکردن مسیرهای قانونی در گردشگری سلامت می‌خوریم، گفته‌ایم. او می‌گوید در این بخش متولی صدور و تمدید مجوز برای همه مراکز درمانی ای هستند که قصد دارند به بیماران خارجی خدمت بدهند. نظارت بر شرکت‌های گردشگری سلامت که در واقع متولیان جابه‌جایی بیماران خارجی هستند، از دیگر وظایف آن‌هاست.

دستاوردهای گردشگری سلامت بعد از

فراهم شده است.

انقلاب

دانشگاه مشهد دومین دانشگاه در برخورداری از دانشمندان پراستناد است و این ظرفیت در خور اعتنایی در بخش نیروی انسانی موجود است. از سویی تجهیزات پزشکی مثل دستگاه آنژیوگرافی سه‌بعدی، دستگاه‌های ام‌آر‌آی و سی‌تی‌اسکن سه‌بعدی، تجهیزات جراحی مغز و اعصاب که دانشگاه مشهد دارد، در کشور نمونه است. کامل‌ترین مراکز درمانی تخصصی مثل مرکز ناباروری را در این شهر داریم که شهروندان بسیاری از آن‌بی اطلاع هستند.

همچنین مجهزترین و زیباترین بیمارستان‌های دولتی را دانشگاه علوم پزشکی در مشهد ساخته است؛ بیمارستان‌های اکبر، ولایت، شهید هاشمی نژاد و... که واقعا سطح رفاه بیماران در این مراکز مشابه هتل‌هاست. اتاق‌ها بر مبنای اصول روان‌شناسی رنگ‌آمیزی شده و دارای تلویزیون و یخچال است و به‌طور کلی رفاهی که بیمار از یک بیمارستان درجه یک انتظار دارد، برایش

ارتقای امکانات و رفاه بیمارستان تا حد هتل یک نیاز است؟

بله، هتلینگ از جنبه‌های مطلوب گردشگری سلامت محسوب می‌شود. چرا بیشتر بیماران ترجیح می‌دهند در بیمارستان خصوصی و مجهز مثل بیمارستان رضوی بستری شوند؟ چون شکل و از همه امکانات رفاهی برخوردار است. بیمار خارجی وقتی می‌خواهد به مشهد بیاید، ابتدا هتلینگ بیمارستان‌های درجه یک را می‌سنجد. از همین روست است که دانشگاه علوم پزشکی وقتی می‌خواهد برای مرکز درمانی مجوز آی‌پی‌دی صادر کند، ابتدا امکانات آن را بررسی می‌کند. البته باین همه، جای تأسف دارد که بر اساس آمارهای رسمی، در سال فقط ۲۲ هزار گردشگر سلامت به مشهد می‌آیند. برآورد کتاب‌های علمی می‌گوید هر گردشگر سلامت به‌طور متوسط ۲۰۰۰ دلار در کشور مقصد هزینه می‌کند. بنابراین اگر جمعیت گردشگران سلامت در مشهد به ۵۰ هزار نفر برسد، اقتصاد این کلان‌شهر متحول می‌شود.

سهام دانشگاه علوم پزشکی مشهد در تقویت گردشگری سلامت چقدر است و چگونه

باید عمل کند تا به نقطه مطلوب برسیم؟

در بخش گردشگری سلامت من هستم و ۲ کارشناس دیگر و انجام دادن همه کارهای این حوزه از توان ما خارج است. باید یک بخش سازمان یافته اداری (دپارتمان) ساخته شود و به جای ۲ کارشناس، کارشناسان متخصص کشورهای مختلف باشند و فضای فکری جوامع هدف را تحلیل و بررسی کنند تا بتوانیم آن‌ها را جذب کنیم. در کنار دانشگاه علوم پزشکی مشهد که باید قوی‌تر عمل کند، استانداری و اداره کل میراث فرهنگی و گردشگری و دیگر سازمان‌های نظارتی هم باید بیشتر دل‌بسوزانند.

امادریاره تقویت گردشگری سلامت می‌گویم توسعه مشهد الرضا (ع) باید بر مبنای جذب

اگر آن بیمار در یک درمانگاه «آی پی دی» دار خدمت می گرفت، از درمانش ناراضی نبود. ارائه چند تعرفه برای یک خدمت در مراکز درمانی دولتی، غیرقانونی و ناممکن است، اما وجود دلال ها و بی اخلاقی هایی که می شود نیز انکارش دنی نیست.

چند درصد از گردشگری سلامت استان در دست واسطه هاست؟

فعالیت فراگیر واسطه ها و روابط به صورت غیر ساختاری و غیرقانونی بیش از ۸۰ درصد گردشگری سلامت استان را اشغال کرده است. در وضعیت سالم و استاندارد مراکز «آی پی دی» دار و شرکت های گردشگری سلامت باید با هم کار کنند، اما واسطه هایی هستند که نه در شرکت ها هستند و نه با مراکز «آی پی دی» دار کار می کنند، بلکه با مراکز کار می کنند که به ازای معرفی و پذیرش بیمار، سهم مالی دریافت می کنند. یعنی سهمی از بیمار و سهمی هم از مراکز درمانی غیر مجاز. مثلاً در مانگاهی که زمینه فعالیت پوست و مو ندارد، برای بیماران خارجی کاشت مو انجام می دهد و به این ترتیب سهم بیشتری نصیبشان می شود.

متولی سامان دهی فعالیت این دلال ها کیست؟

اداره کل میراث فرهنگی و گردشگری است. البته این اداره کل با توسعه شرکت های گردشگری قصد سامان دهی این موضوع را دارد، اما چون تعداد واسطه هایی که از این راه ارتزاق می کنند، زیاد و نزدیک به ۵۰۰۰ نفر است، نظام دولتی نمی خواهد این جمعیت یک باره از نان خوردن بیفتند. پیشنهاد ما صدور کارت شناسایی برای این افراد بود. اگر بتوانیم این موضوع ها را با کمک همه سازمان های مرتبط بر طرف کنیم، بدون شک در گردشگری سلامت به جایی می رسیم که محل ارجاع بیماران منطقه باشیم.

... و راه حل هاشما؟

اول اینکه ما نتوانستیم ظرفیت ها و توانمندی هایمان را به دنیا معرفی کنیم. دوم اینکه فرایندهای قانونی مان را هم معرفی نکرده ایم تا راه برای واسطه ها بسته شود. گردشگران سلامت در ایران با فرایندهای قانونی آشنایی ندارند و به همین دلیل گرفتار مسیرهای غیرقانونی می شوند. طبیعی است که هم پول بیشتری پرداخت می کنند، هم برخورد نامناسبی می بینند و تکریم نمی شوند. وقتی فرایندهای قانونی برای نظام دولتی و خصوصی را به آگاهی همه مسافران خارجی برسانیم، دیگر سراغ راه غیرقانونی اش نمی روند. حدود ۲ هفته پیش در عراق با بیمارانی که در ایران خدمت پزشکی دریافت کرده بودند، صحبت کردم. می گفتند ناراضی هستیم؛ اول به ما گفتند تعرفه جراحی بینی ۲۰۰۰ دلار است، اما در پایان ۲۵۰۰ دلار گرفتند. هر چند با توضیحی که از آن فرد شنیدیم، متوجه شدم از مراکز «آی پی دی» دار خدمت نگرفته است، اما سخنی که باقی می ماند، نارضایتی است.

گردشگر و به ویژه گردشگر سلامت باشد. البته رفتار مناسب و در شأن مجاوران امام هشتم (ع) نیز مهم است. زیرا بهترین شیوه برای صدور انقلاب و آرمان هایمان رفتارمان است. ما در جمهوری اسلامی ایران بر این باور هستیم که اسلام و شیعه بهترین دین و مذهب است. بنابراین وظیفه داریم با همین تعداد گردشگر سلامت که در سال به مشهد می آیند، درست رفتار کنیم. گردشگری سلامت ابزار قدرتمندی برای انتقال مفاهیم دینی و صدور انقلاب است، به قید اینکه زائران خارجی را تکریم کنیم و تمدن اصیل ایرانی مان را به آن ها نشان بدهیم.

این روزها مشهد با تکیه بر ظرفیت های بی مثالش از جمله در حوزه گردشگری سلامت به سمت جهانی شدن گام برمی دارد. مشهد جهانی در گردشگری سلامت باید به چه نقطه ای برسد و اکنون در چه جایگاهی است؟

با ظرفیت هایی که بر شمردم، مشهد واقعا شهری جهانی است. یعنی هم توان ارائه خدمات درمانی و هم ظرفیت پذیرایی از گردشگران را دارد. ضمن اینکه جاذبه های گردشگری هم داریم. فقط باید رفتارمان هم در شأن و منزلت مشهد جهانی باشد.

به نظر شما چه علت هایی سبب شده است که در گردشگری سلامت عقب بمانیم؟

با وجود اینکه بنیه علمی و زیرساخت های لازم را داریم، متأسفانه آمادگی کامل برای اجرای مدل های گردشگری سلامت را نداریم. افراد غیر حرفه ای از راه های مختلف به این صنعت نفوذ کرده اند. دلال ها که از فرودگاه، هتل، بیمارستان و ... گردشگران را می قاپند، کار را خراب کرده اند. این افراد فقط برای منفعت شخصی، بیمار را از دم در اتاق عمل در یک بیمارستان منصرف می کنند و به بیمارستان دیگری می برند. حتی دورتر از ایران، دلال ها از کشور مبدأ همراه مسافر هستند. به همین دلیل است که بیمار افغانستانی از درمانش در هندوستان راضی است و مراحل کارش را شسته و رفته می داند، اما می گوید در ایران اذیت می شویم. هر چند

ساخته شده است و آنها را از طریق سازمان‌های قانونی مثل حج و زیارت، هلال احمر و... به رابط‌هایمان در این کشورها می‌دهیم تا در رسانه‌های عمومی و شبکه‌های تلویزیونی اطلاع‌رسانی شود.

کدام کشورها در جذب گردشگر سلامت از مشهد جلوتر هستند؟

ترکیه و هندوستان به دلیل اینکه تا حدودی فرایندهای جذب بیمار را شناسانده‌اند، جلوتر از ما هستند.

کارشناسان بر این باورند که رویکردمدیریت کلان به گردشگری مثبت نبوده است...

یعنی ما حاضر بودیم بخشی از درآمد کشور را از دست بدهیم، اما در حوزه گردشگری به طور عام فعالیتی نداشته باشیم. این در حالی است که گردشگری در کشور مثل سنگاپور صنعت اول است، یا کشورهای بسیاری به اندازه کل فروش نفت ایران از گردشگری درآمد دارند. مسیر اصلی راسیاست‌های کلان مشخص می‌کند. منطقی است که مایل نباشیم در ازای داشتن درآمد، گردشگر اصول فرهنگی ما را زیر سؤال ببرد، اما می‌توانستیم با کمک گرفتن از افراد خلاق در این مسیر بازآفرینی کنیم.

مبدأ تا مبدأ؛ بهترین الگوی گردشگری سلامت

راه‌حل ما شناسایی فضای مجازی غالب در کشورهای هدف است و این کار را شروع کرده‌ایم. بررسی می‌کنیم مردم عراق و افغانستان که به نشانی اینترنتی مراکز درمانی ایران دسترسی ندارند و از طریق فضای مجازی آگاهی کسب می‌کنند، بیشتر از کدام برنامه‌های کاربردی استفاده می‌کنند. در مراجعه‌های حضوری و پرسش از پزشکان و بیماران عراقی و بررسی‌های میدانی به این نتیجه رسیدیم که بیش از ۷۰ درصد مردم عراق در فیس‌بوک فعال هستند و بیشتر افغانستانی‌ها از طریق توئیتر و فیس‌بوک جست‌وجو می‌کنند. این تحقیق برای دیگر کشورهای هدف که از آنجا گردشگر سلامت داریم، در حال انجام است. در کنار این‌ها، نماهنگ‌های ۱۰ و ۱۵ دقیقه‌ای بیمارستان‌ها به زبان رسمی کشورهای هدف

چشم‌انداز رشد اقتصادی جهان، مناطق و اقتصاد

در گزارش ۲۵ ژانویه ۲۰۲۲ صندوق بین‌المللی پول (IMF) رشد اقتصاد جهان برای سال ۲۰۲۱ برابر با ۵.۹ درصد برآورد، و برای سال‌های ۲۰۲۲ و ۲۰۲۳ نیز به ترتیب حدود ۴.۴ درصد و ۴.۸ درصد پیش‌بینی شد. استمرار اختلالات زنجیره تامین، نوسانات بهای انرژی و تغییرات دستمزدها به عنوان ریسک‌های روبه‌پایین موجد فشارهای تورمی اشاره شده است. در این گزارش، رشد اقتصادی کشور ایران بعد از تحقق رشد ۳.۴ درصدی در سال ۱۳۹۹، برای سال ۱۴۰۰ معادل ۲.۵ درصد پیش‌بینی شده که با وجود ادای IMF رشد اقتصادی کشور آمریکا طی دو سال ۲۰۲۲ و ۲۰۲۳ را به ترتیب برابر با ۳.۰ و ۳.۶ درصد پیش‌بینی کرده که حاکی از استمرار رشد مثبت و در عین حال افت ۱.۶ واحد درصدی رشد این اقتصاد پیشرفته به ترتیب معادل ۸.۱ و ۹.۰ درصد برآورد، و برای سال ۲۰۲۲ نیز به ترتیب برابر با ۳.۸ و ۹.۰ درصد پیش‌بینی شده که حاکی از کاهش رشد چین و ثبات رشد هند در سال جاری میلادی است. اقتصاد ترکیه در سال ۲۰۲۱ به ۳.۴ درصد برسد. بعد از افت ۸.۳ درصدی حجم تجارت جهان در سال ۲۰۲۰، برآورد می‌شود رشد حجم تجارت جهان در سال ۲۰۲۱ حدود ۹.۳ درصد باشد که در سال جاری میلادی از سرعت رشد کاسته شده و پیش‌بینی می‌شود میانگین تورم اقتصادهای پیشرفته جهان در سال ۲۰۲۱ حدود ۵.۷ و برای اقتصادهای در حال توسعه و بازارهای نوظهور حدود ۳.۱ درصد بود که پیش‌بینی می‌شود روند مزبور در سال ۲۰۲۲ هم ادامه یابد. و شاهد ۷

چشم‌انداز رشد اقتصاد جهان ۲۰۲۲

در گزارش ۲۵ ژانویه ۲۰۲۲ صندوق بین‌المللی پول (IMF) رشد اقتصاد جهان برای سال ۲۰۲۱ برابر با ۵.۹ درصد برآورد و برای سال‌های ۲۰۲۲ و ۲۰۲۳ نیز به ترتیب حدود ۴.۴ درصد و ۴.۸ درصد پیش‌بینی شده که حاکی از استمرار رشد مثبت اقتصاد جهان در سال جاری میلادی و لی با سرعتی کمتر است. در گزارش مزبور به استمرار اختلالات زنجیره تامین، نوسانات بهای انرژی و تغییرات دستمزدها به عنوان ریسک‌های روبه‌پایین موجد فشارهای تورمی اشاره شده است. در این گزارش، رشد اقتصادی کشور ایران بعد از تحقق رشد ۳.۴ درصدی در سال ۱۳۹۹، برای سال ۱۴۰۰ معادل ۲.۵ درصد برآورد و برای دو

کارآمدترین الگوی اثر بخش در گردشگری سلامت مشهد چیست؟

بهترین مدل گردشگری سلامت در دنیا از مبدأ تا مبدأ است؛ یعنی از در خانه گردشگر تا در خانه اش. الگوی دیگری هم هست به نام از فرودگاه تا فرودگاه؛ یعنی از فرودگاه زائر را تحویل بگیریم و به فرودگاه برگردانیم. دانشگاه علوم پزشکی مشهد مشغول بررسی همه این الگوهاست.

دانشگاه مشهد اطلاع ندارند که به کشورهای دیگری روند.

البته یک نکته جالب هم یاد آور شوم؛ آسیب شناسی کشور عراق را که انجام دادم، متوجه شدم ۸۰ درصد متقاضیان اعمال جراحی زیبایی، مردان عرب هستند. چون زندگی های عشیره ای و قبیله ای دارند و از لحاظ اخلاقی خجالت می کشند این اعمال را در کشور خودشان انجام دهند. بنابراین در کشور دیگری این خدمات را می گیرند. از این رو وقتی تقاضا هست، عرضه را باید ایجاد کنیم. بیشترین تقاضا برای پیکر تراشی، لیپوساکشن، رینوپلاستی و... است و اگر ما انجام ندهیم، بخش غیر حرفه ای آن را انجام می دهد. در حالی که بخش خصوصی در مشهد که زیبایی کار می کند، زودتر از دانشگاه علوم پزشکی توانسته است خودش را به گردشگر سلامت معرفی کند.

تعرفه های درمانی برای گردشگران سلامت چگونه است؟

ما یکی از کشورهای ارزان دنیا در حوزه سلامت هستیم. به عنوان نمونه برای جراحی قلب باز کمتر از ۲۰۰۰ دلار دریافت می کنیم. در حالی که تعرفه همین عمل در ترکیه ۱۱ هزار دلار است. بیمارستانی در ترکیه این متقاضیان را از در خانه سوار خودرو تشریفاتی می کند و تا آخرین مرحله درمان کنار بیمار است. وقتی می گویم مبدأ تا مبدأ، بهترین الگو در گردشگری سلامت است، یعنی همین. تأکید ما بر تکریم، آموزش فرایندها و اجرای الگوی مبدأ تا مبدأ است. شهر آرا

شاید برای مخاطبان ما جالب باشد که بدانند بیشترین دلیل مراجعان خارجی برای درمان در چه بخش هایی است.

بیماری های قلب و عروق، پوست و مو، زیبایی و مفصلی. در کنار آن مثلاً در عراق از شیوه های درمان سرطان و پیوند قرنیه در مشهد اطلاعی ندارند. یعنی هنوز از ظرفیت

سال ۱۴۰۱ و ۱۴۰۲ برابر با ۲ درصد پیش بینی شده که با وجود ادامه رشد، انتظار می رود از سرعت رشد ایران کاسته شود. IMF رشد اقتصادی کشور آمریکا طی دو سال ۲۰۲۲ و ۲۰۲۳ را به ترتیب برابر با ۴ و ۲٫۶ درصد پیش بینی کرده که حاکی از استمرار رشد مثبت و در عین حال افت ۱٫۶ واحد درصدی رشد این اقتصاد پیشرفته در سال ۲۰۲۲ در مقایسه با رقم ۵٫۶ درصدی سال ۲۰۲۱ است. رشد دو اقتصاد چین و هند نیز برای سال ۲۰۲۱ به ترتیب معادل ۸٫۱ و ۹٫۰ درصد برآورد و برای سال ۲۰۲۲ نیز به ترتیب برابر با ۴٫۸ و ۹٫۰ درصد پیش بینی شده که حاکی از کاهش رشد چین و ثبات رشد هند در سال جاری میلادی است. اقتصاد ترکیه در سال ۲۰۲۱ رشد بالای ۱۱ درصدی را تجربه کرده است و پیش بینی می شود در سال ۲۰۲۲ از سرعت رشد مزبور کاسته شده و به ۳٫۳ درصد برسد.

اعتبارات عمرانی خراسان رضوی در لایحه بودجه ۱۴۰۱، کفاف نیاز پروژه‌های نیمه‌تمام استان را نمی‌کند

بودجه قطره‌چکانی و چالش تکمیل طرح‌های عمرانی

اگر چرتکه‌ای بیان‌دازید بر ارقام تخصیصی به خراسان رضوی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱، می‌بینید که ۴۲ هزار میلیارد تومان یعنی معادل ۷.۲ درصد از کل اعتبارات جاری و عمرانی استان‌های کشور، سهم این خطه شده است. اما از مجموع بودجه خراسان رضوی در لایحه بودجه سال آینده، ۳۸ هزار میلیارد تومان مربوط به اعتبارات جاری دستگاه‌های اجرایی شامل اعتبارات استانی و ملی است. از این میان، اعتبارات عمرانی این استان نیز در لایحه بودجه ۱۴۰۱، حدود ۴ هزار میلیارد تومان برآورد شده است که معادل ۴.۹ درصد از اعتبارات عمرانی استان‌های کشور می‌باشد. سال‌هاست که بخش دولتی و خصوصی استان، گلايه‌مند از حجم اعتبارات عمرانی تخصیصی به این خطه هستند و آن را متناسب با جایگاه و جمعیت و البته نیازهایش نمی‌دانند بخشی از پروژه‌های عمرانی مهم استان هم در سنوات اخیر به واسطه محدودیت‌های بودجه‌ای معطل مانده است و بخش خصوصی که عمدتاً در اجرای این پروژه‌ها به مشارکت گرفته می‌شود، هر سال خود را مواجه با محدودیت‌های جدیدتری می‌بیند. در بازه بررسی لایحه بودجه در مجلس، نیم‌نگاهی به چالش بودجه‌های قطره‌چکانی برای طرح‌های نیمه‌تمام عمرانی استان داشتیم..

به سهم ۲۷ درصدی مالیات بر ارزش افزوده کشور در استان است که براساس میزان وصول مالیات بر ارزش افزوده محاسبه می‌شود و بخش دیگری از این اعتبارات به مبالغ به دست آمده از جرایم راهنمایی و رانندگی مربوط می‌شود که براساس عملکرد پلیس راهنمایی و رانندگی استان است و قوانین خاص خود را دارد. بنابراین جذب این بخش از اعتبارات عمرانی بستگی به عملکرد ارگان‌ها و نهادهای مختلف دارد.

دشواری‌های جذب اعتبارات عمرانی بخش ملی

نکته دیگر اینکه بخشی از اعتبارات مورد نیاز پروژه‌های عمرانی بایستی از محل اعتبارات ملی تامین شود که این امر با مشکلاتی همراه است؛ کم‌اینکه به گفته جمشیدی، پروژه‌های عمرانی زیادی که محل تامین اعتبارات آن از محل اعتبارات ملی بوده، از سال‌های قبل در استان باقی مانده و تکمیل نشده است.

رئیس سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی خراسان رضوی تصریح می‌کند: فرآیند اجرای پروژه‌های ملی به این نحو است که دستگاه‌های اجرایی باید هم از طریق وزارتخانه‌هایشان پیگیری افزایش سهم پروژه‌های موجود از اعتبارات ملی باشند و توانان به انجام مطالعات

مشکلات جذب اعتبارات عمرانی استان

جالب است بدانید که حتی جذب همین مقدار بودجه عمرانی پیش بینی شده برای خراسان رضوی هم با مشکلاتی همراه است؛ به گفته رضا جمشیدی، رئیس سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان، از کل اعتبارات عمرانی خراسان رضوی، بخشی مربوط به اعتبارات نفت و گاز می‌شود که قانون توزیع خود را دارد و براساس سهم جمعیت مناطق توسعه نیافته استان، از کل مناطق توسعه نیافته کشور توزیع می‌شود.

بخش دیگری از اعتبارات عمرانی خراسان رضوی برای سال آینده نیز مربوط

پروژه‌های جدید کمک کنند تا این پروژه‌ها بتواند در لایحه بودجه سال بعد قرار بگیرد و در واقع پروژه‌های جدیدی برای استان در لایحه منظور شود. وضعیت خراسان رضوی در جذب اعتبارات برای اجرای پروژه‌های ملی چندان مطلوب نیست، هم اکنون ۳۰۲ درصد از کل پروژه‌های ملی کشور مربوط به این استان است که با شاخص‌های توسعه یافتگی خراسان رضوی فاصله دارد. جمشیدی تاکید می‌کند: اعتبارات عمرانی سالانه استانی تقریباً ۳۰ درصد از اعتبارات عمرانی بودجه کل کشور را تشکیل می‌دهد و ۷۰ درصد باقیمانده مربوط به پروژه‌های ملی می‌باشد که دستگاه‌های اجرایی بایستی با پیگیری از طریق وزارتخانه‌های خود برای جذب سهم استان از این اعتبارات و از محل ردیف‌های متمرکز اعتباراتی که به آنها تعلق می‌گیرد، عقب‌ماندگی استان در خصوص پروژه‌های نیمه‌تمام را جبران کنند.

نقش «صندوق توسعه و عدالت» در بودجه عمرانی استان‌ها

اما بد نیست نظر بخش خصوصی فعال در حوزه عمرانی را نیز درباره بودجه استان و عملکرد دستگاه‌ها بدانیم. محسن خندان دل، رئیس کمیسیون خدمات فنی، مهندسی و عمران اتاق بازرگانی خراسان رضوی با اشاره به پیش‌بینی «صندوق توسعه و عدالت» در استان‌ها می‌گوید: دولت به منظور پوشش ناکارآمدی بودجه از منظر عدالت توزیعی، صندوق توسعه و عدالت را با اعتبار دو هزار میلیاردی در استان‌ها در نظر گرفته است که البته همین موضوع هم جای اما و اگر دارد؛ زیرا هم محل تامین این منابع به درستی تبیین نشده و علاوه بر آن عدالت محوری در این طرح نادیده گرفته شده است. قطعاً استان‌های مختلف کشور نیازها، ظرفیت‌ها و ضرورت‌های متفاوتی دارند و تخصیص سهم برابر به استان‌های برخوردار و کم‌برخوردار، شاخص عدالت را ناکارآمد می‌کند.

وی می‌افزاید: گفته شده که قرار است تا منابع مالی و بانکی و البته سودهای بانکی نیز در این صندوق ذخیره شود تا به واسطه گردش مالی، برای پروژه‌های استانی تامین

اعتبار صورت بگیرد؛ اما بانک اطلاعاتی قابل اتکایی در خصوص پروژه‌های نیمه‌تمام (به صورت جامع) در سطح کشور موجود نیست و تنها عنوان می‌شود که ۷۰ هزار پروژه نیمه‌تمام وجود دارد و برای آنها هم اولویت بندی صورت نگرفته است. اولویت بندی و شاخص گذاری برای این پروژه‌ها نیازمند دخالت مستقیم و مشخص شدن سهم هر کدام از دستگاه‌های دولتی است. در مجموع، باید دید آیا این صندوق می‌تواند نسبت به تکمیل پروژه‌های نیمه‌تمام، قدم شایسته‌ای بردارد؟

پروژه‌های عمرانی مهم و نیمه تمام استان

رئیس کمیسیون خدمات فنی، مهندسی و عمران اتاق بازرگانی خراسان رضوی، اختصاص تنها ۴٫۹ درصد از بودجه عمرانی کشور به این استان را نامطلوب می‌داند و می‌گوید: این میزان سهمیه در حالی پیش‌بینی شده که پروژه‌های معطل مانده زیادی همچون قطار برقی مشهد-تهران و آزادراه حرم تاحرم در این خطه وجود دارد. بخش‌هایی از این پروژه مهم در استان‌های قم و سمنان به بهره‌برداری رسیده یا پیشرفت فیزیکی بالای ۹۰ درصد داشته است اما قطعه سوم این آزادراه که در استان خراسان رضوی واقع شده کمتر از ۱۵ درصد پیشرفت فیزیکی داشته و تشنه اعتبارات است و مادر لایحه بودجه ۱۴۰۱ تنها ۹۰ میلیارد تومان پیش‌بینی شده که کمکی به تکمیل آن نمی‌کند. تخصیص بودجه کافی برای تکمیل این طرح می‌تواند در حوزه خدمات فنی و مهندسی استان تحول آفرین باشد و اشتغال مطلوبی را برای این خطه رقم بزند. وی ادامه داد: قطار شهری مشهد-گلبهار نیز از دیگر پروژه‌های مهم خراسان رضوی است که باید هر چه سریع‌تر به نتیجه برسد. سال‌هاست که این پروژه معطل مانده و امسال هم عدد ناچیزی برای آن پیش‌بینی شده است. برای اتصال دو غارون به شبکه ریلی که یک موضوع خطیر برای صادرات استان به شمار می‌آید هم در ردیف بودجه مربوطه، عدد قابل اتکایی نیست.

خندان دل به پروژه‌های مختلف دیگری در حوزه‌های شهرسازی، آب و عمران اشاره کرد که همگی مدت‌هاست معطل اعتبارند تا وارد فاز بهره‌برداری شده و به اشتغال و آبادانی منجر شوند.

وی ادامه می‌دهد: از عمر بسیاری از پروژه‌های عمرانی استان بیش از ۱۰ سال می‌گذرد و با این بودجه‌های قطره‌چکانی هم‌امیدی به تکمیل آن‌ها وجود ندارد.

نامیزانی سهم در آمد و بودجه خراسان رضوی

محسن شادمان، رئیس کمیسیون انرژی اتاق بازرگانی خراسان رضوی نیز میزان بودجه عمرانی که در لایحه بودجه ۱۴۰۱ برای خراسان رضوی پیشنهاد شده را با توجه به رشد قیمت‌ها، بسیار ناچیز می‌خواند و می‌گوید: وقتی یک تقاطع غیر همسطح و پروژه بزرگ اعتباری هزار میلیارد تومان برای اجرا نیاز دارد؛ با توجه به وسعت خراسان رضوی، رقم ۴ هزار میلیارد بسیار ناچیز است. از طرفی، تناسب نداشتن سهم درآمدی و بودجه‌ای استان در لایحه بودجه ۱۴۰۱ را شاهدیم.

وی نقبی به اعتبارات پیش‌بینی شده برای حوزه برق استان می‌زند و می‌گوید: امسال ۴۰ میلیارد تومان سهم بودجه‌ای در این بخش داشتیم که تاکنون حدود ۱۰ میلیارد تومان از این مبلغ معادل ۲۵ درصد تخصیص یافته است و این مقدار حتی برای پروژه بسیار کوچک برق یک کارخانه هم کفایت نمی‌کند.

شادمان می‌افزاید: در لایحه بودجه ۱۴۰۱ برای حل تنش‌های آبی استان ما ۱۷۵ میلیارد تومان بودجه جهت اجرای حدود ۲۰ طرح در نظر گرفته شده است که با این رقم نمی‌توان اقدامی اساسی را در این حوزه رقم زد.

رئیس کمیسیون انرژی اتاق مشهد تصریح می‌کند: وقتی هزینه اجرای یک پروژه هزار میلیارد برآورد می‌شود و ردیف بودجه آن ۵۰ میلیارد تومان، ۲۰ سال طول خواهد کشید که آن پروژه به سرانجام برسد. البته در عمل از همان ۵۰ میلیون تومان هم تنها ۲۰ تا ۳۰ درصد در طول

سال تخصیص می‌یابد.

ورشکستگی پیمانکاران در پی عمل نکردن دولت به تعهداتش

زمانی که ردیف بودجه هر استان تعیین می‌شود، دستگاه‌های اجرایی به دنبال مناقصه‌گذاری پروژه‌های مدنظر خود و در نتیجه ایجاد تعهد می‌روند. پیمانکاران برنده در مناقصه نیز کار را آغاز می‌کنند؛ اما تجربه سال‌های اخیر نشان می‌دهد به دلیل تخصیص نیافتن بخش زیادی از بودجه پیش‌بینی شده، پیمانکاران سال‌ها در انتظار می‌مانند تا به مطالبات خود دست پیدا کنند.

شادمان درباره عملکرد دستگاه‌های استان در این حوزه، خاطر نشان می‌کند: متأسفانه این روند باعث شده بسیاری از پیمانکاران ورشکست شوند؛ زیرا نتوانسته‌اند مطالبات خود را از دولت وصول کنند و دولت هم در این زمینه پاسخگو نیست. از طرفی، سازمان‌های نظارتی نیز متأسفانه صرفاً در جهت منافع بیت‌المال پیگیر امور هستند و در پی آن نبودند تا تعهدات دولت به پیمانکاران هر چه زودتر عملیاتی شود.

تلاش برای افزایش منابع استان از طریق کمیسیون تلفیق

حضور محسن زنگنه، نماینده مردم تربت حیدریه، زاوه و موهولات در کمیسیون برنامه و بودجه مجلس شورای اسلامی، نقطه‌امیدی برای پیگیری وضعیت خراسان رضوی در بودجه سال آینده است. فعالان اقتصادی و مسئولان دولتی معتقدند شاید بتوان از محل «بودجه زیارت» و «بودجه حاشیه شهر» اعتباری افزودن بر بودجه پیش‌بینی شده در لایحه ۱۴۰۱ برای خراسان رضوی تامین کرد.

اما زنگنه درباره تغییر وضعیت بودجه‌ای خراسان رضوی توضیح می‌دهد: با توجه به توافق دولت و مجلس درباره عدم تغییر سقف بودجه، افزایش سهم بودجه‌ای استان دشوار است. او البته خاطر نشان می‌کند: اگر در کمیسیون تلفیق بتوانیم هزینه‌هایی را حذف کنیم، می‌توان به اضافه کردن برخی منابع امیدوار بود. هر چند این مسائل بایستی قبل از تقدیم لایحه بودجه به مجلس، از

سوی دستگاه‌های مختلف بررسی و پیگیری شود؛ اما باز هم نمی‌توان گفت امکان افزایش سهم بودجه استان وجود ندارد. مادر کمیسیون تلفیق سعی می‌کنیم عدالت استانی را اجرا کنیم.

مدیران استانی برای دریافت اعتبارات بیشتر، پای کار باشند

در سال‌های گذشته برخی از مدیران دیگر استان‌ها با رفت و آمدها و مرادات و رایزنی‌های بسیاری که با وزارت‌تخانه‌های متبوع خود داشته‌اند، سعی نمودند تا اعتباری بیش از سهم بودجه تخصیص یافته برای پروژه‌های مربوط به دستگاه‌شان را دریافت کنند.

زنگنه نیز نقبی به این موضوع می‌زند و درباره عملکرد دستگاه‌های اجرایی خراسان رضوی در دریافت اعتبارات پیش‌بینی شده می‌گوید: در بسیاری از استان‌ها بیش از سقف بودجه در نظر گرفته شده، هزینه صورت می‌گیرد تا در انتهای سال به عنوان بدهی استان به بخش خصوصی، اعتبار بیشتری دریافت شود؛ اما متأسفانه در خراسان رضوی این ایراد را شاهدیم که تعامل اکثر دستگاه‌های دولتی با تهران بسیار کم است و ارتباط مدیران ادارات ما با دستگاه‌های ملی و وزارت‌تخانه‌ای ضعیف می‌باشد.

عضو کمیسیون برنامه و بودجه مجلس تصریح می‌کند: مدیران استان بایستی در جهت آشنایی با مسیرهای تامین مالی و هزینه آن نیز توانمند شوند تا از ظرفیت‌های قانونی موجود برای جذب منابع استفاده کنند. یکی از این ظرفیت‌ها، «ماده ۵۶ قانون الحاق مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت» است که به ورود بانک‌ها به اجرای پروژه‌های ملی اشاره دارد؛ با توجه به اعتبارات پایین در حوزه طرح‌های تملک سرمایه‌ای، می‌توان از منابع بانکی برای تکمیل پروژه‌های عمرانی استفاده کرد.

وی می‌افزاید: قانونگذار برای پروژه‌ای که نیازمند ۱۰۰ میلیارد تومان اعتبار است و شاید ۱۰ تا ۱۵ میلیارد اعتبار بگیرد، شیوه جایگزینی در نظر گرفته است. بر این اساس، یک بانک می‌تواند کل سرمایه مورد نیاز پروژه را پرداخت کند و سپس، دولت اعتباراتی که هر سال برای آن پروژه اختصاص می‌دهد را به عنوان اقساط بانکی بپردازد که البته این مسئله نیازمند آشنایی مدیران استانی ما و ارتباطشان با مرکز (تهران) است.

زنگنه درباره تامین بودجه برخی پروژه‌ها در قالب «بودجه زیارت» نیز یادآور می‌شود: بودجه زیارت دارای کارگروه خاصی است و می‌توان منابع بخشی از پروژه‌ها را از آن محل تامین کرد؛ ضمن اینکه بخشی از پروژه‌های بزرگ استانی نیز هم اکنون با مشارکت بانک‌ها در حال انجام است. / خراسان

ALWAYS AT THE PEAK

ربع قرن خوشنامی و افتخار

شرکت تولیدی و صنعتی سامد

تولید کننده:

فرمالین

رزین اوره فرمالدئید (UF)

رزین ملامین فرمالدئید (MF)

فرم اوره (UFC)

چسب های پایه حلالی

چسب های پایه آبی

مشهد: کیلومتر ۲۷ بزرگراه قوچان
صندوق پستی: ۴۵۶۶-۹۱۳۷۵
تلفن: (۰۵۱)۳۱۶۶۹ (خط ۴۰)
فکس: (۰۵۱)۳۲۴۶۳۳۱۴
دفتر تهران: تلفن: ۸۸۷۷۴۲۵۵ (۰۲۱)
۸۸۷۹۰۶۶۹، ۸۸۷۹۰۶۸۰
فاکس: ۸۸۷۹۵۲۹۵ (۰۲۱)

www.samed.ir samed@samed.ir

چسب دشتد

اتصال ناگسستی در صنایع ایران